הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר קדושה

כסף משנה על משנה תורה, הלכות שחיטה

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כסף משנה על משנה תורה, הלכות שחיטה

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-שחיטה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 7
הלכה א 7
הלכה ב 9
הלכה ג 10
הלכה ד 11
הלכה ה 11
הלכה ו 11
הלכה ז 12
הלכה ח 12
הלכה י 13
הלכה יא 13
הלכה יב 14
הלכה יד 14
הלכה יז 15
הלכה יח 16
הלכה יט 16
הלכה כא 16
הלכה כב 17
הלכה כג 17
הלכה כד 18
הלכה כו 18
הלכה כז 19
הלכה כח 19
הלכה כט 19
פרק ב 19
הלכה א 19
הלכה ב 20
הלכה ג 20
הלכה ד 20
הלכה ו 21
הלכה ז 21
הלכה ט 22
הלכה י 22
הלכה יא 23
הלכה יב 23
הלכה יג 24
הלכה יד 24
הלכה טו 24
הלכה יז 25
הלכה כא 26
הלכה כב 26
פרק ג 26
הלכה א 26
הלכה ב 26
הלכה ד 27
הלכה ה 29
הלכה ו 29
הלכה ח 29
הלכה ט 30
הלכה י 30
הלכה יא 31
הלכה יב 31
הלכה יג 31
הלכה יד 39
הלכה טז 40
הלכה יח 40
הלכה יט 41
הלכה כ 41
הלכה כא 41
הלכה כב 42
הלכה כג 42
הלכה כד 44

הלכה כה 45
פרק ד 46
הלכה א 46
הלכה ג 46
הלכה ד 47
הלכה ה 47
הלכה ו 48
הלכה ז 48
הלכה ח 48
הלכה ט 49
הלכה י 49
הלכה יא 49
הלכה יב 49
הלכה יג 49
הלכה יד 50
הלכה טו 50
הלכה טז 51
הלכה יז 51
פרק ה 51
הלכה א 51
הלכה ב 51
הלכה ג 51
הלכה ד 51
הלכה ה 52
הלכה ו 52
הלכה ז 53
הלכה ח 53
הלכה ט 53
הלכה יב 54
פרק ו 54
הלכה ב 54
הלכה ג 54
הלכה ד 55
הלכה ה 56
הלכה ו 56
הלכה ז 56
הלכה ח 56
הלכה ט 58
הלכה י 58
הלכה יא 59
הלכה יב 59
הלכה יג 60
הלכה יד 61
הלכה טו 61
הלכה טז 61
הלכה יז 61
הלכה יח 62
הלכה יט 62
הלכה כ 62
הלכה כא 63
פרק ז 64
הלכה א 64
הלכה ב 65
הלכה ג 65
הלכה ד 66
הלכה ה 66
הלכה ו 69
הלכה ח 69
הלכה ט 70
הלכה י 70
הלכה יא 70
הלכה יב 71
הלכה יג 71
הלכה יד 71

הלכה טו 72
הלכה טז 72
הלכה יח 72
הלכה כ 73
הלכה כא 74
פרק ח 74
הלכה א 74
הלכה ג 75
הלכה ד 75
הלכה ה 75
הלכה ו 76
הלכה ז 76
הלכה ח 77
הלכה ט 77
הלכה יא 78
הלכה יב 79
הלכה יג 81
הלכה יד 82
הלכה טו 82
הלכה יז 83
הלכה יט 83
הלכה כ 84
הלכה כא 84
הלכה כב 84
הלכה כג 85
הלכה כד 86
הלכה כה 86
הלכה כו 86
פרק ט 87
הלכה ב 87
הלכה ג 88
הלכה ד 89
הלכה ה 89
הלכה ו 90
הלכה ז 91
הלכה ח 91
הלכה ט 92
הלכה י 93
הלכה יא 93
הלכה יב 93
הלכה יג 93
הלכה טז 94
הלכה יז 94
הלכה יט 96
הלכה כא 96
פרק י 98
הלכה א 98
הלכה ב 99
הלכה ג 99
הלכה ד 99
הלכה ה 100
הלכה ו 100
הלכה ז 101
הלכה ח 101
הלכה ט 101
הלכה י 106
הלכה יא 107
הלכה יב 108
הלכה יג 108
הלכה יד 108
פרק יא 108
הלכה א 108
הלכה ב 109
הלכה ג 109

הלכה ה 109
הלכה ז 110
הלכה ט 110
הלכה י 110
הלכה יא 111
הלכה יג 111
הלכה יד 111
הלכה טו 111
פרק יב 111
הלכה א 111
הלכה ב 112
הלכה ג 112
הלכה ד 112
הלכה ה 112
הלכה ו 113
הלכה ז 113
הלכה ח 113
הלכה י 115
הלכה יא 115
הלכה יב 115
הלכה יג 115
הלכה יד 115
הלכה טו 115
הלכה טז 116
הלכה יז 116
פרק יג 116
הלכה א 116
הלכה ג 116
הלכה ד 116
הלכה ה 117
הלכה ז 117
הלכה ח 117
הלכה י 117
הלכה יא 117
הלכה יב 118
הלכה יג 118
הלכה טז 119
הלכה יז 120
הלכה יח 120
הלכה יט 120
הלכה כ 121
הלכה כא 121
פרק יד 121
הלכה א 121
הלכה ב 121
הלכה ג 121
הלכה ד 122
הלכה ה 122
הלכה ו 122
הלכה ז 122
הלכה ח 122
הלכה ט 123
הלכה י 123
הלכה יג 123
הלכה יד 124
הלכה טו 124
הלכה טז 124

פרק א

הלכה א

מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול וכו'. כתב מי שירצה, לומר שאינה מצוה שחייב האדם לעשותה עכ"פ כמו תפילין וציצית שופר סוכה ולולב.

ומ"ש רבינו ונאמר בבכור בעל מום אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל הא למדת שחיה כבהמה לענין שחיטה. יש להקשות דהא בחולין כתיב האי קרא שנאמר כי ירחיב וכו' בכל אות נפשך תאכל בשר וכו' כי ירחק ממך המקום וכו' אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וכו' ופירש"י בפירוש החומש על בכל אות נפשך תאכל בשר אבל במדבר נאסר להם בשר חולין אלא א"כ מקדישה ומקריבה שלמים משמע דהאי קרא בחולין משתעי ועוד דכתיב לעיל רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת וכו' ופירש"י במה הכתוב מדבר אם בבשר תאוה להתירה להם בלא הקרבת אימורין הרי אמור במקום אחר כי ירחיב וכו' בכל אות נפשך תאכל בשר במה זה מדבר בקדשים שנפל בהם מום שיפדו ויאכלו בכל מקום יכול יפדו על מום עובר תלמוד לומר רק, משמע נמי מהכא דקרא דכי ירחיב וכו' בחולין משתעי וא"כ היאך אמר רבינו ונאמר בבכור בעל מום אך כאשר יאכל את הצבי וכו' דלאו בבכור בעל מום משתעי קרא אלא בחולין. ולתרץ זה נאמר שיש להקשות על רש"י ממאי דגרסינן בריש השוחט (חולין דף כ"ח) רבי אלעזר הקפר ברבי אומר מה ת"ל אך כאשר יאכל את הצבי וכו' וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ופירש"י אך כאשר יאכל וגו' בפסולי המוקדשין שנפדו במומן קאי. מה למדנו מצבי ואיל הכי ליכתוב אך הטמא והטהור יחדיו יאכלנו. מה פסולי המוקדשין בשחיטה דלעיל מההוא קרא כתיב וזבחת מבקרך וכו' בספרי גרסינן מק ש צב וא ל לבהמה מה בהמה בשח טה וכו ולא מוק להא קרא דכי ירחיב בפסולי המוקדשין אלא בבשר תאוה של חולין ע"כ. הרי שהגמרא אמרה דכי ירחיב מיירי בפסולי המוקדשין ורש"י פירש בפירוש החומש דמיירי בחולין כמו שהוכחנו למעלה. וי"ל שמה שפירש רש"י בפירוש החומש נמשך לדעת ספרי דמוקי קרא דכי ירחיב בחולין אבל הגמרא חולק עליו ומוקי ליה בפסולי המוקדשין וא"כ אין מקום תפיסה על רבינו ממה שפירש רש"י בחומש דההיא אתיא כספרי ואיהו דאמר כגמ' דפ' השוחט. אבל לעולם קשה למה לא תפיס רבינו לשון הגמרא שאומר מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין וכתב ונאמר בבכור בעל מום הל"ל ונאמר בפסולי המוקדשין ועוד שא"א לומר כן דהא תניא בכסוי הדם (דף פ"ד) ת"ר כי ירחיב ה' את גבולך וכו'

לימדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר וכו' כמו שכתובה להלן הרי מפורש דס"ל לגמרא דבחולין משתעי קרא. וי"ל שפירוש פסולי המוקדשין שנאמר בגמרא ר"ל בכור בעל מום לפי שכתוב אחד אומר רק בכל אות נפשך וכו' הטמא והטהור יאכלנו וכו' וכתוב אחר אומר גבי כי ירחיב אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל וכו' ובשלמא לדעת ספרי מוקי ההיא דכי ירחיב בחולין וההיא דרק בכל אות נפשך וכו' בפסולי המוקדשין אבל בגמרא דידן דמוקי כי ירחיב בפסולי המוקדשין רק בכל אות נפשך במאי מוקי לה. ועוד קשה שא"א לומר דס"ל לגמ' דכי ירחיב משתעי בפסולי המוקדשין דהא גרסי' בריש כסוי הדם ת"ר כי ירחיב ה' את גבולך למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל ת"ל וזבחת מבקרך וכו' יכול יזבח כל בקרו ויאכל (יזבח) כל צאנו ויאכל ת"ל מבקרך ולא כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך נראה שבפירוש נראה מהגמרא שסובר שבבשר תאוה שיהא חולין מיירי קרא דכי ירחיב. ובריש השוחט אמרו דבפסולי המוקדשין מיירי ע"כ צריכין אנו לומר דתרי פסולי המוקדשין איכא דכל פסולי המוקדשין צריכין ליפדות אחר שנפסלו חוץ מבכור בעל מום שבמומו הוא נפדה ואינו צריך פדיון אחר וכ"כ רבינו בהלכות בכורות פ"א וז"ל הבכור אין פודין אותו אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה עכ"ל. וא"כ קרא דרק בכל אות נפשך וכו' משתעי בשאר פסולי המוקדשין הנפדין במעות וקרא דכי ירחיב מיירי ודאי בבשר תאוה כההיא דכסוי הדם ומיירי נמי בפסולי המוקדשין שנפדו במומן דהיינו בשר בכור בעל מום מיתורא דקרא דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך מאי אשר נתן ה' לך אטו אנא לא ידענא דמתנת ה' הוא אלא לומר בכור בעל מום דיהביה לך רחמנא כלומר דהוה דידיה ובההוא מומא יהביה ניהלך שתהא מותר לאוכלו בלא שום פדיון וכב"ה שאמרו ר"פ פסולי המוקדשין שמותר לישראל להמנות על הבכור ואך כאשר יאכל את הצבי וכו' קאי אבשר תאוה ואבכור בעל מום ולכך כתב רבינו ונאמר בבכור בעל מום ולא כתב ונאמר בפסולי המוקדשים לפי שאם היה כותב פסולי המוקדשים קשו הקושיות שהקשיתי ובאומרו בכור בעל מום יסתלקו:

ויש לתמוה אמאי נקט רבינו ראיה לעוף מדאיתקש לחיה ולא מפיק לה מדתני בר קפרא בראש פרק השוחט (חולין דף כ"ז:) זאת תורת הבהמה והעוף וכו' הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנים א"א שכבר הוקש לדגים לפוטרו בלא כלום א"א שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד וי"ל משום דלבר קפרא בסימן אחד סגי ליה לכתחלה ורבינו סובר שגם בעוף צריך לכתחלה שני סימנים כמ"ש להלן השחיטה המעולה שיחתכו שניהם בין בבהמה בין בעוף ולזה יתכוין השוחט, וטעם

סברת רבינו לפי שבריש השוחט (חולין דף כ"ז) שאלו השוחט דיעבד אין לכתחלה לא וכו' אב"א אאחד בעוף ואב"א ארוב שנים בבהמה ורבינו ז"ל תפס חומרא דתרי לישני להצריך לכתחלה שני סימנים משום דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא. אבל קשה דהאי ילפותא דיליף רבינו שחיטה לעוף מדאיתקש לחיה ליתא בגמרא אדרבא מהאי קרא יליף בגמרא דאין שחיטה לעוף מן התורה מדכתיב ושפך בשפיכה בעלמא סגי ואקשינן עליה א"ה חיה נמי ומשני איתקש לפסולי המוקדשין עוף נמי איתקש לבהמה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב ושפך את דמו ומאי חזית דשדית ליה על עוף שדייה על חיה מסתברא משום דסליק מיניה. וי"ל דבגמרא מותבינן עליה ושני הוא דאמר כרבי אלעזר הקפר דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דר"א הקפר רבי הוא וידוע דהלכה כרבי מחבירו ומאחר דקי"ל כרבי דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה ממילא משמע דושפך את דמו היינו ע"י שחיטה ואיתקש עוף לחיה:

הלכה ב

והלכות שחיטה בכולן אחת היא לפיכך השוחט בהמה או חיה או עוף מברך תחלה אקב"ו על השחיטה. כלומר אם היו מוחלקין בדיניהם היה צריך לברך על החיה על שחיטת חיה ובעוף על שחיטת עוף וכן בבהמה אבל לפי שהלכות שחיטה בכלן אחת הן ואין ביניהם חילוק לפיכך נוסח ברכה אחת לכלן. וא"ת אינו כן שהרי בבהמה וחיה צריך שנים או רוב שנים ובעוף באחד או רובו סגי וא"כ איך הלכות שחיטה בכלן אחת הן. י"ל שכיון שבשאר הדינין כלם הם שוים וגם בזה הדין השחיטה המעולה שיתכוין לה השוחט שיחתכו שני הסימנין אע"פ שאם עבר ולא חתכם סגי ברוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שפיר שייך לומר שהלכות שחיטה בכלן אחת הן ולא תתחלף הברכה בעד זה ועוד שגם בזה שוים הן דבכלהו בעינן דניפוק חיותיה וכך יוצא בעוף בסימן אחד כמו בבהמה בשני סימנין:

ואם לא בירך וכו'. זה פשוט דברכות אינן מעכבות וכ"כ הרא"ש והמרדכי בריש חולין ודלא כהלכות אלדד הדני ודלא כדכתב המרדכי בפ' כסוי הדם בשם ראבי"ה.

ומ"ש ואסור לאכול וכו' כלומר דלא תימא כיון ששחטה הותרה מיד קמ"ל:

ומ"ש ואינו לוקה פי' משום דאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ג) דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו וכן דקדק ז"ל בלשונו וכתב הרי הוא בכלל לא תאכלו על הדם לרמוז שהוא לאו שבכללות:

ומותר לחתוך ממנה וכו' ומולחו יפה יפה ומניחו עד שתמות ואחר כך יאכלנו. פרק השוחט (חולין דף ל"ג) גמרא שחט את הושט וכו' תניא הרוצה שיאכל מבהמה קודם

שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו. וא"ת האי כזית בשר למאי בעי ליה אי לקדרה דבעי מליחה מאי ומניחו עד שתמות הא ודאי בשיעור מליחה ובישול כבר יצתה נשמתה ואי לאומצא או לצלי מאי מולחו יפה יפה דקאמר והא לא בעי מליחה י"ל לעולם לאומצא ולצלי ואע"ג דבעלמא לא בעי מליחה הכא בעי כיון דמבית שחיטה קא חתיך ועד שלא תצא נפשה שהדם נעקר ממקומו ומתמצה דרך שם ומש"ה קאמר נמי ומולחו יפה יפה אח"כ. וא"ת אמאי לא קאמר הגמ' מדיחו קודם מליחה. וי"ל שדרכם היה לרחוץ הבהמה קודם שימכרו הבשר כ"ש בית השחיטה שהוא מלוכלך הרבה בדם דודאי רחצוהו קודם שימכרוהו. וא"ת רבינו למה לא הזכיר הדחה לא בתחלה ולא בסוף. וי"ל משום דסתם מליחה להדחה קיימא. ומצאתי ספר מוגה שכתוב בו ומדיחו יפה יפה:

הלכה ג

דגים וחגבים אינם וכו' אם את כל דגי הים יאסף להם. בהשוחט (דף כ"ז:) מקשה הגמרא גבי עוף נמי הא כתיב ויאספו את השליו ומשני התם לא כתיב אסיפה במקום שחיטה דאחריני הכא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני ופירש"י הכא כתיבא אסיפה דידהו אצל שחיטת בהמה ומדשני בדבוריה וכתב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא. וא"ת דחגבים דלא איתמרא אסיפה דידהו גבי שחיטה דאחריני נימא דבעו שחיטה. וי"ל דהיכא דכתב אסיפה אע"ג דלא הוי במקום שחיטה דאחריני משמע דבאסיפה סגי ולא אצטריך בדגים למימר אסיפה דידהו בהדי שחיטה דאחריני אלא משום דכתיב זאת תורת הבהמה וכו' וכל החיה הרומשת במים והוה ס"ד דעופות ודגים איתקשו לבהמה לענין שחיטה אלא משום דכתיב אסיפה דידהו גבי שחיטה דאחריני. ויש מי שאומר דמדכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכו' סמך עוף לבהמה לחייבו שחיטה וסמך חגבים לדגים לפוטרם משחיטה כדגים דוכל הנפש השורצת על הארץ היינו חגבים. וא"ת מעיקרא מבעי ליה קראי לשחיטת חיה ועוף וא"כ היכי הדר מבעי ליה קראי למעוטי דגים וחגבים. וי"ל דמעיקרא הוה ס"ל דדוקא בקר וצאן דמפורש בהו זביחה בעו שחיטה ובתר דגלי לן קרא דבקר וצאן לאו דוקא קשה לן נימא דה"ה לכל בע"ח ואיצטריך לן קרא למעוטי דגים וחגבים:

לפיכך אם מתו מאליהן וכו'. דדוקא היכא דאמר רחמנא דליפוק חיותא בשחיטה הוא דאי לא נפקא בשחיטה אלא במיתה הויא נבילה וכן אם אכל ממנה בעודה חיה חייב עליה משום אבר מן החי אבל הני כיון דלא בעי דליפוק חיותיה בשחיטה אם מתו מאליהם בתוך המים מותרים ומותר לאוכלם חיים. וא"ת סוף סוף נימא דבעו אסיפה

בעודם חיים. וי"ל שאילו היה אפשר לומר כן אין הכי נמי אבל כיון דאי אפשר לאכלם בלא אסיפה שאפילו קלטן בפיו ולא אספם בידו מכל מקום בעת שהם בפיו נאספים הם אם כן אינו דבר מיוחד דמזהר עליה קרא וכדברי רבינו כתב בעל העיטור ודלא כרבינו סעדיה דאמר מתים אסורים ורבינו האיי השיב עליו ור"נ אייתי סייעתא דגרסינן בתוספתא דתרומה אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש:

הלכה ד

זביחה זו האמורה בתורה סתם וכו' שכל הדברים האלו ע"פ צוה בהם כשאר תורה שבע"פ שהיא הנקראת מצוה. בר"פ השוחט (חולין דף כ"ז) בעי מנין לשחיטה שהיא מן הצואר ואסיקנא שהייה דרסה וכו' מנא לן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא ואמרינן תו התם (דף כ"ח) מאן תנא דפליג עליה דר"א הקפר (דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה) רבי היא דתניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה:

הלכה ה

מקום השחיטה מן החי. נקט לישנא דמן החי לכלול בהמה וחיה בעוף וי"א דנקט הכי לאפוקי שש נבילות מחיים שהיא חשובה מתה.

ומ"ש וכל הצואר כשר לשחיטה. משנה בפ"ק דחולין (דף י"ט).

ומ"ש כיצד בושט מתחלת המקום שכשחותכין אותו מתכווץ עד המקום שישעיר, בר"פ אלו טריפות (חולין דף מ"ג:) וכתבו הרי"ף והרא"ש פירש ישעיר דקאי פרצי פרצי דדמיא לכריסא ולפי זה ישעיר הוא מלשון איש שעיר:

הלכה ו

שחט למעלה ממקום זה והוא הנקרא תרבץ הושט. שם כל שחותכו ועומד במקומו זהו תרבץ הושט וכו' אי זהו ושט עצמו כל שחותכו וכווץ.

ומ"ש רבינו שחיטתו פסולה משמע דנבילה הויא שהרי כתב בפרק ג' כל מקום שאמרנו בשחיטה פסולה נבילה ואם אכל ממנה כזית לוקה משום אוכל נבילה וקשה דתרבץ הושט וכרס שניקבו לא הויא אלא טריפה ולא נבילה. וי"ל דמש"ה לא אמר רבינו בפ"ג הרי זה נבלה ומטמאה במשא אלא אם אכל ממנה כזית לוקה אבל לענין טומאה לא נחת ומשום דרוב הנזכרות באלו הפרקים הוו נבלות נקט לשון נבילה:

ושיעור תרבץ הושט וכו'. בר"פ אלו טריפות (חולין דף מ"ד) למעלה עד כמה אמר רב נחמן עד כדי תפיסת יד והתוס' כתבו פירש בה"ג כדי תפיסת יד כדנקיט איניש בשתי

אצבעותיו ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם עכ"ל. וכן כתב הריי"ף ופרשי לה רבנן כדי שיתפוס בשתי אצבעות ורש"י פירש בענין אחר:

הלכה ז

ואיזהו מקום השחיטה בקנה משיפוע כובע ולמטה. פ' הכל שוחטין (חולין דף י"ח) תנן השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשירה ר' יוסי בר יהודה אומר מלא החוט על פני רובה ומסקנא דגמרא (דף י"ט) והלכתא משיפוע כובע ולמטה כשרה והיינו שייר בחיטי וכן הוא דעת רבינו שכתב כאן משפוי כובע ולמטה ובפ"ג כתב הגרמה וכיצד וכו' וכמו שני חיטין יש בסוף הקנה וכו' שחט בתוך החיטין אם שייר מהן כל שהוא למעלה הרי זו כשרה שהרי שחט משפוי כובע ולמטה ובפירוש המשנה כתב בתוך הטבעת הגדולה יש כמו שני גרגרים מגוף שחוסי וקורין אותם חכמים חיטי. וכתב הטור משיפוע כובע ולמטה והוא קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות.

ומ"ש ולמטה עד ראש כנף הריאה וכו'. באלו טריפות (דף מ"ה) תני ר' חייא בר יוסף קמיה דר' יוחנן כל הצואר כלו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה אמר רבא תחתונה שהיא עליונה שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תיאנס ופירש"י מטבעת הגדולה כרבי יוסי בר יהודה ומחלוקתו בפ"ק נקט לה ומיהו אנן קי"ל כר"ח בן אנטיגנוס דמשפוי כובע ולמטה כשרה דהיינו למעלה מן הטבעת התחתונה כדמפרש רבא תחתונה כשהבהמה תלויה [ברגליה] דהיינו אונות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה. כנפי כמה שהם נמתחים ופורשים כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן.

וכתב רבינו וכל שכנגד המקום הזה מבחוץ נקרא צואר, ממה ששנינו שכל הצואר כשר לשחיטה נראה שכל הכשר לשחיטה נקרא צואר:

הלכה ח

אנסה הבהמה עצמה. שם בעי רב חנינא ואי תימא רב חנניא אנסה עצמה מהו תיקו יתיב ר' יוחנן ור"ש בן לקיש נפק מילתא מבינייהו אנס בסימנין ושחט פסולה. ופסק רבינו בשניהם ספק נבילה לפי שענין שניהם אחד וכיון שחלוקה ראשונה נשארה בתיקו גם השניה כמוה ור"י ור"ל שפסקו בחלוקה השנייה פסולה נאמר דס"ל כל תיקו דאיסורא לחומרא ולכן אמרו פסולה כלומר מספק אסורה באכילה וכן כשאמר רב ובלבד שלא תאנס משום ה"ט הוא דכל תיקו דאיסורא לחומרא ואע"פ שנכתבו בגמרא דברי רבא קודם לבעיא זו הנשארת בתיקו לא היה סדרם כך דקודם נשאלה הבעיא ואח"כ אמר

רבא ובלבד שלא תאנס או נאמר שחולקין על סתם גמרא שנשארה אצלו הבעיא בתיקו וה"ה לדין השני ולכן פסק רבינו כסתם גמרא א"נ דה"פ ובלבד שלא תאנס זהו מקום השחיטה בעי רבי חנינא האי שלא תאנס דוקא קאמרת דאם נאנסה פסולה או כשירה היא אלא לכתחלה בעי שלא תאנס וסלקא בתיקו ולא שאני לן בין אנסה עצמה לאנס השוחט בכלהו הוו ספק נבלה כסתם גמרא וטעם דין זה דכיון שאנסה הבהמה עצמה ומתחה הסימנין או שאנס השוחט את הסימנין ובשעת שחיטה במקום שחיטה שחט בסימנין אילו היו נשארים כן מתוחים אבל לפי שאחר השחיטה נתכווצו כמנהגן נמצאת השחיטה שלא במקומה לכך הויא ספק דבבחינת שעת השחיטה הוי כשרה ובבחינת אחר השחיטה וקודם לה הויא פסולה ולכן ה"ז ספק נבלה:

הלכה י

(ט-י) **וצריך השוחט וכו' ואם שחט מן הצדדין שחיטתו כשרה**. משנה פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ט:) השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה וס"ל לרבינו כמו שפירשו התוס' והר"ן דדיעבד אין לכתחלה לא ואפילו החזיר הסימנין גזירה אטו לא החזיר ואע"ג דתנן השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה התם ע"כ אית לן למימר דאגב דקתני המולק דיעבד קתני נמי השוחט:

וכמה הוא שיעור השחיטה וכו'. משנה ריש השוחט (חולין דף כ"ז) השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמוהו וכו' חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה ובגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל איבעית אימא אאחד בעוף ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו ורבינו פסק כחומרי דתרי לישני כמש"ל וכן דעת הרשב"א והרא"ש.

ומ"ש רבינו רובו של זה ורובו של זה וכו'. מסקנא דגמרא התם (דף כ"ט) דכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב ותניא בת"כ להבדיל בין הטמא ובין הטהור אין צ"ל בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם אלא בין נשחט רובו של סימן לנשחט חציו וכמה בין חציו לרובו כמלא חוט השערה:

הלכה יא

שחט חציו של וכו'. ברייתא שם (דף כ"ח:) שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צ"ל בבהמה:

קנה שהיה וכו'. גם זה ברייתא שם הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה.

ומ"ש רבינו בין שהתחיל לשחוט במקום השלם וכו'. דבר פשוט הוא שהכל אחד:

הלכה יב

כל השוחט וכו'. פירקא קמא דחולין (דף ט') אמר רב יהודה אמר שמואל הטבח צריך שיבדוק בסימנין לאחר שחיטה ומדנקט הטבח סתם משמע שאפילו היה השוחט זריז ומהיר. ואמרינן תו בגמרא לא בדק מאי רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי טריפה ואסורה באכילה במתניתא תנא נבילה ומטמאה במשא במאי קא מיפלגי בדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן ורבינו פסק דנבלה ולחומרא ועוד דמסתבר טעמא דמתני' דבחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא ולפיכך סמך לזה כל בהמה בחייה וכו' לפי שהוא טעם הדין:

הלכה יד

ובאיזה דבר שוחטין וכו'. פרק קמא דחולין (דף ט"ז) גמרא השוחט במגל ובצור וכו'. א"ר חסדא אר"י ואמרי לה במתניתא תנא ה' דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה וכו' ופריך הגמרא אין שוחטין בה והתניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אמר רב פפא בסימונא דאגמא ופירש"י עשב הגדל באגמי מים וכו' וכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קיסמין נבדלין הימנו ע"כ. ולזה כיון רבינו באומרו קנה האגם לאפוקי סתם קנה שקיסמין נבדלין הימנו ונוקבין הושט:

אבל אם היה כמו תלם בחודו וכו'. מדברי רבינו ז"ל משמע שאין צריך שתחגור בה הצפורן אלא אפילו כל שהוא פסולה שכ"כ ואפי' היה התלם קטן ביותר ולא הזכיר חגירת הצפורן ומפיק לה מדאמרינן פ"ק דחולין (דף י"ז:) גמרא הכל שוחטין ולעולם שוחטין במערבא בדקי לה בשמשא בנהרדעא בדקי לה במיא רב ששת בדיק לה בריש לישניה רב אחא בר יעקב בדיק לה בחוט השערה בסורא אמרי בישרא אכלה בישרא לבדקה ואם איתא דלא מיפסל אלא בחגירת הצפורן למה להו למבדק בשמשא ובמיא ואמאי אמרינן בשרא אכלה וכו' הא כל שאין הצפורן נחגר בה כשירה ועוד דאמרינן לעיל בגמרא אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אסי דמיא לסאסא מאי ודמיא לסאסא אינה חוגרת בה הצפורן ואפילו חוט השערה אינה חוגרת. וכתב הרשב"א שכ"נ שהוא דעת הרי"ף ומיהו לאו דוקא כל שהוא דהא אוגרת קרינן לה ואוגרת כשמה שאוגרת שום דבר ואפי' חוט השערה אבל כשאינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסא וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן. והרא"ש פסק כדי שתחגור בה הצפורן מדאמרינן שם בגמ' אמר רב הונא בר רב קטינא אמר ר"ל ג' פגימות הן וכו' ורב חסדא אמר אף פגימת

סכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתן כדי פגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן ומדקא מתמה הגמ' אדר"ל מ"ט לא מני איהו נמי פגימות סכין בהדי הנך ומהדרינן דבחולין לא קא מיירי הא לאו הכי הוה מני לה אלמא כולהו כר"ח ס"ל דאי לא מאי קא מתמהינן עליה דר"ל כי לא מני לה והנך אמוראי דהוו בדקי במיא ובשמשא אפשר שכל אחד היד נוהג מה שהיה סבור שהיה בדיקה יותר יפה אבל אה"נ ששיעור פגימת הסכין כדי שתחגור בה הצפורן הא לאו הכי כשירה. וכתב עוד הרי"ף לא הביא הא דרב חסדא י"מ דעתו שהוא סובר דהנך דבדקי בשמשא ובמיא וכו' פליגי אדר"ח וסברי דפגימה כל שהוא טרפה ואפילו אין הצפורן חוגרת בה ול"נ כיון דפסק דבעינן לבדוק אבישרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בה הצפורן וכל פגימה שהוא מרגיש בה בצפורן היינו כדי שתחגור בה הצפורן הילכך לא הוצרך להזכיר ההיא דר"ח עכ"ל:

הלכה יז

(טו-יז) **היה התלם מרוח אחת וכו'**. שם אמר רבא ג' מדות בסכין אוגרת לא ישחוט בה ואם שחט שחיטתו פסולה מסוכסכת לא ישחוט בה לכתחילה ואם שחט שחיטתו כשרה עולה ויורד בסכין שוחט בה לכתחלה ואמרינן התם היכי דמיא אוגרת וה"ד מסוכסכת אמר ר' אלעזר אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת מאי שנא משתי רוחות וכו' דקאים אירישא דסכינא והדר פריך סוף סוף וכו' ומשני כגון שהוליך ולא הביא וכו' א"ל רב הונא בריה דר' נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והא אמר רבא מסוכסכת כשרה ל"ק כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא ע"כ. וי"א דכי מכשרינן מסוכסכת ה"מ היכא דקיימא ברישא דסכינא דההיא אוקימתא דקיימא אירישא דסכינא לא אידחיא לה אלא תרווייהו בעינן קיימא אירישא דסכינא והוליך ולא הביא. אבל רבינו והרי"ף סוברים דבין קיימא אירישא דסכינא בין באמצע אם הוליך ולא הביא כשרה דאע"ג דאוקימנא לה דקיימא אירישא דסכינא ה"מ מקמי דאוקימנא בהוליך ולא הביא אבל כיון דאוקימנא לה בהוליך ולא הביא תו לא צריכין לקיימא ברישא דסכינא וראיה לדבר מדאמרינן התם א"ל רב הונא לרב אשי וכו' כדכתבינן לעיל ל"ק כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא ומדלא קאמר כאן שהוליך ולא הביא וקיימא אירישא דסכינא ממילא שמעינן דבהוליך ולא הביא סגי אע"ג דלא קיימא אירישא דסכינא:

וכתבו המרדכי והגהות מיימון דכי מכשרינן במסוכסכת דוקא בשהשוחט הרגיש בה קודם שחיטה ואומר שנזהר בה והוליך ולא הביא אבל אם מצא סכינו יפה קודם שחיטה ואחר שחיטה מצא בה פגימה מסוכסכת ואומר ברי לי שלא עשיתי אלא הולכה בלבד

שחיטתו פסולה דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש עביד לה ולאו אדעתיה. ופי' עולה ויורדת כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת והוי הסכין נמוך שם:
ומ"ש כנחש, שכשהנחש הולך על גחונו מגביה ראשו מלפניו ושדרתו היא משוקעת וזנבו גבוה וביניהם כמו גומא כך היא הסכין מצד מה שהושחזה והואיל ואין בה פגם מותר לשחוט בה:
וסכין שפיה וכו'. פרק השוחט (חולין דף ל"ב) גמרא דנפלה סכין והגביהה וכו', אמר רבא השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כלו כשרה כלומר כיון דלא אפסיק לא שייכא ביה שהייה ולא אמרינן יצטרפו שהיות דליכא למיחש כלל לשהייה:

הלכה יח

סכין חדה וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ז:) א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דמיא לסאסא מאי א"ל מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן ופירש"י דמיא לסאסא אריסט"א זקן השבלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אשפר"א בלע"ז:

הלכה יט

התולש קנה או שן וכו'. כבר נתבאר למעלה כשאמר בין בצור וכו'. וכפלו רבינו הנה ג"כ להודיענו אם חברם לקרקע או אם היו מחוברין מעיקרן מה דינן.
ומ"ש ואם נעצן בקרקע וכו', בהכל שוחטין (דף ט"ו:) תנן השוחט במגל ובצור ובקנה שחיטתו כשרה ומקשה הגמ' השוחט בדיעבד אין לכתחלה לא וכו' ורמינהו בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית וכו'. ומסקנא דמתניתין דמכשר דיעבד בתלוש ולבסוף חברו רבי היא ופסל במחובר מעיקרו ומשמע דתלוש ולבסוף חברו אפילו בטליה כשר וכן נראה מדברי הרי"ף ורבינו וכן דעת בעל העיטור והרשב"א ודלא כהרא"ש דפסל בתלוש ולבסוף חיברו אם ביטלו:

הלכה כא

לקח לחי של בהמה וכו'. שם גמרא (דף י"ח) הכל שוחטין ולעולם שוחטין וכו', אמר רבה בר רב הונא שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה והא אנן תנן חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהם חונקים שן אשן לא קשיא הא בחדא הא בתרתי צפורן אצפורן ל"ק הא בתלושה הא במחוברת.
ומ"ש רבינו אבל בשן אחת הקבועה בלחי וכו' ואע"פ שהיא קבועה בו, הוא משום דס"ל לרבינו דלא מיקרי מחובר אלא כשהוא מחובר לגוף אבל אם אינו מחובר לגוף אע"פ שהוא מחובר ללחי לא מקרי מחובר דה"ל לחי כבית יד ונראה דלפי זה ה"ה לצפורן המחוברת ליד והיד תלושה מן הגוף דלא מקרי מחובר:

הלכה כב

ליבן סכין באור ושחט בה שחיטתו כשרה. פ"ק דחולין (דף ח') א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין (באור) ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה והא איכא צדדין בית השחיטה מרווח רווח. והרי"ף השמיט הא דר' זירא וכתב הר"ן דטעמא משום דאמרינן לקמן בפרקין (דף י"ז:) על בדיקת הסכין צריכה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא ואמר רב יימר אתלת רוחתא לא צריכה מדר' זירא דבית השחיטה מרווח רווח ה"נ מרווח רווח ובודאי לא קי"ל כרב יימר וא"כ לא קי"ל כר' זירא. וה"ר יונה תירץ דל"ק דגבי דר"ז בית השחיטה רווח עד שאין הסימנים נכוין מחמת חום הסכין אפשר דלא רווח כל כך שלא תהא מורשא של סכין שיוצאה ומתפשטת חוץ לסכין נאחזת בצידי בית השחיטה וקורעתן אע"פ שכותלי בית השחיטה מתרחקין לכאן ולכאן. והראב"ד ז"ל תירץ דע"כ לא קאמר ר"ז אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ומש"ה אסיקנא דלכתחלה צריכה בדיקה אתלת רוחתא ורב יימר הוא שהיה לומד לכתחלה מדיעבד דר"ז ואנן לא ס"ל כוותיה:

והטור כתב סכין מלובנת לא ישחוט ואם שחט בה כתב הרמב"ם פסולה, וכבר ראיתי נוסחא אחת מספרי רבינו שכתב בה טרפה אבל נוסחת הר"ן כרבינו כשרה:

סכין שצדה אחת וכו'. פ' הכל שוחטין (חולין דף ט"ו:) תנן השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה ופירש"י מגל יד יש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות ובגמרא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא דילמא אתי למעבד באידך גיסא:

הלכה כג

השוחט צריך וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ז:) צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא מימרא דרב פפא ורב אשי, ורב אחא נמי בדקה הכי וא"ל רב אשי יישר וכן אמר רב כהנא וטעמא דצריכה בדיקה אבשרא משום דושט הוא רך ואטופרא משום דקנה הוא קשה:

וכתב הטור בודק בהולכה ובהובאה על חודו בבשר לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים בטלים ואח"כ בהולכה ובהובאה בצפורן שאינו יכול להרגיש יפה אם יבדוק בבשר ובצפורן ביחד וכן יעשה בשני הצדדין עכ"ל. והם דברי הרא"ש וכיוצא בזה כתב ה"ר יונה וז"ל צריך לכוין לבו במאד מאד הלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה ולאחר כן ימצאנה כי הכין לבו לאחרונה ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב עכ"ל:

כתב הראב"ד שצריך לשנות הצפורן אחר קצת הבדיקות שמא נפגם הצפורן בחודו של סכין ואילו יש פגימה בצדדין לא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימות הצפורן:

הלכה כד

וצריך לבדוק כן אחר וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י') השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה ומסקנא והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שבר בה עצם והלכתא כוותיה דרב חסדא כששבר בה עצם. והנה על מ"ש רבינו וצריך לבדוק כן אחר שחיטה השיגו הראב"ד ז"ל וז"ל כבר הסכימו חכמים וכו'. מ"ש שהסכימו חכמים איני יודע היכן הסכימו כן שהרי רש"י והרשב"א כתבו כדברי רבינו. ומה שהקשה עליו שא"כ היו אומרים צריך כמ"ש צריך שיבדוק בסימנין, י"ל דלא דמו אהדדי דאילו סימנין כי לא בדק להו הוי נבלה או טרפה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולכך שייך לומר צריך דמשמע ואם לא בדק פסולה וזהו ששאל לא בדק מאי כלומר נבלה הוי או טרפה הוי דליכא למימר דאיהו הוה שאיל אי כשרה אי טרפה ותנא במתניתין נבלה ומטמאה שאין לשום הסברות כל כך מחולקות א"ו מספקא ליה אי טרפה הוי אי נבלה הוי הרי שלשון צריך משמע שאם לא בדק אסורה ולהכי לא שייך למיתני גבי סכין צריך שיבדוק דמשמע ואם לא בדק אסורה וליתא דלא מיתסרא אלא היכא דנמצאת פגומה אבל היכא דלא נמצאת כגון שפשע או שכח ולא בדק ואבדה כשרה ומדלא אמרינן צריך שיבדוק ילפינן הכי ועוד דמדפסקינן כר"ח דהיכא דשבר בה אפילו נמצאת פגומה כשרה משום דס"ל דכה"ג לא מקריא ריעותא כ"ש היכא דנאבד דליכא ריעותא כלל ולא דמי לבדיקת הסימנין דהכא סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי.

ומ"ש רבינו הרי זו ספק נבלה ולא כתב נבלה כדאמר רב הונא פסולה י"ל דמשום דסכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי יש לנו לומר שאפילו רב הונא לא פסל אלא מספק והראיה שאמר חיישינן שמא בעור נפגמה משמע שמן הספק הוא פוסל אותה ולכך כתב ז"ל הרי זו ספק נבלה.

ומ"ש לפיכך השוחט בהמות רבות וכו'. שם ג"כ הוה עובדא וטרף רבי יוסף תליסר חיותא.

ומ"ש או עופות רכים שלא תאמר בעור הבהמה שהוא קשה הוא דחיישינן שמא בעור נפגמה אבל בעור עוף דרכיך ליכא למיחש הכי קמ"ל דלא שנא:

הלכה כו

כל טבח שלא בדק הסכין שלו וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ח) גמרא חוץ ממגל קציר וכו' א"ר הונא האי טבחא דלא סר סכינא קמי חכם משמתינן ליה ורבא אמר

מעברינן ליה ומכרזינן אבשריה דטרפה הוא ול"פ כאן בשנמצאה סכינו יפה כאן בשלא נמצאה סכינו יפה:

וכתב הטור בשם הרא"ש והאידנא נהגו שממנים אנשים ידועים על השחיטה ולהם מחלו חכמים כבודם כי הם זריזים וזהירים ומתוך כך נתבטל בדיקת החכם לגמרי גם למי ששוחט לביתו אף כי אינו נכון כי הרבה צריך יישוב הדעת ויראת שמים לבדיקת הסכין עכ"ל:

הלכה כז

כמה הוא אורך הסכין וכו'. משנה בהשוחט (דף ל') אפילו כל שהוא אפילו כאיזמל כשר ובגמרא אמר רב מנשיא באיזמל שאין לו קרנים ומשמע שרבינו מפרש דשאין לו קרנים דקאמר היינו שלא יהיה עוקץ בראש האיזמל. וכתב הר"ן דכיון דלא ידעינן שיעורה השוחט בסכין צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט דהא במחטא דאושכפי מספקא לן בגמרא ואזלינן לחומרא:

הלכה כח

ומתי שוחטין וכו'. משנה פ' הכל שוחטין (חולין דף י"ג) השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה ובגמ' השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה וכו' אמר ר"פ כשאבוקה כנגדו. וכך הם דברי רבינו שאם אבוקה כנגדו שוחטין לכתחלה ואם שחט באפלה שחיטתו כשרה:

הלכה כט

השוחט ביוה"כ וכו'. משנה פ' הכל שוחטין (חולין דף י"ד) השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ואוקמוה בגמרא (דף ט"ו) דה"ק אע"ג דבמזיד מתחייב בנפשו הוא הכא דבשוגג שחיטתו כשרה ומשום דלשון מתחייב בנפשו דהיינו מיתת ב"ד לא שייך ביוה"כ ומתני' אגב שבת תניא תיקן רבינו וכתב היה מתחייב בנפשו או מלקות על יוה"כ שחיטתו כשרה:

פרק ב

הלכה א

בכל מקום מותר לשחוט חוץ מן העזרה וכו' עד בבשר וחלב וכיוצא בו. בס"פ האיש מקדש (קידושין דף נ"א:):

הלכה ב

ומ"ש אותו הבשר טהור. נראה דהיינו לומר דלא תימא דהוי כשחיטה שאינה ראויה והוי כאילו מתה מעצמה ומטמאה.

ומ"ש וקוברין אותו, משנה בסוף תמורה (דף ל"ג:).

ומ"ש ואפרו אסור. שם בגמרא (דף ל"ד).

ומ"ש אפילו שחט לרפואה. ומ"ש אבל הנוחר בעזרה וכו'. בפ' האיש מקדש (קידושין דף נ"ז:) משמע דלא מיתסר בהנאה אלא בשוחט דומיא דוזבחת וכל הני לאו שחיטה נינהו.

ומ"ש דה"ה לשוחט ונמצאת טריפה. בס"פ האיש מקדש (קידושין דף נ"ח) ובפ' כסוי הדם (חולין דף פ"ה:) תניא השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טריפה זה וזה חולין בעזרה ר"ש מתיר בהנאה וחכמים אוסרים ופסק כר"ש וצריך טעם למה:

הלכה ג

ומ"ש ולא בהמה וחיה בלבד וכו'. הכי משמע בפרק הספינה (ב"ב פ"א:) דאמרינן גבי ספק בכורים וקא מעייל חולין בעזרה והרשב"א כתב בפ' הזרוע על דברי רבינו ולא נראו דבריו אא"כ דעתו לומר לחם כלחמי תודה או פירות כפירות בכורים:

ומ"ש ואם עבר והכניסן מותרים באכילה: וכל השוחט חולין בעזרה וכו'. משמע מדברי רבינו דלא מיתסר אלא מדרבנן מאחר שלא ענש אלא מכת מרדות ויש לתמוה דבסוף פרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ה) ובפרק כיסוי הדם (דף פ"ה:) מסיק דלר"ש חולין שנשחטו בעזרה מדאורייתא מיתסר ומשמע בס"פ האיש מקדש (קידושין דף נ"ו:) דכ"ש לחכמים דאמרי דהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת וא"כ הא דמשמע מדברי רבינו דלא מיתסר אלא מדרבנן אתי דלא כמאן ועוד שהוא ז"ל פסק בפ"ד מהל' אישות שהמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת ולא חילק בין שאר איסורי הנאה לחולין שנשחטו בעזרה ומאחר שכתב כאן שחשב"ע אסורים בהנאה א"כ אם קידש בהם אינה מקודשת ומדמשמע מדבריו כאן דלא מיתסר אלא מדרבנן אם קידש בהם מקודשת. וי"ל דלעולם אימא לך דחולין שנשחטו בעזרה מיתסרי מדאורייתא וז"ש ודברים אלו כלם דברי קבלה הם דהיינו שנאמרו מסיני.

ומ"ש שאינו ענוש אלא מכת מרדות היינו מפני שלא נאמר בהם לאו:

הלכה ד

האומר בהמה זו שלמים. בסוף פירקא קמא דתמורה (דף י"א) בעיא דאיפשיטא:

הלכה ו

(ה-ו) **אין שוחטין וכו'**. דברי רבינו מבוארים סוף השוחט (חולין דף מ"א) דתנן אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך כלים אבל שוחט הוא לתוך האוגן של מים ובספינה על גבי כלים. אין שוחטין לגומא (כל עיקר) אבל עושה (אדם) גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם בתוכה ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים. ובגמרא מ"ש לתוך ימים דלא דאמרינן לשרא דימא קא שחיט לתוך אוגן של מים נמי אמרינן לבבואה קא שחיט אמר רבא בעכורין שאנו. ותו בגמרא אין שוחטין לגומא וכו' אבל עושה אדם וכו' והא אמר (רישא) אין שוחטין לגומא כלל ואוקמה רבא דה"ק אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים. תניא כוותיה דרבא היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני הספינה ואין שוחטין לגומא וכו' והרוצה לנקר חצרו וכו' ובשוק לא יעשה כן משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו פי' מפני שאין אדם חש לנקר את השוק ויחקה את המינים פירוש לשון חק כמו שאמר בברייתא ובחוקותיהם לא תלכו והטעם שכששוחט לתוך כלי מים עכורין מותר משא"כ בימים ונהרות שאע"פ שאין הצורה נראית בהם אסור לפי שבימים ונהרות החששא היא שמא יאמרו לשר הים או הנהר שוחט וא"כ ל"ש צלולין ל"ש עכורין איכא למיחש אבל לתוך כלי מלא מים החששא היא שמא יאמרו לצורה הנראית במים שוחט וכשהן עכורין ליכא למיחש למידי.

ומ"ש רבינו ונראה כמקריב למים פי' לשר של ים או נהר:

ומה שכתב רבינו שאם שחט בגומא בשוק אסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו, טעמו מדמסיים בברייתא אשוחט בגומא ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו ומדברי בעל הטור נראה שבה"ג סובר כן:

הלכה ז

כיצד שוחטין מותח את הצואר וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ו:) גמרא הכל שוחטין ולעולם שוחטין וכו' אמר מר נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה א"ר ענן אמר שמואל לא שאנו אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למטה וצואר (בהמה) למעלה בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אמר רב זביד לצדדין קתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלושה סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת. רב פפא אמר (כי

תניא ההיא) בעופא דקליל ומשמע דהני תרי אוקימתי לא פליגי אלא ביישוב הברייתא אבל לא בענין דינא וכן משמע מדברי רש"י ולפיכך פסק רבינו כשתי האוקימתות וכן פסק הרי"ף והרא"ש והרשב"א:

הלכה ט

השוחט והוליך את הסכין ולא הביאה וכו'. מתני' פרק השוחט (חולין דף ל':) השוחט שני ראשים כאחת שחיטתו כשרה וכו' התיז את הראש בבת אחת פסולה היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין כמלא צואר כשרה היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה ואסיקנא בגמרא (דף ל"א) מלא צואר חוץ לצואר בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך אבל אם הוליך והביא אפילו כל שהוא אפילו באיזמל כשרה.

ומ"ש רבינו כמלא שני צוארים מצוארי הנשחט זה הוא כשלא היה אלא ראש אחד שכך כתב והתיז את הראש אבל בשני ראשים צריך שיעור ג' צוארים וכן לכמה ראשים צריך שיעור צואר א' מצוארי הנשחט יותר ממנין הראשים ודעת רבינו כדעת הרמב"ן דדוקא בהתיז את הראש הוא דבעינן מלא צואר חוץ לצואר לפי שא"א להתיז הראש כולו אלא בדרסה כל היכא דליכא סכין כי האי שיעורא אבל בחתיכת הסימנין לא בעינן כולי האי דבכל שהוא הן נחתכין שכן כתב השוחט והוליך את הסכין וכו' כשרה ולא חילק בין יש בסכין מלא שני צוארים או לא:

הלכה י

שנים שאחזו וכו'. פרק השוחט (חולין דף ל':) שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו א' למעלה וא' למטה שחיטתו כשרה. ואמרינן בגמרא (דף ל') אמר רב יהודה אמר רב השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה וכו' שמואל אמר וכו' בעינן שחיטה מפורעת וליכא וכו'. (דף ל':) ההוא תורא דאישחט בשנים ושלשה מקומות עאל ר' יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי א"ל רבי זירא למדתנו רבינו משנתנו בשני סכינין ושני בני אדם ופירש"י למדתנו רבינו בלקיחה זו משנתנו (דקתני שנים אוחזין בסכין) אפילו בשני סכינים קמכשר ע"כ. כלומר וכ"ש שנים אוחזין בסכין אחד. ובהכל שוחטין (דף י"ט:) גמרא השוחט מתוך הטבעת אמר ר' אלעזר בר מניומי שחיטה העשויה כמסרק כשרה ואפשר שרבינו לא כתב דין השוחט בשנים ושלשה מקומות מפני שסמך על בבא דשנים אוחזין בשני סכינין ושחט בשני מקומות או מפני שסמך על מ"ש דין שחיטה העשויה כמסרק:

וכתבו התוס' והרא"ש והר"ן בשם רב אחאי דשחט בשנים ושלשה מקומות היינו ששחט בשנים ושלשה מקומות בהיקפו של סימן בין שאותן שחיטות הן זו כנגד זו בין שאחת למעלה ואחת למטה כיון שכלם בהיקפו של סימן ואילו תצרפם במקום אחד יהא בהם רוב בהיקפו של סימן כשרה. ושחיטה העשויה כקולמוס פי' באלכסון. ומה שתפס רבינו שנים אוחזים בסכין תחלה ואח"כ כתב וכן שנים שאחזו שני סכינין כלומר לא מיבעיא כששנים אוחזים בסכין אחד כשרה דהא איכא שחיטה מפורעת ואפילו שמואל מודה בה אלא אפילו שנים שאחזו שני סכינין דליכא שחיטה מפורעת דהא פליג שמואל עלה בגמרא אפ"ה כשרה ולא זו בלבד דהא נשחט רוב היקף הסימן והיא ביושר אלא אפילו כקולמוס שהיא באלכסון או כמסרק שהיא שחתך כאן מעט וכאן מעט אפילו הכי כשרה:

הלכה יא

אין שחיטת החולין צריכה כוונה וכו' לפיכך חש"ו וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ב:) גמרא וכלם ששחטו כלומר חש"ו ואחרים רואים אותן שחיטתן כשרה מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה רבי נתן מכשיר וחכמים פוסלין הוא תני לה והוא אמר לה הלכה כר' נתן והא בעינן מוליך ומביא שהלכה ובאה כדרכה ופירש"י שהלכה ובאה כדרכה שחתכה בהליכתו והכתה בכותל וחזרה וחתכה וה"ה נמי דמצי לתרוצי בסכין שיש בה חוץ לצואר כמלא צואר דסגי ליה בהליכתו לחודה כדלקמן אלא בכל דהו מהדר לאוקמי אפילו באיזמל ע"כ. ופשוט הוא ששיכור ומי שאחזתו רוח רעה דינם שוה לחש"ו כדברי רבינו:

הלכה יב

אבל סכין שנפלה ושחטה וכו'. מתניתין פרק השוחט (חולין דף ל"א) נפלה סכין ושחטה אף על פי ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ובגמרא טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין לה מאן תנא וכו' אמר רבא ר' נתן הוא וכו' והא אמר רבא חדא זמנא דתנן וכלן ששחטו ואחרים רואין אותן וכו' כדלעיל צריכי דאי אשמעינן התם משום דקא מכוין לשום חתיכה בעולם אבל הכא דלא קא מכוין אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דקא אתי מכח בן דעת אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא צריכא:

הלכה יג

גלגל של אבן או של עץ וכו'. פ' הכל שוחטין (חולין ט"ו:) גמרא השוחט במגל יד וכו' (דף י"ו) אמר מר השוחט במוכני פי' גלגל שחיטתו כשרה והתניא שחיטתו פסולה לא קשיא הא בסרנא דפחרא פי' גלגל של יוצרים הא בסרנא דמיא כלומר שהמים מגלגלים אותו ואב"א הא והא בסרנא דמיא ול"ק הא בכח ראשון הא בכח שני ופירש"י בכח ראשון מיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט הוי מכח אדם שנטל הדף. בכח שני לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה ומשמע לרבינו לענין דינא פירוקא בתרא נמי קושטא הוא וכן כתב הרא"ש ז"ל:

הלכה יד

השוחט לשם הרים לשם גבעות וכו'. משנה פרק השוחט (חולין דף ל"ט מ') השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה ובגמרא פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי השוחט לשם הרים וכו' לשום חמה ולבנה לשם כוכבים ומזלות לשום מיכאל השר הגדול לשום שלשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל השר הגדול ש"מ ופירש רש"י מתניתין דאמר לשם הר הר אינו עושה עבודה זרה דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במסכת עבודה זרה הילכך לשמן לא מקריא זבחי מתים ומיהו פסולה לאכול משום דדמיא לשחיטת עבודה זרה ומיחלפא בה וכו'. לגדא דהר למלאך הממונה על ההרים:

וכתב הר"ן דלדעת רבינו ה"פ דמתני' בשוחט לשם הר ומשום הכי לא מיתסרא בהנאה ולאו במתכוין לעבודה זרה דא"ה אפילו בהנאה מיתסרא אלא בשוחט לשם רפואה או כשפים ודברי הבאי ומשום מראית העין בלחוד הוא דמיתסרא באכילה מפני שנראה כמתכוין לעבודה זרה אלא לפי שאין דרכן של עכו"ם לעבוד הרים וגבעות ומדברות לא החמירו לאוסרה בהנאה ובריייתא דקתני הרי אלו ז"מ דמשמע דאפילו בהנאה מיתסרא מיתוקמא בדאמר לגדא דהר כלומר לשרו של הר שאפילו כששחט לשמו לשם רפואה כיון דדרך העכו"ם לעובדו עשוהו מדבריהם כתקרובת עבודה זרה ממש עכ"ל:

הלכה טו

השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם וכו'. פרק השוחט (חולין דף ל"ט) גמרא השוחט לנכרי שחיטתו כשרה. אתמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם ולהקטיר חלבה לעכו"ם ר' יוחנן אמר פסולה ור"ל אמר מותרת. ר"י אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה וילפינן חוץ מבפנים. ופירש רש"י מחשבין מעבודה לעבודה כשחישב בשעת

עבודה זו על עבודה אחרת כגון שחישב בשחיטה על הזריקה הויא מחשבה לגבי עכו"ם דגמרינן חוץ איסור עכו"ם מבפנים ממחשבת פגול של פנים שהשוחט על מנת לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פגול ע"כ. ור"ל אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן חוץ מפנים. ות"כ דר"י השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם ולהקטיר חלבה לעכו"ם הרי אלו זבחי מתים שחטה ואחר כך חשב עליה זה היה מעשה בקסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר ואסיקנא דלא אמרו בה היתר משום כבודו דרבן שמעון בן גמליאל דס"ל אמרינן הוכיח סופו על תחלתו ופסק רבינו כר"י דת"כ ובשחטה ואחר כך חשב עליה פסק דאסורה מספק כיון דלא אמרו בה לא איסור ולא היתר:

הלכה יז

השוחט לשם קדשים שמתנדבים ונידרין כמותם וכו'. פרק השוחט (חולין דף מ"א:) משנה השוחט לשם עולה לשם זבחים לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה וכו' השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל כל דבר שנידר ונידב השוחט לשמו פסול ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר. ופריך בגמרא פסח בר נידר ונידב הוא זמנא קביעא ליה אמר ר' אושעיא שאני פסח הואיל והפרשתו כל השנה כולה פי' שבכל יום מהשנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו. ואמרינן בגמרא על הא דאמר לשם חטאת אמר ר"י לא שאנו אלא שאינו מחוייב חטאת אבל מחוייב חטאת אימא לשום חטאתו הוא עושה ואוקמה ר' אבהו באומר לשם חטאתי ואמר על לשום תמורה אמר ר' אלעזר ל"ש אלא שאין לו זבח בתוך ביתו אבל יש לו זבח בתוך ביתו אימא אמורי אמיר ביה ואוקמא ר' אבהו באומר לשום תמורת זבחי ואמרינן תו ושאינו נידר ונידב לאתויי עולת יולדת מהו דתימא ילודי יליד קמ"ל דאם איתא דאוליד קלא אית ליה, זאת עיקר הגירסא וכן הסכים רש"י ורבינו שכתב שכל המפלת קול יש לה אפשר שגירסא אחרת היתה לו ז"ל או אפשר שפירש אם איתא דאוליד פירוש מפלת שאם הוא לידה ממש פשיטא דאית ליה קלא והיכי תיסק אדעתין למימר הכי א"ו פירוש מפלת ואמרי' זה הכלל לאתויי מאי לאתויי עולת נזיר דמהו דתימא הא לא נדר אימור נדר בצנעה ופירש"י אימור נדר בצנעא זה שלשים יום שהוא סתם נזירות ובשלשים יום לא מינכרא מילתיה לשכיניו וז"ש רבינו שעיקר הנזירות נדר מן הנדרים כלומר ואפשר ליעשות בצנעא ותנן על רישא דמתניתין שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ובודאי שיותר היה ראוי להכשיר כשהאחד מתכוין לדבר כשר שהיא הפך כוונת

חבירו ממה שראוי כשלא היתה לו כוונה כלל שנראה שחלה כוונת חבירו משלם ואם כשנתכוון לדבר כשר פסלה המשנה כ"ש כשלא נתכוון כלל. וז"ש רבינו והשני לא היתה לו כוונה כלל ואפי' נתכוין לשם דבר המותר וכו':

הלכה כא

וכן אם שחט זה אחר זה וכו'. פרק השוחט (חולין דף מ') גמרא השוחט לשם הרים וכו' אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עכו"ם כלומר וכ"ש עומדת דכשהגביהה להרביצה קנאה כיון ששחט בה סימן אחד אסרה כלומר ואע"פ שגמר חבירו השחיטה בהכשר (דף מ':) רב נחמן ור' עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ופסק רבינו כמותם משום דסוגיין דגמרא כוותייהו ואותבינן עליה משנים אוחזין בסכין ושחט אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר פסול ומשני התם בדאית ליה שותפות בגויה משמע דמודו דאע"ג דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו היכא דאית ליה שותפות אוסר ולכן פסק רבינו שאם שחט זה אחר זה ונתכוין אחד מהם וכו' פוסל כשהיתה לו בה שותפות:

הלכה כב

ישראל ששחט לעכו"ם וכו'. פ' השוחט (חולין דף ל"ט:) משנה השוחט לעכו"ם שחיטתו כשרה ור' אליעזר פוסל וכו' א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט. וידוע דלית הלכתא כר"א דיחידאה הוא:

פרק ג

הלכה א

חמשה דברים מפסידים את השחיטה וכו'. בפרק השוחט (חולין דף ל"ט) תנן לכלהו ובהכל שוחטין אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הם הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור:

הלכה ב

שהייה כיצד הרי שהתחיל לשחוט וכו'. משנה פרק השוחט (חולין דף ל"ב) נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן השחיז את הסכין ועף בא חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטה פסולה ופירש"י נפלה סכין והגביהה ושהה בהגבבה זו וכו' או שהשחיז את הסכין קודם שחיטה ועף נתיגע וכשהתחיל לשחוט לא היה בו כח ופסק שחיטתו

ובא חבירו ושחט ע"כ. וברור הוא דלאו דוקא בא חבירו ושחט אלא דה"ה כשחזר הוא עצמו ושחט אלא אורחא דמילתא נקט דכשהוא מתיגע בא חבירו ושוחט. ובגמרא מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטת בהמה אחרת וכו' אתמר אמר רב כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ושמואל אמר אפילו בהמה לעוף וכן כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אפילו בהמה לעוף וכו' אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר חנינא כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה. ונראה שרבינו מפרש כמו שפירש הר"ן לדעת הרי"ף דר"י בר חנינא לא פליג אדר"י ושמואל דאינהו נמי כי אמור אפילו בהמה לעוף בהמה דקה לעוף אמרו אבל בבהמה גסה לא דברו ובא ר"י בר חנינא ואמר דבעוף הקלו לשער בו כדי שחיטת בהמה דקה אבל בבהמה דקה לא הקלו לשער ביותר מכיוצא בה ומדלא אדכר ר"י בר חנינא עוף משמע דליכא אלא הני תרי שיעורי דקה וגסה ובכלל דקה הוי שיעור עוף והרא"ש פי' דברי הרי"ף בענין אחר וכתב על דברי רבינו שהם כמו פשרה וכתב שאין דבריו נראין דכיון דמקילנן לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף ועוד שכתב דמשערינן בהרבצת דקה לדקה ולא בהרבצת גסה לדקה וא"כ למה נקל בעוף לשער בהרבצת בהמה עכ"ל. והפירוש שפירש הר"ן בדברי הרי"ף הוא נכון ונמצאו דברי רבינו שאינן פשרה אלא שורת הדין ובשיטת הרי"ף רביה אמרה והכי מסתבר שדוחק גדול הוא לפרש כמו שפירש הרא"ש שהביא הרי"ף דברי ר"י בר חנינא דאמר כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט לפסוק כמותו בהגבהה והרבצה ולא בשחיטה. ומה שהקשה הרא"ש כיון דמקילינן לפי דבריו לשער בהרבצת בהמה לעוף למה לא נשער בהרבצת בהמה גסה לעוף דברים תמוהים הם דאטו לומר דמשערינן בבהמה דקה לעוף אנו מצטערים והבו דלא לוסיף עלה הוא ועוד שאין דבר זה תלוי בנו להקל או להחמיר שזה מכלל שעורים שהם הל"מ. ומה שהקשה עוד למה הקלו בעוף יותר ממה שהקלו בבהמה דקה יש לומר דהכי גמירי הלמ"מ וכמ"ש הרשב"א. ופסק רבינו כשמואל ור' יוחנן חדא דרב ור' יוחנן הלכה כר"י ועוד דהוו להו שמואל ור"י תרי ואין דבריו של אחד במקום שנים:

הלכה ד

שחט מעט ושהה מעט וכו'. שם בעי רבא שהיות מהו שיצטרפו ופירש רש"י מהו שיצטרפו הפסיק שתים ושלש פעמים בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלם ע"כ, ולא איפשיטא ולחומרא ולכך פסק הרי זו ספק נבלה:

וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכו'. הרא"ש כתב שרבינו כתב אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה והקשה על זה כמה

קושיות וגירסא משובשת נזדמנה לו בדברי רבינו אבל הגירסא שכתוב בנוסחי דידן כך היא אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנין בלבד לא כדי שישחוט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה. ואף גם זאת הגירסא צריכה יישוב שמאחר שלא שהה כדי שחיטת רוב הסימנין שהוא הכשר שחיטה כשרה היא דאין כאן שיעור שהייה ולמה כתב שהיא ספק. ורבינו ירוחם כתב שרבינו מפרש בעיא דשהה במיעוט הסימנין מהו בענין זה ועלתה בתיקו וכ"כ הרשב"א שדעת רבינו לפרש הבעיא בענין זה וקשיא לי על דבריהם שרבינו עצמו כתב בראש הפרק שהייה כיצד וכו' אם שהה כדי שיגביה הבהמה וירביצנה וישחוט פסולה ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה ולשון וישחוט ודאי משמע שחיטת רוב הסימנין דהיינו סתם שחיטה דבציר מהכי לא מקרי שחיטה סתם ואם שהה פחות מכדי זה ר"ל ששהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט כמו מיעוט הסימנין שחיטתו כשרה ובכאן אמר וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנין לא כדי שישחוט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה ואם כן קשיא דידיה אדידיה:

ויש מי שפירש שכתב רבינו כאן וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וכו' חוזר על מה שאמר למעלה שחט מעט וחזר ושחט מעט ושהה מעט וכו' והכי פי' וכן מי שעשה שהייה שיש בה בהגבהה והרבצה ושחיטת מיעוט הסימנין וחזר ושחט מיעוט סימנין ושהה שהייה אחרת כמותה גם זו הוי ספק נבלה שלא תאמר כיון שהשהיות הקטנות מצטרפות לעשותה ספק נבלה אלו השהיות הגדולות ישימוה נבלה גמורה. ואין פי' זה נכון שאע"פ שאמרנו שהשהיות הקצרות מצטרפות לעשותה ספק נבלה לא היינו אומרים בעד זה שהשהיות הגדולות ישימוה נבלה גמורה שהטעם שהיא ספק נבלה בשהיות הקצרות הוא משום דמספקא לן אם מצטרפות השהיות אם לאו ואם כן הספק בעצמו יפול בשהיות הגדולות. ועוד שלפי זה כך היה לרבינו לכתוב וכן אם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט מיעוט הסימנין הרי זו ספק נבלה למה לו לכתוב וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנין וכתב עוד לא כדי שישחוט שחיטה גמורה אטו עד השתא לא ידענא דשחיטת מיעוט הסימנין אינה שחיטה גמורה ועוד שאינו נראה מלשון רבינו שחוזר להצטרפות השהיות. והטור כתב דבעיא דשהה במיעוט הסימנין שעלתה בתיקו מפרשה רבינו ששהה במיעוט קמא ואני איני רואה בדברי רבינו שום גילוי לפירוש הזה:

לכן נראה לי לפרש שכוונת רבינו כך היא שאם שהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט רוב הסימנין דהיינו שחיטה גמורה ה"ז נבלה ודאית ואם שהה פחות מכדי זה כלומר כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט מיעוט הסימנין ה"ז כשרה ולמטה אמר שאם שהה

כדי שיגביהנה וירביצנה ועוד שהה כדי שישחוט כמו מיעוט הסימנין כלומר ששהה כדי שישחוט פחות מעט קטן מהשחיטה הכשרה אלא שחסר דבר מעט ביותר שכמעט אינו נרגש וז"ש וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנין לא כדי שישחוט כדי שחיטה גמורה כלומר לא חסר דבר אחר מהשיעור רק שלא היתה שחיטה גמורה שבחוט השערה יותר שהיה שוהה היה שוהה שיעור שחיטה גמורה והיתה ודאי נבלה ולכן ה"ז ספק נבלה וכתב רבינו וכדי שישחוט כמו מיעוט הסימנין לפי שההגבהה וההרבצה שוות בכל ענין אבל השחיטה אנו מחלקים בה אם שהה כמו מיעוט או כרוב לזה תפסה רבינו בפני עצמה כאן וכתב וכדי שישחוט וכו' ולא כתב כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט מיעוט וכו'. ודין זה יצא לרבינו ממאי דאמרינן בגמרא (דף ל"ב) בעי רב הונא בריה דרב נתן שהה במיעוט הסימנין מהו תיקו ונראה שרבינו גורס שהה כמיעוט הסימנין בכ"ף ומשמע פירושא לרבינו שאם שהה כדי שחיטת מיעוט הסימנין ודאי שהיא כשרה שכיון שאמרה המשנה כדי שחיטה משמע כדי שחיטה כשרה ואם שהה פחות מכאן כשרה אלא הבעיא היא אם שהה פחות מהכשר שחיטה דבר מועט מי אמרינן אפשר לצמצם וכשרה או דילמא כיון שהשיעור הזה אינו במציאות שאחר מגביה ומרביץ ושוחט אלא בשיעור זמן כזה אנו משערין א"א לצמצם והוי נבלה ועלה בתיקו ולחומרא:

והראב"ד כתב וכן אם שהה כדי שיגביהנה א"א זו הסברא לא טובה היא ולא נכונה וכו'. ולענין מה שהשיג על דברי רבינו כבר כתבתי. ומ"ש שבאותן שתי בעיות תיקו ולקולא יש לתמוה למה כתב כן דהא ספיקא דאורייתא היא ולחומרא:

הלכה ה

שחט רוב אחד בעוף או רוב שנים בבהמה אע"פ ששהה וכו'. תוספתא שחט סימן א' או רובו בעוף ושהה בה כדי שחיטה וגמרו כשרה ובריש השוחט (חולין דף כ"ח) שחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה בעוף כשרה וברור הוא דה"ה לרוב שנים בבהמה:

הלכה ו

שחט בקנה לבדו חציו וכו'. ריש אלו טריפות (חולין דף מ"ד) פסוקת הגרגרת ברובה ופחות (מכאן כשרה) ודייק רבינו לכתוב לבדו לומר דהב"ע בשיודע בודאי שלא נגע בושט כגון שתפס בידו הקנה לבדו ושחט בו ובזאת ההקדמה הוא מ"ש שאין לעוף שהייה בקנה שאל"כ הוי דינא כמ"ש לקמן בסמוך חוזר ושוחט הקנה במקום אחר וכו':

הלכה ח

שחט העוף ושהה בו וכו'. בפרק השוחט (חולין דף כ"ח) ההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד נשחטיה והדר נבדקיה דילמא

במקום נקב קא שחיט נבדקיה והדר נשחטיה הא אמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים פי' שהוא נטרף בנקב משהו ואינה ניכרת טיפת הדם בעור החיצון שהוא אדום אבל בפנימי שהוא לבן ניכרת אמר ליה רב יוסף בריה נבדקיה לקנה ונשחטיה לקנה ולכשריה והדר לפכוה לושט ולבדקיה אמר רבא חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן וסובר רבינו כרש"י שפירש וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקיה דתלינן לקולא כדאמרינן התם וזה התיקון דוקא בעוף שהכשרו בסימן אחד אבל בבהמה דבעיא שנים לא. וא"ת ובבהמה אמאי לא ישחוט במקום אחר השני סימנין ואח"כ יהפוך הושט ויבדקנו. וי"ל דאיכא למיחש שמא יפגע במקום הנקב ולא יוכר וכדאמרי' נשחטיה והדר נבדקיה דילמא במקום נקב קא שחיט ומשמע אפי' ישחוט במקום אחר איכא האי חששא א"נ דילמא יתלכלך הושט מבפנים בדם השחיטה ואתי למתלי ביה ואפשר שמקודם היה בו טיפת דם. וא"ת ובעוף מה צריך לשחוט במקום אחר ישחוט באותו מקום הקנה לבד שאם נשחט רובו הרי מותרת היתה ואם לא נשחט רובו הוה ליה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו. וי"ל דאיכא למיחש שמא מתוך שכבר התחיל לשחוט באותו מקום יהיה נקל יותר לפגוע בושט ויבא לומר עתה נשחט ומקודם לא נגעתי בו ואפשר שכבר היה נקוב מקודם ואתי לאכשורי שלא כדין א"נ עצה טובה קמ"ל שמא מקודם לא נגע בו ועתה מתוך שהיה נקל לפגוע בו פגע בו ויפסלנה שלא כדין:

הלכה ט

חלדה כיצד כגון שהכניס הסכין בין סימן לסימן וכו'. פרק השוחט (חולין דף ל') אר"י אמר רב החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה (תחת העור כשרה) מאי קמ"ל תנינא או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טרפה אי ממתניתין הוה אמינא ה"מ מלמטה למעלה דלא קעביד כדרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקא עביד כדרך שחיטה אימא שפיר דמי קמ"ל:

הלכה י

הכניס הסכין תחת העור וכו'. שם תחת העור כשרה בי רב אמרי תחת העור איני יודע איבעיא להו לבי רב דאמרי תחת העור איני יודע תחת מטלית מהו תחת צמר מסובך מהו תיקו ולחומרא, וכתב הר"ן אמרי רבוותא דוקא שכרוך המטלית על צואר הבהמה אבל מטלית וצמר בעלמא לא וכ"כ הרא"ש תחת המטלית הקשורה סביב הצואר מהו תיקו ועבדינן לחומרא אבל אם נפל טליתו על מקום שחיטה פשיטא דלא הויא חלדה דלא בעינן אלא בבגד הקשור תמיד בצואר הבהמה דומיא דצמר וכ"כ בה"ג דמיירי שיש

מכה בצואר הבהמה ודבק עליה מטלית בשעוה ודלא כמ"ש הרמב"ם אם פירש מטלית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין גלויה הרי זה ספק נבלה ודעת הרשב"א כדעת הרא"ש וכ"נ מדברי רש"י ורבינו סובר דלישנא דתחת המטלית סתמא אפילו פירש טליתו נמי על הסכין ועל המטלית משמע ויש לחוש לדבריו:

וכן אם שחט מיעוט הסימנין בהחלדה וכו'. פרק השוחט (חולין דף ל':) בעי רב פפא החליד במיעוט הסימנין מהו תיקו ופירשה רבינו כפשטה החליד במיעוט הסימנין כלומר שחט מיעוט הסימנין בהחלדה וגמר השחיטה בכשרות מהו מי אמרינן שיעור הכשר שחיטה דהיינו רוב הסימנין בעינן בהחלדה או דילמא אפילו במיעוט פסלה חלדה מהו תיקו ולחומרא והוי נבלה מספק:

הלכה יא

דרסה כיצד וכו'. משנה פרק השוחט התיז את הראש בבת אחת פסולה היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם בסכין מלא צואר כשרה מכלל שאם אין בסכין מלא צואר פסולה ומסיים בה בד"א בזמן שהוליך ולא הביא וכו' אבל אם הוליך והביא אפילו כל שהוא אפילו באיזמל כשרה. ופירש"י התיז את הראש בבת אחת כאדם המתיז קנה או דלעת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה וכ"כ הרשב"א בתשובה דלחתוך הסימנין בלבד בלא הולכה והובאה קרי התיז הראש:

הלכה יב

הגרמה כיצד. מסקנא דגמרא בהכל שוחטין (דף י"ט) גמרא השוחט מתוך הטבעת והלכתא משפוי כובע ולמטה כשרה והיינו דשייר בחיטי. וכתב רבינו זה השוחט בקנה למעלה לפי שעתיד לחלק בין הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש להפכו או הגרים שליש ושחט שני שלישים ואילו בושט או למטה ממקום שחיטה בקנה נקיבתן במשהו לכך כתב בקנה למעלה משפוי כובע, בקנה למעוטי בושט דבין למעלה בין למטה הוי נקיבתו במשהו, וכתב למעלה לאפוקי למטה דלמטה גם בקנה נקיבתו במשהו דבין כנפי הריאה נידון כריאה:

הלכה יג

שחט רוב האחד או רוב השנים וכו'. תוספתא הבאתי למעלה שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה ולמד רבינו דרסה והגרמה מדין השהייה וה"ה לחלדה שטעם אחד לכלם ומה שלא כתבו רבינו גבי חלדה ג"כ לפי שהוא פשוט שכיון שבדרסה והגרמה שאינו שוחט כדרך שחיטה אפ"ה כשר כשהחליד שהשחיטה כדרך ששוחטין היא אלא שהיא בהחלדה לא כ"ש. והוצרך לכתבו בדרסה ובהגרמה

ג"כ שלא תאמר דוקא גבי שהייה שהשחיטה כדרך השחיטות היא אלא ששהה בינתים לכן לא נחשיב המיעוט לפסול השחיטה בשבילו אבל באידך פסולה קמ"ל דלאו דוקא שהטעם אחד הוא שכיון שכבר נשחט השיעור הראוי לא נחוש למיעוט:

הגרים בתחלה שליש וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ט) גמרא השוחט מתוך הטבעת אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת פי' דר' יוסי ורבנן בששחט שני שלישים והגרים שליש דרבנן סברי כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה ורבי יוסי ב"ר יהודה יהודה סבר רובו ככולו אבל הגרים שליש ושחט שני שלישים דברי הכל פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא א"ל רב חסדא אדרבא לימא מר איפכא וכו' לישנא אחרינא וכו' אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת שהגרים שליש ושחט שני שלישים דרבי יוסי ב"ר יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה אבל שחט שני שלישים והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן רובו של אחד כמוהו. מתקיף לה רב חסדא מאן לימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה וכו' א"ל רב יוסף וכו' א"ל אנא רובא דשחיטה קאמינא וכו'. ופסק רבינו כלישנא בתרא מפני כמה טעמים חדא משום דהוא לישנא בתרא ועוד משום דמסתבר טעמיה דמכשיר משום דתנן ורובו של אחד כמוהו ועוד שכשהקשה רב חסדא ללישנא בתרא אמר מתקיף לה רב חסדא מאן לימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה היא כלומר האמת שהסברא נותנת כדבריך אבל אני שואל לך הכרע דמאן לימא לן וכו' אבל ללישנא קמא א"ל ר"ח לימא מר איפכא כלומר ראוי שתאמר הפך כי הסברא נותנת הפך ממה שאמרת משום דתנן רובו של אחד כמוהו ועוד מפני שזה הלשון מוסכם עם התוספתא שהבאנו למעלה שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה אלמא שחיטת רוב הרי הוא כשחיטת כל הסימן הכא נמי לא שנא ולכן ודאי שחט שני שלישים והגרים שליש דברי הכל כשרה דתוספתא סתם מיתניא ולא כתב רבינו שחט שני שלישים והגרים שליש לפי שכבר כתב דאפילו גבי שהייה כשרה והוא הדין לגבי שאר דברים הפוסלים וכל שכן גבי הגרמה ובהגרים שליש ושחט שני שלישים דפליגי ר' יוסי ורבנן פסק כר"י דרב ושמואל פסקו התם כוותיה דהכי אמרינן התם (דף י"ח) רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה ופירש רש"י כרבי יוסי ברבי יהודה (דאמר) רובה ככולה:

שחט שליש וכו' הגרים שליש וכו'. שם (דף י"ט) הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש וכו' רב הונא אמר כשרה כי נפק חיותא בשחיטה קא נפקא רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה

אמר רב כשרה אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה שמע רב יהודה איקפד אמר טריפנא ומכשר מכשרנא וטריף אמר רב הונא שפיר קא מיקפד חדא דאיהו שמיע ליה מיניה דרב ואנא לא שמיע לי ועוד הא איכא רובא בשחיטה א"ל רב חסדא לא תהדר בך דא"כ מפסדת לה לקמייתא וכו' ופסק רבינו בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כרב יהודה משום דרב הונא גופיה משמע דהדר ביה מדאמר שפיר איקפד ועוד דאמרינן לקמן בעו מרב נחמן שחט שליש וכו' מהו אמר להו ולאו היינו דרבי אליעזר בר מניומי דאמר וכו' שחיטה העשויה כמסרק כשרה ואף על גב דדחי ודילמא במקום שחיטה מכל מקום משמע דרב נחמן כרב יהודה סבירא ליה ובהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש פסק נמי כרב יהודה משום דכיון דרב הונא גופיה אמר שפיר קא מיקפד ומשמע דמודה ליה בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ממילא שמעינן דהלכתא נמי כר"י בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דהכי אמר ליה רב חסדא לא תהדר בך דמפסדת לקמייתא התם מאי טעמא קא מכשרת דכי נפקא חיותא בהכשירא קא נפקא הכא נמי כי נפקא חיותא בהגרמה קא נפקא וכיון שר"ה מוכרח להודות לרב יהודה בההיא משום דמשמיה דרב קאמר לה ואיהו לא שמיע ליה ודאי הלכתא כרב יהודה בההיא וכיון דהלכתא כוותיה בההיא ממילא שמעינן דהלכתא כוותיה נמי באידך וכן כתב בעל העיטור:

ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי הרי זו פסולה. וא"ת שרבינו כתב להלן שכל מקום שאומר פסולה ר"ל נבלה ודאית ואם כן איך אמר בכאן בהחליד בשליש ראשון הרי זו פסולה והלא כבר אמר למעלה וכן אם שחט מיעוט הסימנין בהחלדה וגמר השחיטה שלא בהחלדה הרי זו ספק נבלה, ועוד מה ענין אם דרס או החליד בשליש ראשון או אמצעי לכותבו כאן אצל דיני הגרמה. וי"ל שמ"ש רבינו שאם דרס או החליד בשליש ראשון פסולה כך פירושו אם דרס או החליד שליש ראשון ושחט יפה שליש שני ודרס או החליד שליש שלישי וכן אם שחט שליש ראשון ודרס או החליד שליש אמצעי ושחט יפה שליש אחרון הרי זו פסולה כלומר נבלה ודאית שלא יעלה על דעתנו לומר כשם שבהגרמה שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כשרה כן הדין בדרסה וחלדה לזה אמר דל"ש החליד שליש ושחט שליש והחליד שליש דכה"ג אפילו בהגרמה פסולה ל"ש שחט שליש והחליד שליש ושחט שליש הכל פסול בדרסה והחלדה וכן הדין נותן כיון שלא ראינו שחלקו בין שחט שליש ושחט בפסול שליש ושחט שליש להיכא דעבד איפכא אלא בהגרמה לחודה שמעינן דדוקא בהגרמה הוא דמפלגינן הכי אבל בשאר פיסולים בכל ענין פסול והטעם מפני שההגרמה אינה

במקום שחיטה ולכן כששחט שליש ראשון ואחרון במקום שחיטה הרי שחט שני שלישים במקום שחיטה ומה לנו באמצעי שהגרים כיון ששחט שני שלישים במקומם אבל החלדה והדרסה שהם במקום שחיטה באמצע גם כן פוסלות אבל כששחט מיעוט הסימנין בהחלדה וגמר בכשרות מספקא לן דכיון דאיכא רוב שחיטה בהכשר ועוד דבעידן מיפק חיותא היה בכשרות מכשירין או דילמא בעינן רובא קמא בשחיטה וליכא ולכן פסק ה"ז ספק נבלה:

וראיתי מי שכתב וז"ל ואם דרס או החליד וכו' זה הדין אמת דקי"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ומוכח התם דפסולה אפילו דלאו טריפה היא ומיעוט סימנין היו בקנה עד חציו כיון דלא מיטרפה ובושט נמי עד שינקב בחלל של עור שני עכ"ל. וקשה לזה הפירוש מה שהקשיתי בתחלה דכשאומר פסולה היינו נבלה ודאית. והנה מצאתי תשובת הריב"ש בפירוש לשון זה ולשון הקודם לו ודברי ה"ר יהודה ן' שושאן על תשובתו והעתקתי דבריהם פה:

תשובת הריב"ש ז"ל. לדון שלמה הלוי. בדיק לן מר במאי דאיבעיא לן בפרק השוחט החליד במיעוט סימנין מהו וסלקא בתיקו. ונראה שהרמב"ם ז"ל פירש שר"ל שחט מיעוט הסימנין בחלדה וגמר השחיטה שלא בחלדה לפיכך פסק בזה בפ' ג' מהלכות שחיטה ה"ז ספק נבלה והקשית במאי עסקינן אי בושט מ"ש (מושט) שניקב דהוי ודאי נבלה ואי בקנה מאי שנא מחצי קנה פגום ושחט על מקום החתוך (מעט) והשלימו לרוב דכשרה. ועוד הקשית דידיה אדידיה ממה שכתב הוא בעצמו בפרק הנזכר ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי הרי זו פסולה (הרי שאמר הרב פסולה ודאית על שליש הראשון והיינו מיעוט הסימנין). ועוד הוספת אומץ בקושיא זו דכיון שהוא בא לחלק בין דרס או החליד להגרים משמע דבקנה איירי דאי בושט אין חילוק ואם כן מ"ש מחצי קנה פגום עכ"ד:

ובאמת שקושיותיך על הרב עצומות הן וצריכות נגר והולם להולמה. ומה שנ"ל בזה דאם נאמר שמ"ש הרב שחט מיעוט הסימנין בחלדה ר"ל במיעוט הראשון של סימן ראשון על כרחנו יש לנו לומר שבושט הדברים אמורים דאי בקנה ודאי לא גרע מחצי קנה פגום דמצטרף לשחיטה לכ"ע כיון דהוי במקום שחיטה. ומאי דקשה ליה למר (נמי) דאי בושט מ"ש מניקב דהוי ודאי פסולה י"ל דשאני ושאני התם משום דכיון דבדרך שחיטה הוא ובשעת שחיטה הוא לאו כקנה הוא דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תשחוט רובא בחלדה אבל מיעוטא ש"ד כל היכא דלא נפקא חיותא בחלדה דהכי אמרינן נמי בהגרמה הגרים שליש ושחט שליש כשרה לרב הונא ומצטרף השליש המוגרם לשחיטה אע"פ

שאינו במקום שחיטה עד שאם הגרים רובא פסולה ואית לן למימר דהכי אגמריה רחמנא למשה דלא בעינן מקום שחיטה בכולה שחיטה אלא בכי נפקא חיותא במקום שחיטה סגי. ואע"ג דאיכא לאיפלוגי בין הגרמה לחלדה בושט דהתם לא נעשה בה דבר שתטרף בו אבל בחלדה נעשה בה דבר שכיוצא בה טרפה היינו בעיין דהחליד במיעוט סימנין:

ומאי דק"ל נמי למר ממ"ש הוא בעצמו ואם דרס או החליד וכו' הרי זו פסולה דמשמע פסולה ודאית אפשר לומר דפסולה מספק קאמר אלא שלא חשש לפרש כיון שכבר ביאר זה למעלה. ועוד שכבר כלל בפיסול זה החליד בשליש האמצעי דהוי ודאי פסולה:

ומאי דק"ל נמי למר דמשמע מדבריו דבקנה הדברים אמורים מדמפליג בין דרס או החליד להגרים י"ל מידי איריא האי כדיניה והאי כדיניה דבהגרמה ע"כ בקנה היא כמ"ש הוא ז"ל בראש דבריו הגרמה כיצד וכו' דרס והחליד בשליש ראשון מיירי בושט ובשליש האמצעי אף בקנה:

עוד אפשר לפרש דברי הר"ם ז"ל בדרך אחרת דודאי החליד בושט בשליש הראשון נבלה ודאית ובקנה כשרה לגמרי מידי דהוה אחצי קנה פגום כדכתב מר אבל בעיין דהחליד במיעוט סימנים מפרש אותה הרב ז"ל כגון שהחליד בבהמה במיעוט בתרא דסימן קמא בין בושט בין בקנה דומיא דבעיא דשהה במיעוט הסימנין לפי פירוש המפרשים והספק הוא אם נאמר שכיון שכבר התחיל בשחיטה עד שאם הניח עתה מלשחוט נטרפת בכך אין לו להפסיק בכך באמצע השחיטה בשחיטה פסולה דהיינו דרסה או חלדה ואף על פי שאם היה רוצה להניח זה המיעוט האחרון מלשחוט והיה שוחט הסימן השני בהכשר שחיטתו כשרה בדיעבד האי גרע טפי שמפסיק באמצע שחיטה בשחיטה פסולה במה שהוא בשחיטה לכתחלה או שמא כיון שאם היה רוצה להניח המיעוט ההוא מלשוחטו כשרה בדיעבד דלא איכפת לן אם שחטו בפיסול ועלתה בתיקו. וזהו שהביא הרמב"ם ז"ל החליד במיעוט סימנין כלומר שכבר שחט רוב הסימן הראשון והחליד במיעוט בין בושט בין בקנה ואחר כך גמר השחיטה דהיינו ששחט הסימן השני. ומאי דכתב הרב ז"ל שחט רוב אחד או רוב שנים והשלים בדרסה או בהגרמה הרי זו כשרה שהרי נשחט השיעור הראוי היינו רוב א' בעוף ורוב שנים בבהמה שכבר נכשרה השחיטה לגמרי דומיא דמאי דכתב ז"ל גבי שהייה שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אף על פי ששהה חצי היום וכו' ומ"ש ז"ל ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי הרי זו פסולה בשליש האמצעי מיירי בין בושט בין בקנה בין בסימן א' בין בסימן ב' ובשליש הראשון בושט מיירי בין בסימן ראשון בין בסימן שני ובקנה בסימן א' לא אפשר דהוה ליה כחצי קנה פגום אבל בסי' ב' פסולה ודאית כיון דבאמצע שחיטה

הוא שוחט בשחיטה פסולה דע"כ לא מספקא לן לאכשורי במיעוט בתרא של סימן קמא אלא משום שכבר נשחט רוב הסימן ההוא והיה יכול להניח המיעוט מלשחוט אבל בשליש הראשון שהוא מעיקר השחיטה פסולה ודאית:

וא"ת החליד בשליש (ראשון) של קנה מאי שנא בין סימן א' לסימן ב' והלא מצא חצי קנה פגום אפילו שחט הושט א' והוסיף על הקנה הפגום כל שהוא וגמרה כשרה וא"כ בשוחט את הושט והחליד בשליש הראשון של קנה וגמר שחיטתו הוה לן לאכשורי כדמכשרינן מה"ט בשחט קנה ראשון והחליד בשליש הראשון, לא דמי דמצא חצי קנה פגום הוא עושה שליש שחיטה בהכשר אבל כשהחליד בשליש ראשון של קנה אחר שחיטת הושט הוא שוחט באמצע שחיטה (ובאה) (במה) שהוא מעיקר שחיטה פסולה אבל כששוחט הקנה ראשון ומחליד בשליש הא' כיון שאם מניח עתה מלשחוט לא היתה הבהמה נטרפת בכך והיה יכול לחזור ולשחוט הנשאר כראוי והיתה שחיטתו כשרה גם עתה ששוחט סמוך לחלדת השליש הא' אין לפסול שחיטתו בכך:

ואם תאמר אם הרב ז"ל מפרש החליד במיעוט סימנין במיעוט בתרא דסימן קמא למה לא פירש כן בשהה במיעוט סימנין ודחק לפרש שהיא בעיא על שיעור שהייה אם היא כדי שיעור שחיטה שלימה או כדי שיעור שחיטת מיעוט סימנין. זה אינו קשה שנ"ל דלשון שהה הוא שאינו שוחט כלל כגון שנפלה סכין מידו או עף דומיא דמתניתין ולא ששוחט המיעוט בסכין רעה ושוהה בשחיטה (במיעוט) שיעור שהייה כמו שפירשו המפרשים ולזה הוצרך לידחק הרב בפי' הבעיא או שלא שם אל לבו הענין ההוא. זהו הנ"ל בדברי הר"ם ז"ל ומ"מ אין נראין דבריו נכונים. והפירוש הנכון בהחליד במיעוט סימנין הוא מה שפירשו בו המפרשים שאחר ששחט רוב הסימן הא' החליד הסכין תחת המיעוט הנשאר ושחט הסימן הב' כמו שהביא הר"ן ז"ל בפי' ההלכות. נאם דורש שלומך וטובתך לעולם ואם תדרשנו ימצא לך סתר פנים לא ישים ואין כל דבר נעלם יצחק בר ששת ז"ל:

ואני יהודה בר יצחק ז"ל ן' שושאן נתתי אל לבי זה ימים לעיין בפרקו של הרב ז"ל ומצאתי בו עקומות ועקושות, גם עתה בתירוצו של הריב"ש ז"ל לא שקטתי ולא נחתי. והנה הרב ז"ל מלמדנו בפרקו כי בכל מקום שאומר פסולה היא פסולה ודאית ולוקה ומעתה פירוקו ותירוצו אין ידים לו והסניפין שעשה לו ואמר ועוד שכבר כלל וכו' מי ישמע לו לדבר הזה אטו משום דבשליש האמצעי פסולה ודאית יכתוב עמה דין שליש הראשון לשבש דינו ולפוסלו בודאי אחר שאין פיסולו רק מספק והוא בעצמו מלמדנו כי בודאי לוקה ובספקו אינו לוקה. גם ביאורו השני אין לי פה ליישבו ולהקימו ולא חך

לטועמו כי דברי הרמב"ם ז"ל בזה מפורשים ומבוררים הם שתחלתו בחלדה. ובדברי האיש הלוי השואל גם בבעיא דשהה מיעוט סימנין עם בעיא דהחליד מיעוט סימנין עמעומים וגמגומים לפי דרכו. ובכלל כבוד הרב מחול בזה המקום. כי לא זה דרך הר"מ מיישר כל עקום:

והט אזנך ושמע דברי וישובן כפי אמתתן מבלי שנוציאם מנרתקן ואל תסתכל בקנקן אם יינו ושמנו אחור לא ישוב ריקם. והנני מתחיל בראש דברי הרמב"ם ז"ל על פי פרקו: **כתב** הרב ז"ל בראש דבריו שהייה כיצד התחיל לשחוט והגביה ידו ושהה כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט פסולה. ופירוש וישחוט היינו שיעור שחיטה. שהה פחות מכדי זה כלומר ששהה כדי הגבהה והרבצה ושחיטת מיעוט הסימנין כשרה, הרי שהעלה הרב בידו הכשרה לגמרי והפסולה לגמרי. ואחרי זה כתב אותן שהם ספקות נבלה ואמר כי מי ששחט מעט ושהה מעט וחזר ושחט מעט ושהה מעט ואין בכל אחד מאלו שיעור שהייה כי אם בצירוף כלם הרי זו ספק פסולה וכן מי שעשה שהייה שיש בה בהגבהה והרבצה ומיעוט סימנין וחזר ושחט מיעוט סימנין ושהה שהייה אחרת כמותה גם זו הוי ספק נבלה שלא תאמר כיון שהשהיות הקטנות והקצרות מצטרפות לעשותה ספק נבלה אלו השהיות הגדולות ישימוה נבלה גמורה ומה שקיצר הרב בלשונו האחרונה לפי שסמך לו על שלמעלה ממנה. וההכרח הגמור מכריחנו לומר כן שאם לא כן דבריו הראשונים שכתב ואם שהה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה סותרין דבריו האחרונים שכתב וכן אם שהה וכו' וכמו שישחוט מיעוט הסימנין הרי זו ספק נבלה כי הוא הכשירה בלשון הראשון והוא הכשר שכל הפוסקים מודים בו ואומרים שיעור שהייה כהגבהה והרבצה ושחיטה ואיך ישיב אחור דבריו לדון בה שהוא ספק נבלה. ועוד תשוב ותראה כי זה דרכו גם כן למטה בדרס או החליד כמו שארחיב בביאורו. והאמת עד לעצמו דבגמרא אמר שהיות מהו שיצטרפו ובתר הכי אמרינן שהה במיעוט סימנין מהו תיקו ולחומרא ופי' שהה במיעוט סימנין היינו שהה בשהיות שאין בהם רק הגבהה והרבצה ושחיטת מיעוט סימנים וגם בזה אינו אלא ספק נבלה וזה יותר מדוקדק ומחוור ממ"ש רבינו ירוחם ז"ל בשם רבותיו בשהה במיעוט סימנין לפרש דברי הרב שאמר שבשהייה הוי כשיעור רוב הסימנין פסול ואם הוא כשיעור מיעוט הסימנים כלומר שאחר ששהה כדי הגבהה הרבצה ושחיטת מיעוט מיד גמר שחיטתו בזה אמר הרב ספק נבלה כי איך יסתור ויאסור כאן מה שהתיר למעלה פחות מכדי זה שחיטתו כשרה אלא שהם ידחקו עצמם במה שכתב פחות מכדי זה שחיטתו כשרה דהיינו פחות מכדי הגבהה והרבצה ושחיטה באחד מאלה כגון כדי הגבהה והרבצה כשרה. ואם הוא פחות מכדי הגבהה

והרבצה ושחיטת מיעוט אז תהיה ספק נבלה ויעלה בידם לפי זה כי שהיות כדי שלש אלו פסולה ושהייה כדי שתים אלו כשרה ושהיית ב' אלו ומיעוט שחיטה ספק נבלה היינו שהה במיעוט סימנין שהיא ספק מה שאינו במשמע לשונו וגם דינו כמו זר יחשב לכל הפוסקים המפרשים דבריו אבל מה שאנו מפרשים דבריו משהיות קטנות לגדולות יהיה לשונו ודינו מכוון והרב בעל העיטור סבר דדעת הרב בבעיא דשהה היינו ששחט מעט הושט בבהמה והגביה ידו כשיעור שהייה וכן אחר ששחט רוב הקנה בבהמה שהה כשיעור דאילו בעוף אין שהייה בקנה כלל וכמ"ש כאן או שנקב בושט כ"ש וכו' הרי זו פסולה וגם כתב זה דרכו בפי' הבעיא. והנה אם זה דעת הרב הי"ל בה ספק נבלה דהא בתיקו סלקא אלא שיש לי להשיב ולומר לפי דרכם כי הרב סמך לו על התוספתא שכ"כ בתוספתא שחט מיעוט ושט ושהה בה כדי שחיטה פסולה הרי שמה שהעלו בגמ' בתיקו וספק פסולה העלו בתוספתא בפסולה לגמרי גם הרשב"א בת"ה (כתב) שדעת הרב לפרש דבעיא דשהה במיעוט סימנין קאי ארישא דסיפא דבעי מאי כדי שחיטה אחרת כדי שחיטת בהמה אחרת מי בעינן כדי שחיטה גמורה או אפילו כדי מיעוט והוא ז"ל הקשה עליו שהיה לו לומר במיעוט בבי"ת ועוד שהיה לו להקדימו בגמרא ולא הקשה לו שהוא עצמו סותר את דבריו כי יאחז הדרך שקדם בלשון פחות מכדי זה כשירה ואם לא האריך בישובו לפי שאמר שאין דבריו מחוורים כלל אמנם הדרך שבירתי לעצמי בלשונו הוא משופה מקושיות הרשב"א ז"ל אמיתי ומחוור ומוסמך מסדור בעיי דגמרא ומשופה ומנוקה מבוקי סריקי:

ואחר שפירש שהייה בא לפרש חלדה וכתב בהתחלה הפסולות לגמרי והוא שאמר חלדה כיצד וכו' ואח"כ פירש הספקות והוא אומרו הכניס הסכין וכו' או שהחליד וכו' או שפירש וכו' ה"ז ספק נבלה ואמר עוד וכן אם שחט מיעוט הסימנים וכו' כלומר שאילו היה מחליד אחר ששחט רובן כשרה ואילו החליד ברובן היתה נבלה ודאית אבל החליד מיעוט וגמר רובן בשחיטה סלקא בתיקו ולפיכך הוי ספק נבלה דהיינו בעיא דהחליד במיעוט סימן וכמ"ש למעלה. ואחר שפירש חלדה בא לפרש דרסה כיצד ואין בה חלוקי הכשר ופיסול כראשונות. ואחר ג' אלה בא לפרש הגרמה במינין הנכשרים בה לגמרי ובנפסלים לגמרי ואח"כ פירש הפסולות בדרסה וחלדה והוא אמרו אם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי ה"ז פסולה:

ועתה הט אזנך ושמע פירוש דבריו אלה. הרב קורא לנבלה פסולה וקורא לספק ספק נבלה ולכן יש לנו לפרש שמ"ש ואם דרס או החליד בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי אין ענינו שדרס או החליד בשליש אחד ולשחט ב' שלישים בשחיטה יפה

שזו ספק נבלה היא וכמ"ש בחלדה אלא כך הוא הפי' שהחליד שליש ושחט שליש והחליד שליש ומ"ש בין באמצעי ששחט שליש והחליד שליש ושחט שליש באלו פסול לגמרי. ויעיד על זה מ"ש למעלה מזה בהגרים מפני שלא נשוה חלוקי החלדה עם חלוקי ההגרמה הוצרך לומר כן כי בהגרמה שחט והגרים ושחט כשרה וכמו שקדם אך בחלדה וכן בדרסה שחט והחליד או דרס ושחט פסולים לגמרי וההבדל הולך ואור עד נכון כי החלדה שהיא בראש או באמצע שהם במקום שחיטה פוסלת אבל הגרים באמצע הנה שחט במקומו שני שלישים ומה לנו באמצעי שהגרים כיון ששחט שני שלישים במקומם אבל הגרים בתחלה ובסוף ושחט באמצע שאין כאן רק מיעוט בשחיטה פסל לגמרי והדברים מתרחבין ורווחין עד שיהיו דבריו ודיניו משפטים צדיקים ומדוקדקים לא דברים שאין בהם טעם כחקים, כי מעתה לא יחלוק מ"ש כאן פסול עם מ"ש בשחט מיעוט סימנין בחלדה ספק נבלה דודאי שליש היינו מיעוט סימנין וקצר בלשונו שאמר בין בשליש הראשון בין בשליש האמצעי מפני שכבר הרחיב הדברים בהגרים של מעלה ממנו וכמו שיקצר בשהייה אחר שכתב ואמר שחט ושהה וחזר ושחט ושהה וכו' וסמך לו וכן וכו' מבלי שכתב שם וחזר ושהה וכו' ודבר הלמד מענייני הוא והוא אמת ונכון מבלי קושי וגמגום ואיני רואה שיקשה על המעיין אם ישר הולך בזה רק מה שנתחבטו בו האחרונים ולא מצאו ידיהם ליישר דבריו ומקום הניחו האריות לגדיים הבאים אחריהם וכל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא בדברי רבנא ומרנא לא הביאורים הזרים הנזכרים בדברי הריב"ש ז"ל כי גם הוא העלה בידו ואמר ומ"מ אין דבריו נכונים שאע"פ שבא להלמם הוא דחאם והממם. אמנם לפי דרכנו דבריו דברי אלהים חיים וישרים למוצאי דעת עכ"ל. ואחר כל אלה הדברים אני אומר שלפי דעתי מה שכתבתי תחלה הוא הנכון:

הלכה יד

עיקור כיצד וכו'. רש"י פירש על מימרא דרב יהודה שכתבתי בתחלת פרק זה דעיקור היינו פסוקת הגרגרת ופירשו התוס' דבריו כגון ששחט בסכין פגומה שהפגימה קורעת והוי כמו פסוקה. ובה"ג פירש דהיינו שנעקר הסימן או נשמט ממקומו. וא"ת פשיטא דלא מהניא שחיטה כיון דנשמט ונעשה טרפה. וי"ל דשמוטה לאו טריפה היא אלא שכך הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת כשנשמט סימן אחד ממקום חבורו ואפילו עוף אם נשמט האחד אין השחיטה מועלת לשני וכן כתב הרא"ש וכן כתב הרשב"א בתורת הבית וכתב עוד וא"ת וכיון דלאו טרפה ממש היא אלא אסורה ומשום דאין שחיטה בסימנין עקורים כשנעקר סימן אחד בעוף ושחט את השני אף הוא יהא כשר דאילו

משום עקירת סימנין אינה טרפה כדאמרן ואילו משום שחיטה הא נשחט בסימן השני שאינו עיקור וכ"ת ה"נ הא תניא נשמטה הגרגרת ואחר כך שחט את הושט שחיטתו פסולה י"ל דאף על גב דהכשרו של עוף בסימן אחד בעינן שיהיו הסימנין ראויים לשחיטה עכ"ל. והר"ן כתב בשם הרמב"ן דעיקור היינו סימנין שנעקרו כלם או רובן בדבר שעושה אותה טרפה והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן בשעת השחיטה משהתחיל בסימנין שתהא נבלה לפי שכיון שנשמטה אי אפשר שתשחט בהכשר שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנין עכ"ל. ודברי רבינו כדברי בה"ג:

ומה שכתב אבל אם שחט אחד בעוף וכו'. ריש השוחט (חולין דף כ"ט) שחט את הושט פי' בעוף ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמט גרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה. כלומר דלא תימא דלא מפסיל אלא בששוחט הסימן השמוט אבל כשאינו שוחט הסימן השמוט לא. שחט את הושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה:

הלכה טז

נמצא הסימן השחוט שמוט וכו'. פ' א"ט (דף נ"ד) אמרו בשם רב שמוטה ושחוטה כשרה שא"א לשמוטה שתיעשה שחוטה פירוש שהגרגרת עצמה נמצאת שמוטה ושחוטה ור' יוחנן אמר יביא (בהמה אחרת) ויקיף אר"נ לא שנו אלא שלא תפס בסימנין ושחט אבל תפס בסימנין ושחט טריפה אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה ורבינו נראה שמפרש דרב נחמן קאי אדרב וכל שלא תפס כשר בלא הקפה דאילו לרבי יוחנן אע"פ שתפס בסימנין הא אפשר להקיף. ויש הוכחה לזה שאם היה חוזר אדרבי יוחנן הו"ל לומר אמר ר"נ ומדקאמר ר"נ אמר ש"מ אדרב קאי ופליג אדרבי יוחנן ומש"ה אמר ר"נ אמר והוו להו רב ור"נ תרי ואין דבריו של אחד במקום שנים וכתב שכן דעת הרז"ה ושאר מחברי הלכות ומ"מ יש סברות אחרות בזה. והנם כתובות על ספר ב"י:

הלכה יח

שאין מוציא מידי נבלה אלא שחיטה כשרה כאשר צוה פירוש כמו שצוה מרע"ה. וא"ת נראה מדברי הרב שכל שאינה כשרה הרי היא נבלה ודאית דאנבלה ודאית קאי והלא ספק נבלה אע"פ שאינה כשרה אינה נבלה ודאית וי"ל שכונת רבינו כך היא לפי שנבלה יקרא הדבר המת מעצמו אבל הבהמה השחוטה לא תקרא נבלה וא"כ כשלא נשחטה כראוי לא יתחייב האוכל אותה משום נבלה לזה אמר שכל שלא נשחטה בשחיטה כשרה תקרא נבלה כאילו מתה מעצמה ולא נשחטה כלל וז"ש שאין מוציא מידי נבלה כלומר מידי שם נבלה כי ספק נבלה שם נבלה עליה ואם הוא משותף עם ספק:

אלא שחיטה כשרה (**וכו' כמו שביארנו וכו'**. ר"ל בפ"א):

הלכה יט

בהמה שניטל ירך שלה וכו'. פ' הכל שוחטין (חולין דף כ':) גמרא השוחט מן הצדדין אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה ותו אמרינן (דף כ"א) אמר שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן קרעו כדג מטמא באהל אמר רב שמואל בר יצחק ומגבו אמר שמואל עשאה גיסטרא נבלה ופירש"י עשאה גיסטרא שחתכה לרחבה או בצוארה כולו או בשדרה עד החלל כל דבר החלוק לשנים קרי גיסטרא, אמר ר' אליעזר ניטל הירך וחלל שלה נבלה היכי דמי חלל שלה אמר רבא כל שרבוצה ונראית חסרה ובפ' השוחט (חולין דף ל"ב) תנן שחט את הושט ופסק את הגרגרת או פסק את הגרגרת ואחר כך שחט את הושט וכו' ר' ישבב אומר נבלה (ר"ע אומר טרפה וכו') והודה לו ר"ע ובגמרא ורמינהי אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ומסקנא אלא אמר רבא אלו אסורות קתני ויש מהם נבלות ויש מהם טרפות ור' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מסיק דלא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה פירוש ההיא דאלו טריפות מקמי דהודה לו ר' עקיבא לר' ישבב נשנית ומשנה לא זזה ממקומה אבל בתר דהודה לו ר"ע נקובת הושט ופסוקת הגרגרת נבלות הוו ופשוט הוא דנקובת הושט במשהו דהכי קאמר בריש אלו טריפות ובכמה דוכתי:

הלכה כ

שני עורות יש לו לושט וכו'. ריש אלו טריפות (חולין דף מ"ג) אמר רבה שני עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר.

ומ"ש רבינו ניקבו שניהן בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבלה כלומר דאילו שלא במקום השחיטה טריפה הויא ולא נבלה:

ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה נבלה. שם אבעיא להו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מהו ומסקנא ושט כיון דאכלה ביה ופעיא ביה וכו' גמדא ליה ופשטא ליה זמנין דמהנדזין בהדי הדדי פירש"י מתרמן דמכוונין אהדדי:

הלכה כא

ניקב הושט ועלה בו קרום וסתמו אין הקרום וכו'. שם אמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום:

נמצא קוץ עומד בושט וכו'. שם אמר עולא ישב לו קוץ בושט אין חוששין שמא הבריא פי' שמא נקוב היה והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בושט ואינו קרום ומקשינן עלה מ"ש מספק דרוסה ומפרקינן קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ומדאיצטרכינן

לקסבר עולא אין חוששין ואנן קי"ל דחוששין לספק דרוסה ש"מ דליתא לדעולא ומיהו דוקא על ידי קוץ הוא דחיישינן שמא הבריא אבל ניקב פנימי ע"י חולי לא חיישינן שמא ניקב חיצון דאם כן ניקב זה בלא זה דאמרי' לעיל דמשמע אפי' פנימי בלא חיצון היכי משכחת לה ואמרי' בתר הכי תיב ההוא מרבנן קמיה דרב כהנא יתיב וקאמר נמצאת אתמר אבל ישב חיישינן כלומר דדוקא נמצאת בלא תחיבה הוא דאמר עולא דאין חוששין אבל ישב כלומר שנתחב שם חיישינן ואמר רב כהנא לא תציתו ליה ישב אתמר אבל נמצאת לא אצטריכא ליה לעולא (מאי טעמא) דכלהו חיוי ברייתא קוצי אכלן. ונמצאת היינו שנמצא הקוץ לאורכו דהוי דרך אכילה אבל לרחבו היינו ישב. וכתב רש"י דעולא בשאין לו קורט דם ובכי הא הוא דשרינן הילכך לדידן דלא קי"ל כעולא אפילו כשאין בו קורט דם אסור וכן דעת הרשב"א ז"ל וכ"נ שהוא דעת רבינו:

הלכה כב

ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים. שם (דף מ"ד) אמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים וכתבה רבינו לפי שכבר כתב למעלה שבודק הושט מבפנים ולא פירש למה מבפנים ולא מבחוץ וכאן כתב ששני עורות יש לושט פנימי לבן וחיצון אדום והשלים דין נקיבתן וסמך להם איך ושט אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהעור אדום כמ"ש ואין הדם ניכר בו אלא הופכו לפי שהעור לבן ניכר בו א"נ כתבו כאן לפי שאמר למעלה נמצא קוץ בושט הרי זו ספק נבלה וסמך לו שושט אין בדיקתו אלא מבפנים ואם הפכו ונמצא עליו קורט דם בידוע שהיה נקוב כלומר והוי ודאי נבלה:

הלכה כג

גרגרת שנפסק רוב חללה וכו'. ריש אלו טריפות (חולין דף מ"ד) ופסוקת הגרגרת תנא (כמה) פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר רוב עביה ואמרי לה רוב חללה פי' הקנה עב מלמעלה ודק מלמטה ומסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ולמ"ד רוב עביה מהני עובי התנוך לאשלומי לרובה אע"פ שיש במיעוט התחתון חצי חלל או רובו ולמ"ד רוב חללה אינה טרפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התנוך אינו משלים לרוב ומייתי התם בגמ' ההיא פסוקת הגרגרת דאתאי לקמיה דרב יתיב וקא בדיק לה ברוב עביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב למדתנו רבינו ברוב חללה שדרה לקמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וכיון דחזינן דרבב"ח עבד עובדא ברוב חללה ורב דהוה ס"ד למבדקה ברוב עביה אמרו לו תלמידיו רבינו ברוב חללה ואיהו גופיה שדרה לקמיה דרבב"ח דבדקה ברוב חללה משמע דהלכתא ברוב חללה וכתב רבינו גרגרת שנפסק רוב חללה במקום הראוי לשחיטה הרי זו נבלה דאילו שלא במקום

שחיטה נפסק רוב למעלה או ניקב למטה טרפה הויא דהכי תנן בהשוחט (דף ל"ב) כלל אמר ר' ישבב משום ר' יהושע כל שנפסלה שחיטתה נבלה וכל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גורם לה ליפסל טרפה והודה לו ר"ע וכיון דשלא במקום שחיטה נפסלה טריפה הויא קשה על זה למה לא מנה בשבעים טרפות נפסק רוב הקנה שלא במקום שחיטה למעלה. ועוד שהרי כתב בפרק זה גבי הגרמה שאם לא שייר בחיטי פסולה דהיינו נבלה וצ"ע:

וכן אם ניקבה כאיסר. משנה פ' אלו טרפות (חולין דף נ"ד) (ואלו כשרות) בבהמה ניקבה הגרגרת או שנסדקה עד כמה תחסר רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי וליכא מאן דפליג עליה:

ניקבה נקבים קטנים וכו'. פ' אלו טרפות (חולין דף מ"ה) אמר ר' חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב נקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה פי' נקבים שיש בהם חסרון כל שיש כאיסר בין השלם והנקוב רואין אותו כאילו חסר כולו וטרפה כדתנן עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה דשיעור פסיקת הגרגרת שאין בה חסרון ברובה ובתנאי שיהיו הנקבים סביב היקפו דאילו לאורכו לא גרע מנסדקה:

וכן אם ניטלה ממנה רצועה. שם אמר רבב"ח אריב"ל ניטלה הימנה רצועה מצטרפת לכאיסר פי' נטלה ממנה רצועה לאורכה דאיכא חסרון:

ובעוף כל שאילו מקפל וכו'. שם בעופא מאי אמר ר' יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דר' אלעזר מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה את רוב הקנה טרפה ואם לאו כשרה פי' בעופא נקבים דחסרון בעוף דליכא למימר בגרגרת דידיה כאיסר שכל היקף הקנה אינו כאיסר כמה שיעוריה וכתב הר"ן ז"ל ומהא משמע דאפילו מה שיש בין נקב לנקב הרי הוא כאילו אינו ומשלים לשיעור טרפה דאי לא הוה ליה למימר משערין החסרון של נקבים אם הוא כדי רוב הקנה ומדלא קאמר האי לישנא ואמר אם חופה רוב הקנה משמע ודאי דמאי דבין הנקבים קאמר ולא שני לן עוף מבהמה אלא שזה שיעורו ברוב הקנה וזה שיעורו בכאיסר אבל בשניהם ודאי מצטרף מה שבין הנקבים ומיהו כי אמרינן דמה שבין הנקבים מצטרף והוי כאילו אינו דוקא כשהנקבים סמוכים כ"כ שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כל שיש בו יותר משיעור זה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרפין לכשיעור ומה שצריך לקפלו ולהניחו על פי הקנה על שורש הדין שפירשנו למעלה דמשערינן ברוב חללה:

הלכה כד

ניקבה הגרגרת נקב מפולש משני צדדיה וכו'. שם נפחתה כדלת אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו ופירש"י נפחתה כמין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו כדי שיכנס איסר לרחבו ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעינן נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון והדלת סותם הנקב עכ"ל רש"י. אבל מדברי רבינו נראה שהוא מפרש פי' אחר וכ"נ מהרי"ף ז"ל שכתב ואם נפחתה הגרגרת כגון שניקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה כדי שיכנס איסר לרחבו וכתב הר"ן ז"ל ודברי הרי"ף ז"ל בכאן בהלכות סתומים הרבה ולא נתבררו והרמב"ם ז"ל כתב כדבריו בפ"ג מהלכות שחיטה וכבר השיגו הראב"ד עכ"ל. וז"ל הראב"ד א"א זה פי' משובש ופירש אותו על נפחתה עכ"ל. ויש לדקדק בלשון הרי"ף ורבינו האי נפחתה במאי איירי אם בעוף והלא למעלה שאלנו בעופא מאי לפי שאין בכל קנה שלו כאיסר וא"כ איך יתכן בעוף שיעור איסר כ"ש לרחבו כפי פי' רש"י שר"ל נכנס ויוצא ואם בבהמה הרי אמרנו למעלה נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים בכאיסר ואיך יתכן שנאמר שכשניקב נקב מפולש משני צדדין שצריך שיכנס איסר לרחבו דמשמע שבכל נקב מהם יכנס האיסר וא"כ הוא שיעור שני איסרים כ"ש כפירש"י שהוא יותר משני איסרים והלא באיסר אחד לחוד סגי ואם נדחוק ונאמר כדי שיכנס איסר לרחבו כך פי' שיש בין שני הנקבים כדי שיכנס איסר לרחבו עדיין יקשה שנקבים שיש בהם חסרון בכאיסר ומה שבין הנקבים מצטרף לפסול כמו שכתבנו למעלה בשם הר"ן ולמה בכאן לא נחשוב הנקבים לבדם לפסלם בכאיסר עד שיהיה בהם כדי שיכנס איסר לרחבו ועוד למה לא פי' דין העוף כמו ששאל למעלה בעופא מאי כ"ש שמלשון הרי"ף נראה שאינו מדבר בבהמה שכתב אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ולא נאמר שיעור דאם חופה אלא בעוף. ולכן נראה שודאי לדעת הרי"ף ורבינו מדבר בעוף כמו שהוכחנו גם רבינו כתב דין זה אחר שכתב ובעוף שנראה דאעוף קאי וכן בגמרא נכתב אחר שאמר בעופא מאי וה"פ בבהמה אין ספק שכיון שאמרנו נקבים שיש בהם חסרון וכו' שם נכללו כל משפטי הבהמה ושאלנו בעופא מאי והשיב אם חופה וחזר ושאל מה שאמרת בעוף אם חופה שהוא שיעור מועט ביותר אם כן נאמר שמה שאמרנו בעוף אם חופה דוקא כשניקב בעגול דהוי כאילו נפסק ולכן משערין בחופה רובו אבל ניקב נקב מפולש לא יפסל בחופה או דילמא לא שנא ואמר רב נחמן שלא יפסל בחופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ולרחבו לא כמו שפירש"י אלא כך פירושו כדי שיכנס איסר לרחבו דהיינו שיעור עובי דינר ושיעור עובי דינר בכל נקב דהיינו שיעור שני עביי דינר הוי

טפי מחופה רוב קנה בעוף. וכ"כ הטור שפי' לרחבו לדעת הרי"ף והרמב"ם כשיעור עובי דינר. ומה שפירשתי דכדי שיכנס איסר לרחבו שיעורו טפי מאם חופה הכי דייק לשון הרי"ף שכתב אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו דמשמע אין אומרים אם חופה כלומר שאינו נפסל בכך אלא שיעורו כדי שיכנס איסר לרחבו דהוי טפי דאל"כ הל"ל אלא מכיון שנפחת כדי שיכנס איסר לרחבו. ומדברי הטור נראה שהוא מפרש לדעת הרי"ף ורבינו שמדבר בבהמה שהרי כתב והרמב"ם כתב נפחתה נקב מפולש משני צדדיה כדי שיכנס איסר לרחבה טרפה וכ"כ הרי"ף כיון שניקבה משני צדדיה נטרף בשיעור קטן פי' בעובי דינר עכ"ל. ומאחר שהוא כותב סתם והרמב"ם כתב על מ"ש למעלה פירש"י ובודאי פירש"י בבהמה מיירי וכיון שכן יקשה עליו מה שהקשיתי למעלה למה לא שאל בעופא מאי גם בכאן כיון שנשתנה דינו בבהמה לחומרא כ"ש שישתנה בעוף שחיותו קל וא"כ ה"ל לשאול בעופא מאי. ועוד שהרי אמר הרי"ף אין אומרים אם חופה ואם חופה בעוף הוא דאתמר ולכן כמו שכתבתי עיקר:

נסדקה לארכה וכו'. שם (דף מ"ה) נסדקה לארכה אמר רב אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה כשרה אמרוה קמיה דר' יוחנן אמר מה חוליא ומה חוליא דקאמר רב אלא אימא אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה ופרש"י נסדקה לארכה וקילא מכלהו דהיכא דנפסק רחבה ברובה מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים וכו' אבל לארכה כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הילכך הדר חלים. וידוע דרב ור' יוחנן הלכה כר"י:

הלכה כה

גרגרת שניקבה ואין ידוע וכו'. פרק אלו טרפות (חולין דף נ') אביי ורבא דאמרי תרווייהו מקיפין בקנה אמר רב פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל מחוליא לחוליא לא והלכתא אפי' מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא. ורבינו מפרש חוליא טבעת ובר חוליא מה שבין טבעת לטבעת. ורש"י פירש בענין אחר:

וכתב הרשב"א הא דאמרינן מקיפין בקנה נראה שהוא במקום שא"א שנגע בו סכין בשעת שחיטה שאפילו מותחין הקנה לא מתרמי כנגד חתך העור. א"נ שיש היכר בדבר שלא נעשה בסכין אלא בחתך עץ או קנה שאל"כ הא תלינן בסכין דדילמא בשנים ושלשה מקומות אשתחיט דכשרה בלא הקפה כלל א"נ בנקדרה הקנה עכ"ל:

פרק ד

הלכה א

ישראל שאינו יודע ה' דברים וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף ט') אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה. דרסה. חלדה. הגרמה. ועיקור. מאי קמ"ל כלהו תנינהו לא צריכא ששחט לפנינו שתים ושלש פעמים ושחט שפיר מהו דתימא מדאידך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל כיון דלא גמר זמנין דשהי ודריס ולא ידע ופשוט הוא שכיון דחיישינן דילמא שהי ודריס ולא ידע שאפילו הוא עצמו אסור לאכול משחיטתו ואפילו אם אחר שלמדוהו הלכות שחיטה אמר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי אפ"ה אסור דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש עביד לה ולאו אדעתיה וכ"כ הפוסקים וכ"נ מדברי רבינו ממ"ש רבינו שאינו יודע ה' דברים המפסידים את השחיטה וכיוצא בהם מהלכות שחיטה שביארנו משמע דס"ל מ"ש קצת הפוסקים שאין צריך שידע כל חלוקי השחיטה רק שידע ה' דברים ובדיקת הסכין ודברים כאלו שהם מצויין וכשיסתפק לו יחמיר עד שישאל פי חכם אבל צריך שידע דשהיות מצטרפות שהוא דבר הווה ורגיל. וכ"נ עוד ממ"ש להלן מי שאינו ידוע אצלנו ששחט בינו לבין עצמו שואלין אותו אם נמצא יודע עיקרי הלכות שחיטה שחיטתו כשרה דמשמע דכשידע עיקרי הלכות שחיטה סגי. ומלישנא דשמואל איכא למשמע הכי שאמר ואלו הן הלכות שחיטה וכו' והא סגי דלימא כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ולמה לו לומר הכא ואלו הן הלכות שחיטה אלא לומר לנו דדוקא אלו צריך שידע או כיוצא באלו כמו שכתבתי.

ומה שכתב רבינו והרי זו קרובה לספק נבלה, טעמו לפי שספק נבלה היא כשנולד דבר מה ואין אנו יודעים אם הדבר ההוא פוסל בה אם לאו אבל כאן לא נולד בה דבר שכבר שחט לפנינו פעמים שלש ושחט שפיר אלא שאנו חוששין דילמא שהי ודריס ולא ידע כלומר פעם אחרת ישהה או ידרוס ולא ידע כלומר אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו לזה כתב הרי זו קרובה לספק נבלה:

הלכה ג

ישראל שיודע הלכות שחיטה וכו'. בריש הכל שוחטין מקשה אמתני' דקתני הכל שוחטין ושחיטתן כשרה הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד ומתרצינן בה תירוצי טובא ואמר התם (דף ג':) רבינא תרי לישני בלישנא קמא אמר דכל שאין אנו יודעים בו שיודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ובלישנא בתרא אמר דכל שאין אנו יודעים בו שאינו מתעלף מתוך רכות לבו בשעת שחיטה אסור לאכול משחיטתו

ויהבי בגמרא טעמא אמאי נאדו אמוראי כל חד וחד מטעמא דחבריה ואמרינן דהנך אמוראי נאדו מהני תרתי לישני נאדו מלישנא קמא משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ונאדו מל"ב משום דלעלפויי לא חיישינן. ורבינו ז"ל פסק כתרי לישני דרבינא דבתרא הוא מיהו כיון דחזינן דלא אמר לשאין מצויין לא חיישינן כי היכי דאמר לעלפויי לא חיישינן ש"מ דלאו כי הדדי נינהו אלא דלעלפויי לא חיישינן אם עבר ושחט אין אנו צריכין לבודקו אם נתעלף אם לאו אפילו איתיה קמן אע"פ שלכתחלה לא ישחוט אבל לשאינן מומחין נהי נמי דכל היכא דליתיה קמן שרינן ואמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כל כמה דאיתיה קמן חיישינן ובדקינן ליה וז"ש רבינו להלן מי שאינו ידוע אצלנו ששחט בינו לבין עצמו שואלין אותו אם נמצא יודע עיקרי הלכות שחיטה שחיטתו כשרה הרי שראינו ישראלי מרחוק והלך לו ולא ידענו אם יודע אם אינו יודע הרי זו מותרת ע"כ, הרי שפסק ברוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דהיכא דאיתיה קמן בדקינן ליה כל"ב דרבינא והיכא דליתיה קמן שחיטתו כשרה שכך אמר רבינא בעצמו דליתיה קמן דנשייליה ובלעלפויי לא חיישינן פסק דלכתחלה לא ישחוט כל"ק דרבינא אבל אם שחט אפילו איתיה קמן לא בדקינן ליה כיון דאמרינן לעלפויי לא חיישינן ולא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מוחזקים הם כדאמרי' גבי מומחין משמע דטפי איכא למיחש למומחין ממוחזקין:

הלכה ד

וכל המומחין שוחטין לכתחלה וכו' ואפילו נשים וכו'. רפ"ג דזבחים (דף ל"א:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ובגמ' כל הפסולין ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט וכו' לימד על השחיטה וכו' ומשני ה"ה דאפילו לכתחלה נמי ומשום דקא בעי למתני טמא (במוקדשין) דלכתחלה לא וכו' תנא (נמי) ששחטו ולא קאמר משום דבעי למתני נשים דתנא להו ברישא א"ו משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשים ועבדים כיון דחייבין במצות שהנשים חייבות דינם כנשים:

הלכה ה

חרש שוטה וקטן ושכור וכו'. ריש פרק קמא דחולין תנן הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן וכלן ששחטו ואחרים רואים אותן שחיטתן כשרה ובפרק כיסוי הדם (דף פ"ז) מסיק גמרא דהלכה כר"מ שהיה מחייב על שחיטתן משום נבלה אם אין אחרים רואים אותם. והשוה דין השכור שנתבלבלה דעתו לחרש שוטה וקטן שטעמם אחד הוא. ואיכא למידק למה לא כתב רבינו שאם יודע לאמן

את ידיו שוחט אפילו לכתחלה כשגדול עומד על גבו כדמשמע ס"פ לולב הגזול (סוכה דף מ"ב:) ונראה שרבינו מפרשה להההיא בדיעבד ולפי זה כי אינו יודע לאמן ידיו אפילו אחרים רואין אותו אסור כמ"ש התוס':

הלכה ו

מי שאינו ידוע אצלנו וכו'. כבר פירשתיו למעלה:

הלכה ז

וכן האומר לשלוחו וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף י"ב) בעא מיניה רב דימי בר יוסף מרב נחמן האומר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצא שחוט מהו אמר לו חזקתו שחוט:

הלכה ח

אבד לו גדי או תרנגול וכו'. ברייתא שם הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר' יהודה אוסר ר' חנינא בנו של ר"י הגלילי מתיר אמר רבי נראין דבריו של ר' יהודה שמצאן באשפה ודברי ר"ח בנו של ריה"ג שמצאן בבית ומקשינן עלה בגמרא ואסיקנא דה"ק נראין דברי רבי יהודה לר' חנינא בנו של ריה"ג באשפה שבשוק שאף ר"ח בנו של ריה"ג לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל באשפה שבשוק מודה ליה. ויש פוסקים כר' חנינא מדאמרינן בפ' אלו מציאות (ב"מ דף כ"ד) ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריה לצפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו משום מציאה כרשב"א משום שחיטה כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דתניא הרי שאבדו לו גדייו וכו' אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית ואוקימנא לה התם ברוב טבחי ישראל וכיון דעבדו התם עובדא כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי משמע דהלכתא כוותיה:

וכתבו הרשב"א והר"ן ז"ל ויש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפרק רביעי מהלכות שחיטה דמצאן באשפה שבבית וכן בשוק אסורין הרי שפסק כר' יהודה וצריך טעם למה כיון דעבדו עובדא כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ע"כ. ואפשר לומר שרבינו סובר דלפום פלוגתא דהכא הלכה כר' יהודה חדא דר' יהודה מאריה דגמרא טפי מרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ועוד דרבי יהודה לחומרא ורבי חנינא לקולא וההוא עובדא לא מכרעא ששם הביאו הברייתא כצורתה והכא אקשינן עלה ותריצנא לה נראין דברי ר"י לר"ח וכו' שאף ר"ח לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית דמשמע דמודה שבכל החלוקות אסור חוץ מאשפה שבבית וכן פירש"י ודברי ר"ח וכו' כלומר שאף ר"ח המתיר אינו אלא כשמצאן באשפה שבבית ובה חולקין אבל באשפה שבשוק מודה ר"ח וממילא שמעינן מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית מכלל שבבית ממש לכלהו שרי עכ"ל. נראה מדבריו

שבבית כ"ע לא פליגי דשרי ובשאר כל החלוקות חוץ מאשפה שבבית כ"ע ל"פ דאסיר כ"פ באשפה שבבית שר"י אסר ור"ח שרי ובההוא עובדא דלא נמצא בבית ולא באשפה שבבית דשריוה כמאן אלא ע"כ הבינו הברייתא כמו שתירצנו אותה בכאן וכיון דלא הבינו הברייתא לפי האמת א"כ ההוא עובדא לאו דסמכא הוא והדרין לכללין דהלכה כר"י לגבי ר"ח כדאמרן ותו דר' יהודה מחמיר טפי ובעיטור פסק כר"י וכדברי רבינו:

הלכה ט

מומחה שנשתתק וכו'. פ"א דתרומות (מ"ב) תנן חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר וא"כ כששנינו חוץ מחרש וכו' היינו כשאינו שומע ואינו מדבר כדאמרן אבל כל שיש בו אחת מאלו שוחט לכתחלה:

הלכה י

הסומא. משנה פ' הכל שוחטין (חולין דף י"ג:) השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה:

הלכה יא

עכו"ם אע"פ ששחט וכו'. משנה שם (דף י"ג) שחיטת עכו"ם נבלה ומטמאה במשא ומדנקט סתם נבלה משמע דאפי' אחרים רואים אותו וכן פירש"י וכ"כ בעל העיטור:

הלכה יב

ומ"ש רבינו וגדר גדול גדרו בדבר. נראה שרבינו סובר שכל שאינו עובד ע"ז אינו אלא מדרבנן והרא"ש כתב בשם ר"י דטעמא משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו: [

ומ"ש שאפילו נכרי שאינו עובד וכו' הוציא ממ"ש שחיטת עכו"ם סתם ולא אמרו שחיטת עובד ע"ז וגם לא מצינו שחילקו בין קטן לגדול וכ"כ הרשב"א בת"ה]:

הלכה יג

התחיל העכו"ם לשחוט וכו'. פ' השוחט (חולין דף כ"ט:) גמרא מתניתין קמייתא אמר ר"ל משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא לבסוף ור' יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה ביד עכו"ם. ופירש"י פסולה ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מקריא שחיטת עכו"ם מיהו שחיטת ישראל נמי לא הויא והויא לה כקוץ בעלמא ואיטרפא לה. מעשה טריפה מעשה שהיה כדי וכשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד עכו"ם. וז"ש רבינו שבין התחיל ישראל וגמר עכו"ם או איפכא

פסולה אבל אם לא נעשה ביד עכו"ם מעשה טריפה דהיינו שחט חצי הגרגרת דבר ברור דכשרה:

הלכה יד

ישראל מומר וכו'. בפ' הכל שוחטין (חולין דף ד') אמר רבא ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו ויהבי טעמא דכיון דאיכא היתרא ואיסורא קמיה לא שביק היתרא ואכיל איסורא אבל כי לא בדק לא טרח. וסובר רבינו דלרבותא נקט רבא אוכל נבלות שאפי' שהוא חשוד על אותו דבר די בבדיקת הסכין וה"ה לעבירה אחרת שצריך בדיקת הסכין. ומצאתי ראיה לדברי רבינו מדאמרינן בגמ' (שם ע"ב) אהא דאמר רבא מומר אוכל נבלות בודק סכין ונותן לו לימא מסייעא ליה הכל שוחטין ואפי' כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר ומפרש דערל היינו מומר לערלות ומומר היינו אוכל נבלות לתיאבון ודחי דדילמא מומר לאכול נבלות לתיאבון אין שחיטתו כשרה וההוא מומר היינו מומר לעכו"ם וכדרב ענן דאמר דמותר לאכול משחיטתו ואסיקנא התם לרב ענן בתיובתא וממילא קם לה פירושא דברייתא דערל היינו מומר לערלות כלומר שאינו רוצה להצטער ודמי לאוכל נבלות לתיאבון ולא כמו שפירש"י מבעט במצוה זו דאם כן היינו אפיקורוס ושחיטתו נבלה קתני מיהת מומר לערלות בהדי מומר לאכול נבילות לתיאבון מה זה בעי בדיקת סכין גם זה כן. ודעת רבינו שכל שאינו עושה להכעיס כלומר כמי שאינו מאמין במצוה זו מיקרי אוכל נבלות לתיאבון ואפילו ראינוהו דשביק היתרא ואכיל איסורא יש לנו לתלות שאי זה נחת רוח יש לו באכילת נבילה מבאכילת כשרה שאל"כ לא הוה שביק היתרא ואכיל איסורא. אבל הר"ן כתב חלוקה שלישית והיא אוכל נבלות שלא לתיאבון מ"מ אינו להכעיס וכתב שצריך בזה לבדוק לו סכין ולעמוד על גביו מתחלה ועד סוף ורבינו ירוחם כתב שדעת הפוסקים דכל היכא דשביק היתרא ואכיל איסורא מקרי מומר להכעיס:

ואם היה מומר לעכו"ם וכו'. ברישׁ חולין אסיקנא דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה חוץ ממומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא:

הלכה טו

מי שהוא פסול לעדות וכו'. סברת רבינו היא דע"כ לא קאמר רבא ההיא דבודק סכין ונותן לו אלא בישראל מומר שפירוש מומר שהוא מועד לעבור על המצוה ההיא ופרק עולה מעל צוארו אבל מי שהוא פסול לעדות בשביל שפעם אחת עבר על אחת מהמצות הרי זה שוחט לעצמו ובודק לעצמו:

הלכה טז

אלו הצדוקים והביתוסים וכו'. למדה רבינו ממאי דאוקי אביי מתניתין דהכל שוחטין ואפילו כותי ובישראל עומד על גביו ואף על גב דלא נפקא לן מידי לגבי כותיים דהא אסיקנא שעשאום כעכו"ם גמורים לכל דבריהם מכל מקום נפקא לן לגבי צדוקים וביתוסים דצדוקים וביתוסים לדידן ככותיים קודם שעשאום כעכו"ם דמו:

הלכה יז

כשהיו ישראל במדבר וכו'. פרק הכל שוחטין (חולין דף ט"ז:) גמרא הכל שוחטין ולעולם שוחטין מאן תנא וכו' אמר רב יוסף רבי עקיבא היא דתניא כי ירחק וכו' וזבחת וכו' רבי עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להם בשר נחירה שבתחלה הותר להם בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להם בשר נחירה ועכשיו שגלו יכול יחזרו להיתרן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין ואף על גב דדחי לה רבא דלא אתיא מתניתין כרבי עקיבא מכל מקום קושטא דמילתא הכי הוא דרבי עקיבא הכי ס"ל:

פרק ה

הלכה א

כבר ביארנו בהלכות איסורי מאכלות. בפרק רביעי:

הלכה ב

ומה שכתב ויש שם חלאים אחרים וכו' ושמנה טרפיות נאמרו למשה מסיני ואלו הן וכו'. מימרא דעולא ריש פרק אלו טרפות (חולין דף מ"ג):

הלכה ג

ומ"ש אע"פ שכלן הל"מ הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכו'. ומ"ש ושאר שבעה מיני טרפיות יש בהם ספיקות מותרים כמו שיתבאר:

הלכה ד

הדרוסה הוא שיטרוף הארי וכו'. משמע דס"ל לרבינו שאם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב ומשמע דס"ל נמי שאם היא גסה מהארי דינה כארי דכיון דקאמר וכיוצא בו אם כן ארי לאו דוקא.

ומ"ש אח"כ ואין דריסה אלא בבהמה גסה וחיה גסה אלא לארי בלבד לאו למעוטי מינים שהם כארי אתא אלא למעוטי מינים שהם למטה מהארי אתא. ומיהו אפשר לדחות דארי דוקא ומ"ש וכיוצא בו היינו לרבות זאב בדקה אבל בגסה ארי דוקא ולא מין אחר אפילו גדול ממנו ובדקה מן הזאב ולמעלה.

ומ"ש ואין דריסה בבהמה גסה ובחיה גסה אלא לארי בלבד. בר"פ אלו טרפות (חולין דף מ"ב) תנן ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה ובגמ' (דף נ"ב:) אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעי בגמרא למעוטי מאי ואיכא תרי לישני בגמרא בלישנא קמא אמרינן דרב אתא לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס ואב"א למעוטי חתול כלומר דלא אתא רב לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס דליתא דזאב אין לו דריסה אלא בדקה דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים וכתבו הר"ן והרשב"א שדעת התוס' דכיון דספיקא דאורייתא הוא נקטינן לחומרא כל"ק אבל הרי"ף פסק כל"ב וכך הם דברי רבינו וכן פסקו הרשב"א והרא"ש והר"ן.

ומ"ש דחיה גסה דינה כבהמה גסה לענין זה. ומ"ש ובבהמה דקה וחיה דקה מן הזאב ולמעלה. מפורש כל"ב שכתבתי.

ומ"ש ובגדיים אפילו חתול ושועל ונמייה. שם אמר רב עמרם אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים עוד שם (דף נ"ג) אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי אין דריסה לשועל וכו' ואיכא דאמרי אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי יש דריסה לשועל. וכתב הרי"ף דהוה ליה ספיקא דאיסורא ולחומרא וכ"כ הרא"ש. וכתב עוד ודוקא בטלאים וגדיים דלא עדיף מחתול וגם למטה מהזאב הוא ואין לו דריסה בדקה וכן כתבו הרשב"א והר"ן וכן דעת רבינו:

הלכה ה

ומ"ש והנץ יש לו דריסה ואפילו בעוף גדול ממנו אבל שאר עופות הדורסים יש להם דריסה בעוף שכמותן וכו'. שם (דף מ"ב) במשנה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס ובגמרא (דף נ"ג) בעי רב אשי שאר עופות טמאים יש להם דריסה (או אין להם דריסה) אמר ליה רב הלל לרב אשי כי הוינא בי רב כהנא אמר שאר עופות טמאים יש להם דריסה והא אנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק ומשני דרוסת הנץ בדכוותיה ואידך בדזוטר מיניה וא"ד דרוסת הנץ בדרב מיניה ואינך בדכוותייהו ופסק כל"ב ולחומרא וכן פסקו הרי"ף והרשב"א ויש לתמוה למה לא הזכיר רבינו דין עוף הגס השנוי במשנתנו ואפשר שמפרש דכי אמרינן וא"ד דרוסת הנץ בדרב מיניה ואידך בדכוותייהו ה"ק דוקא נץ דורס בדרב מיניה ובלבד שיהא מן הדק אבל כל שאר מינין לא שנא שלמטה מן הנץ ל"ש שלמעלה הימנו ואפילו גס לית להו דריסה בדרב מיניה ולפי זה מתני' ה"פ דרוסת הנץ בעוף הדק ואפילו בדרב מיניה ודרוסת הגס אפילו בעוף הגס ובלבד שיהא דכוותיה:

הלכה ו

ויש לחולדה דריסה בעופות. שם בעיא דאיפשיטא ומימרא דרב חסדא:

וכלב אין לו דריסה כל עיקר וכו'. מימרא שם:
והנץ יש לו דריסה בגדיים וטלאים וכו'. ברייתא שם (נ"ב:) דרוסת הנץ ונמייה עד שתנקב לחלל ואוקימנא בגדיים וטלאים ומדברי רבינו והרי"ף משמע דמשום דריסה נגעו בה דזיהרא דידיה מיקלא קלי כשהוא מטילו בפנים דוקא ונ"ל שטעמם מדאוקימנא לה בגדיים וטלאים ואי משום ניקב לחלל הוא ולא משום דריסה מאי אירייא גדיים וטלאים אפילו שור הגדול נמי אלא ע"כ משום דריסה הוא ומש"ה דוקא גדיים וטלאים:
ודע דברייתא הכי מיתנייא דרוסת חתול נץ ונמייה עד שתנקב לחלל וכיון דפסקינן כוותיה בנץ קשה אמאי לא פסקינן כוותיה בחתול ונמייה דלא הויא דריסה עד שתינקב לחלל. ונראה שהטעם דכיון דרב חסדא אמר דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים ולא הזכיר נקובת חלל הכי קי"ל ודחינן ברייתא מקמי דברי רב חסדא דהוה קים ליה כברייתא וידע דלאו דסמכא היא מיהו בנץ שלא נחלק בו רב חסדא בהדיא נקטינן כברייתא:

הלכה ז

אין דריסה אלא ביד הטורף וכו' עד אין חוששין לה. מימרא דאביי שם:

הלכה ח

וכיצד דין הדרוסה וכו'. שם (דף נ"ד) אמר רב נחמן האלהים מורה בה רב בדרוסה לבדוק מכפא דמוחא ועד אטמא:

הלכה ט

ומ"ש אי זהו רושם הדריסה שיאדים הבשר כנגד בני מעים. שם (דף נ"ג:) ר' נחמן אמר וכו' בדרוסה משיאדים הבשר כנגד בני מעים רב זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעים בסימנים עד שיאדימו סימנין עצמן ומשמע דקי"ל כרב זביד דהא לא פליג אדר"נ ומשמע דדוקא בסימנין לא סגי בהאדים בשר כנגדן לפי שקשים הם אצל דריסה אבל כל שאר אברים שהבהמה נטרפת בהאדים בשר כנגדן טרפה ואע"ג דלא אמרינן הכא אלא האדים בשר כנגד בני מעים היינו משום דהשתא ס"ל דלא בעינן בדיקה אלא כנגד בני מעים ובסימנין אבל ה"ה דלמאי דאסקינן דבעיא בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא שכל שהאדים בשר כנגד אבר שהבהמה נטרפת בו טריפה דסוף הארס לחלחל ולנקוב האבר הנטרף וכן משמע מדברי הטור אבל רבינו שלא כתב אלא עד שיאדים בשר כנגד בני מעים משמע דסבר דדוקא כנגד בני מעים אמרו אבל כנגד שאר אברים שהבהמה נטרפת בהם לא ומיהו אפשר דמשום דרוב הטריפות הם בבני מעים נקט האי לישנא דהוא הדין לשאר אברים שהבהמה נטרפת בהם:

ומ"ש ואם נימוק הבשר כנגד וכו'. שם אמר ר"י אמר רב וכו' נתמסמס הבשר רואים אותו כאילו אינו ה"ד נתמסמס וכו' כל שהרופא גורדו ומעמידו בו על בשר חי ומפרש רבינו דהיינו לומר שרואין אותו בשר כאילו הוא חסר מצד הארס ששרפו ואסור לפי שסופו ליקוב בני מעים וכן דעת הרשב"א ז"ל:

הלכה יב

(**יא-יב**) **ספק דרוסה אסורה עד שתבדק וכו'**. שם פלוגתא דרב ושמואל ואסיקנא דחוששין לספק דרוסה.

ומ"ש כיצד ארי שנכנס לבין שוורים וכו'. שם.

ומ"ש וכן שועל או נמייה שנכנס לבין העופות וכו' עד או אינו מן הטורפין אין חוששין, שם:

ומה שכתב וכן עוף שנכנס לבין העצים וכו'. מעשה שם (דף נ"ג):

פרק ו

הלכה ב

(**א-ב**) **נקובה כיצד י"א אברים הם וכו' תרבץ הושט כבר ביארנו שיעורו אם ניקב לחללו במשהו טרפה**. בר"פ אלו טרפות (חולין דף מ"ג:) תרבץ הושט רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו וידוע דהלכה כרב באיסורי והכי עבד רבא עובדא. וכתבו התוס' והרשב"א והר"ן שכל הפסולין בנקיבה ויש להם חלל לא מיפסלו עד שינקב לחלל וזה דעת רבינו שכתב אם ניקב לחללו:

הלכה ג

שני קרומות יש למוח שבראש וכו'. בר"פ א"ט (דף מ"ב) במשנה מני בהדי טרפות ניקב קרום של מוח ובגמרא (דף מ"ה) רב ושמואל דאמרי תרווייהו קרמא עילאה אע"ג דלא אינקיב תתאה ואמרי לה עד דאינקיב תתאה אמר רב שמואל בר נחמני וסימניך חייתא דמתנח ביה מוחא אמר רבה בר בר חנא אמר ריב"ל כנגדו בביצים ניכר כך הוא הגירסא שלנו והרא"ש גורס רב ושמואל דאמרי תרווייהו קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה וכתב על זה פירש"י קרמא עילאה ואע"ג דלא אינקיב תתאה ועל דאמרי לה קרמא תתאה לא פי' כלום ויש ספרים שכתוב בהם ואמרי לה עד דאינקיב תתאה ונראה שכך היתה גי' רש"י ולכך לא הוצרך לפרש. ורב אלפס כתב ניקב קרום של מוח קרמא תתאה טרפה קרמא עילאה כשרה וסימניך חייתא דמתנח ביה מוחא ונראה שהוא מפרש דהני תרי לישני פליגי דלישנא קמא סבר שהטרפות תלוי בעילאה ולא בתתאה ולישנא בתרא סבר

שהטריפות תלוי בתתאה ולא בעילאה ופוסק כלשון שני לפי שר"ש בר נחמני וריב"ל מהדרי למיתב סימנא בקרום התחתון משמע שצריך להכירו לפי שבו תלוי הטרפות. והטור כתב וז"ל רב אלפס אוסר בתחתון ומתיר בעליון וראב"ן כתב שמותר עד שינקבו שניהם עכ"ל. ואע"פ שלשון רב אלפס ולשון רבינו כמעט שוים חילק הטור ביניהם מפני שרב אלפס כתב ניקב קרמא תתאה טריפה קודם שכתב קרמא עילאה כשרה מבואר בהדיא דבקרמא תתאה לחוד טריפה אבל רבינו כתב ניקב התחתון טרפה אחר שכתב ניקב העליון ומשמע דכי קתני ניקב התחתון אניקב העליון דכתב ברישא סמך כלומר ניקב גם התחתון ועוד דמדכתב בניקב העליון בלבד ובניקב התחתון לא כתב בלבד משמע דבניקב אף התחתון קאמר דטרפה. והר"ן כתב מדברי הרי"ף נראה דאע"ג דלא אינקיב אלא תתאה בלחוד טרפה וכן הם דברי הרמב"ם בפ"ו מהל' שחיטה. אבל בחי' הרמב"ן כתוב שלדברי הרי"ף לא מיטרפה עד דמינקבי תרווייהו ואינו נראה ומיהו יש נוסחאות בגמרא דגרסינן עד דמינקיב קרמא תתאה עכ"ל. וטעמא דמשמע להר"ן דלדעת רבינו באינקיב תתאה בלחוד טרפה משום דאם איתא שסובר דלא מיטרפא עד דמינקבי תרווייהו ה"ל למכתב הכי בהדיא והטור סובר דבדין הוא דאיבעי ליה למכתב הכי אלא שרצה לתפוס לישנא דגמ' כמנהגו:

ומשיתחיל המוח להמשך וכו'. שם (מ"ה:) מימרא דר' יצחק בר נחמני בשם ריב"ל מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמם איני יודע ומסתברא כלפנים וביאור הענין שהעצם שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול כמו קדירה ויש על פיה כלפי הצואר כמו שני פולין ומחוץ לפולין ואילך ניקב מותר ואינו אסור עד שיפסק רובו כמו שיתבאר רפ"ט:

הלכה ד

המוח עצמו שנרקב או נתמעך. כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו ולא כספרים דידן דגרסי שניקב במקום שנרקב והדין שם גבי חוט השדרה נתמרך פסול נתמסמס פסול אי זו המרכה ואיזוהי המסמסה המרכה כל שנשפך כקיתון המסמסה כל שאינו יכול לעמוד ופירש"י המרכה לשון מורך שנתרכך ונעשה המוח שבתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב. אינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול אבל לא כ"כ שיהא נשפך כתיקון של מים אבל כשאוחזין בו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל. ולשון נתמסמס פירש הרי"ף שנמס כדונג מפני אש וכך הם דברי רבינו. ואמרי' תו בגמרא בי רב אמרי נתמסמס [פסול נתמזמז] כשר ופירש"י נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו ומשמע בגמרא דדינין אלו איתנהו נמי

במוח הראש מדמקשה מדתניא בהמה שנתמזמז מוחה טרפה ומשני ההוא נתמסמס אתמר וכ"כ הרשב"א והרא"ש והר"ן. וכתב הרשב"א דטעמא דנתמסמס טריפה מפני שכל שהגיע להפסד זה עתיד הקרום לינקב וכ"נ מדברי רש"י:

הלכה ה

הלב שניקב לבית חללו וכו'. ר"פ א"ט (דף מ"ב) ניקב הלב לבית חללו ומפרש בגמרא (דף מ"ה:) ל"ש לחלל גדול ל"ש לחלל קטן טרפה.

ומ"ש וקנה הלב והוא המזרק הגדול וכו'. שם קנה הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו וידוע דהלכתא כרב באיסורי:

הלכה ו

מרה שניקבה וכבד וכו'. בר"פ אלו טרפות ניקבה המרה טריפה ובגמ' (דף מ"ח) אמר רבי יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה:

הלכה ז

נזייה שנמצאת במרה וכו'. שם (דף מ"ט) ההיא קשייתא דאשתכח במרה א"ר אשי כי הוינא בי רב כהנא אמרינן הא ודאי סימפונא נקט ואתאי ואע"ג דלא קא נפקא מירבל הוא דרביל ליה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מבזע בזע. ופירש"י מירבל הוא דרביל ע"י נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת ומפרש רבינו דמבזע בזע היינו שניקבה עור המרה כשנכנסה ואע"ג דקי"ל במחט שנמצא בריאה כשהיא שלמה כשרה קשייתא דזיתא שאני דכיון דשני ראשיה חדים והיא נכנסת למקום דחוק ביותר חוששין שמא ניקבה דרך כניסתה:

הלכה ח

קני הכבד והם המזרקין שבו וכו'. שם (דף מ"ה:) קנה הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו וכו' אמר אמימר משמיה דרב נחמן תלתא קני הוו (חד פריש לליבא) וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא דריאה כריאה דכבדא ככבדא דליבא פליגי ופסקו הפוסקים לחומרא דשלשתן נקיבתן במשהו וכן דעת רבינו והוא ז"ל סובר דקנה הכבד כולל גם לסמפוני הכבד כשם שקנה הריאה כולל גם לסמפוני הריאה:

והראב"ד כתב א"א כמדומה לי שהוא סובר על הקנים דכבדא כריאה וכו' ובאמת שהרשב"א ג"כ הקשה על דברי רבינו והעלה בסוף דבריו ובלי ספק סמפון הכבד שניקב כשרה ואפילו נקב לחבירו ואין בזה בית מיחוש עכ"ל. והריב"ש ג"כ הקשה על רבינו שלא אמרו סימפונא דאינקיב לחבריה טריפה אלא בריאה ולא בכבד אלא אפילו ניטל כל הכבד ולא נשתייר בה אלא כזית כשרה ומ"ש תלתא קני הוו וכו' ואיכא מ"ד התם

דכבדא כריאה קודם שיכנס בבשר הכבד דהוי בכלל ניקב הקנה למטה מן החזה אבל כשיכנס לכבד לכ"ע הוי ככבד עכ"ל. וי"ל לדעת רבינו דאע"ג דר"נ אמר סימפונא דריאה דאינקיב טרפה היינו משום דהוה סבר כלישנא קמא דריאה כריאה דכבדא ככבדא אבל לדידן דפסקינן דכבדא נמי כריאה ה"ה לסימפונא דכבדא דאינקיב טרפה ומה ששנינו שאם ניטל כל הכבד ולא נשתייר אלא כזית כשרה היינו בדקיימא סימפונא כמ"ש בריאה שנשפכה כקיתון.

ומ"ש לפיכך מחט שנמצאת בחיתוך הכבד וכו'. שם (דף מ"ח:) ההוא מחטא דאשתכח בחיתוכא דכבדא וכו' אמר רב אשי חזינן אי קופא לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו סמפונא נקט ואתאי וה"מ באלימתא אבל בקלישתא ל"ש קופא לגיו ל"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ופירש"י אי קופא לגיו אם ראשה העב שהיא נקובה בו נחבא בתוך הכבד וחודה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סימפונא נקט ואח"כ ניקב חודה את הסימפון ויצא לכבד וממנו ולחוץ ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הושט נכנס תחלה וניקבה הדקין ויצתה ונכנס פיה לכבד. באלימתא מחט עבה שאינה יכולה לנקוב דרך קופא שלה אבל בקטינתא כגון מחטין שלנו שמנקבין אפילו דרך קופא שלהם. והתוס' הקשו על פירש"י וכתבו אין לפרש כשהמחט מקצתה חוץ לכבד ומקצתה בתוכו אבל כולו בתוך הכבד כשרה בכל ענין דסימפונא נקט ואתא וכו' אלא אי קופא לבר היינו שקופא לצד חוץ ואפילו כלה לתוך הכבד טרפה דנקובי נקיב ועייל וקופא לגיו היינו שהקופא לצד סימפון הכבד וכך הם דברי המפרשים והטור. ולפי פירוש זה כשהקופא פונה לצד חלל הבהמה קורא אותה לבר מפני שפונה לצאת מהכבד וכשהקופא פונה לצד הקנה קורא לגיו לפי שפונה לצד פנימי של כבד:

והשתא איכא למידק בדברי רבינו שאם הוא מפרש כפירוש הזה דבקופא לבר חיישינן שדרך הושט נכנסה ונקבה הדקים ויצתה ונתחבה בכבד היאך כתב בידוע שניקבה כשנכנסה שזו לא ניקבה כשנכנסה בכבד אלא קודם שנכנסה בו נקבה הדקין. וא"ת דה"ק בידוע שניקבה כבר הדקין כשנכנסה בכבד אכתי קשה היאך כתב קני הכבד וכו' אם ניקב אחד במשהו טריפה לפיכך מחט שנמצאת בחיתוך הכבד וכו' בידוע שניקבה כשנכנסה דאין טרפות קני הכבד ענין למ"ש בידוע שניקבה כשנכנסה ומאי לפיכך. וא"ת שרבינו מפרש שאין החשש בקופה לבר מפני שנכנסה דרך הושט ונקבה הדקין ויצתה ונתחבה בכבד שזו חששא רחוקה היא אלא משום דחיישינן כשנכנסה בקנה והלכה דרך סימפון הכבד ונכנסה בו שמא ניקבה אחד מקני הכבד וז"ש בידוע שניקבה כשנכנסה כלומר כשנכנסה בכבד נקבה אחד מקני הכבד לא יצדק בזה לשון בידוע דמשמע

שהוא ודאי שניקבה קני הכבד והלא אינו אלא ספק וכבר השיג עליו הראב"ד וכתב א"א אין בכאן תבלין ולא מלח וכו'. ונראה שרבינו מפרש בקופא לבר וקופא לגיו הפך ממה שפירש"י דקופא לגיו היינו שהקופא כנגד חלל הבהמה וגיו קרי לפנימי הבהמה וקופא לבר כשהיא נגד פי הקנה וקרי ליה בר שהוא חוץ לפנימי הבהמה וסובר שאין חוששין שמא דרך ושט נכנס ונקבה הדקין ויצתה ונכנסה בכבד שחששא רחוקה היא כמו שכתבתי אלא אנו אומרים שדרך הקנה נכנס ודחק ובא הילכך כשנמצא בחיתוכא דכבדא ועדיין לא יצא לחוץ אי קופא לגיו דהיינו לצד חלל הבהמה כשרה מפני שאינה יכולה לנקוב בקופא ואע"פ שנכנסה ע"כ בדוחק אבל אי קופא לבר דהיינו לצד פי הקנה וחודה כלפי חלל הבהמה מסתמא נקבה דרך כניסתה קני הכבד ואע"פ שלא היה עליו נקב א"א שלא נקב וקרום הוא שעלה וז"ש רבינו בידוע שניקבה כשנכנסה:

וכתב הרשב"א בחדושיו שמדברי רבינו נראה שהוא מפרש בחיתוכא דכבדא שהיא בסמפונות הדקים שבכבד ומ"מ עדיין לא ניקב אחד מהסמפונות או הוא בענין שתוכל המחט לצאת לבשר הכבד בלא נקיבת אחד מהסמפונות טרפה:

הלכה ט

ומ"ש רבינו ואם נמצאת בסמפון הגדול שבכבד וכו' הרי זו מותרת. שם בגמרא: **ומ"ש ובשר הכבד שהתליע מותרת.** שם (דף מ"ח) התליע כבד שלה זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא ג' רגלים ליבנה וברגל השלישי התירום להם ורבינו אזיל לטעמיה דסבר שאם ניקבו סמפונות שבתוך הכבד טרפה ולפיכך דקדק לכתוב בשר הכבד:

הלכה י

קיבה שניקבה וחלב טהור סותם את הנקב מותרת. שם (דף מ"ט:) אמר רב חלב טהור סותם טמא אינו סותם ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה סותם ומשמע התם דהלכה כרב וכתב רבינו שהבשר סותם וטעמו דהדרא דכנתא דאינקיב חד לחבריה כשרה וכן סימפון דריאה שניקב שלא במקום פיצול כשרה. ואמרינן תו התם בר חימצא סתים חימצא לא סתים וכו' הי חימצא והי בר חימצא ת"ש דאמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי לדידן מסתם נמי לא סתים דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי דאייתרא א"ד דאייתרא כ"ע לא פליגי דשרי כ"פ דאקשתא. ופירש"י חימצא ובר חימצא שניהם בחלב שעל הקיבה ולקמן מפרש להו. סתים אם ניקבה הקיבה וכו'. אינהו בני ארץ ישראל. מיכל אכלי ליה דקא סברי חלב טהור הוא. ולדידן אפילו למסתם נמי לא סתים בתמיה לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזיקין ליה בחלב טהור להיות סותם. ש"מ ההוא דפליגי ביה בני א"י ובני בבל קרי (ליה ר"נ) בר חימצא והיינו דאייתרא חלב שבמקום

היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומפנים לעוגל קרי דאייתרא חבל. ופירש"י עוד (דר"נ כלישנא קמא) דאילו ללישנא בתרא (לא מיתוקמא מילתיה דר"נ) כיון דבאקשתא דפליגי בה אמר ר"נ דסתים כ"ש דאייתרא דלכולהו שרי וא"כ הי ניהו דלא סתים. ורבינו בפ"ז מהל' מ"א פסק כל"ק דאקשתא אסיר ולפיכך כתב כאן קיבה שניקבה וחלב טהור סותם את הנקב מותרת ואתא למעוטי דאקשתא דאסיר דלא סתים וכן דעת הרי"ף שכתב לאסור בדאקשתא וכתב חלב טהור סותם טמא אינו סותם.

ומ"ש רבינו חוץ מחלב הלב וכו'. שם אמר ר"נ חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה חיטי דכרכשתא ואמרי לה טרפשא דליבא ופירש"י חיטי דכרכשתא חלב שעל חלחולת המוציאה רעי שקורין טבחייא עשוי קרטים קרטים כעין חיטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה לא מהני וטרפה וקרטים עגולים הם כמו כובע. טרפשא דליבא שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו. ורבינו נראה שהיה גורס ודטרפשא ודליבא. ומפשטא דלישנא משמע לי דטעמא דלא סתים הוא מפני שמאחר שהוא עשוי ככובע הוא משופע ואינו מתדבק יפה על הנקב אבל רבינו מפרש שמה שאמר העשוי ככובע אינו אלא סימן אבל הטעם מפני שהם קשים ואינן מתדבקים יפה בנקב.

ומ"ש רבינו והמקום הלבן שבאמצעה טעמו לומר שאע"פ שהוא חלב טהור אינו סותם מהטעם שהזכיר:

ומ"ש וחלב חיה שכנגדו בבהמה אסור אינו סותם וכו'. שם בעיא דאיפשיטא:

הלכה יא

כרס שניקב וכו'. משנה בראש פרק א"ט (דף מ"ב) הכרס הפנימי שניקבה:

ומ"ש והמסס ובית הכוסות שניקב אחד מהם לחוץ טריפה וכו'. גם זה שם במשנה:

הלכה יב

מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות וכו'. שם (דף נ':) ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר השחיטה ופשטא דברייתא משמע דמצד אחד כשרה בלא בדיקה ומשני צדדין טריפה ולא בהחלט אלא דבעינן בדיקה אם נמצא עליה קורט דם טריפה ואם לאו כשרה אלא דאמרינן בגמרא מעשה וכו' ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה ומצא עליה קורט דם ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין מהאי עובדא משמע דמצד אחד נמי אינו כשר בלא בדיקה וכן כתבו הרשב"א והר"ן וקשה על זה למה חילקה הברייתא בין מצד אחד למשני צדדין לא היה לה לחלק אלא בין נמצא עליה קורט דם ללא נמצא ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש

דמצד אחד כשרה בלא שום בדיקה וקשה על זה מההיא עובדא דרבי שהפכה ואפשר לומר שסובר רבינו שמה שהפכה רבי לא משום דצריך לבודקה אלא שקרה מקרה שהפכה ומצא עליה קורט דם ופסלה וכ"נ שהוא דעת הרא"ש. וכתבו התוס' והמפרשים דכי אמרינן מצד אחד כשרה היינו מבפנים כלפי הרעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טריפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום ואי מבראי אתא הא ודאי טריפה דחיישינן שמא ניקב א' מהאברים הפנימיים שנקובתן במשהו וא"א לעמוד על ספיקן בבדיקה אבל מדברי רבינו נראה דמצד אחד היינו מצד חוץ שהרי במשני צדדין כתב ואם ניקבה נקב מפולש לתוך בית הכוסות ואילו היה סובר כדברי המפרשים הכי הל"ל ואם ניקבה נקב מפולש לתוך חלל הבהמה. ונראה שהראב"ד סובר כדברי המפרשים ולפיכך כתב על דברי רבינו אין זה מיושר. וטעמו של רבינו אפשר שהוא משום דס"ל במחט הנמצא בגוף כשר ע"י בדיקת החלל לראות אם ניקב אחד מהאברים שנקיבתן במשהו כמ"ש בפי"א וא"כ ה"נ בעינן בדיקה כנגד כל החלל ולא חשש רבינו לכותבו כאן מפני שסמך על מ"ש בפי"א ואמרינן בגמרא (דף מ"ח:) מ"ט מכשרינן במחט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד ולא מפלגינן בה בין קופא לבר לקופא לגיו כדמפלגינן במחט דאשתכח בכבדא ומשני דהכא אימור אוכלין ומשקין דחקוה. ופירש"י ומתוך הדחק נכנסה הקופא בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר כשרה:

כתב הראב"ד ונמצאת טיפת דם במקום הנקב א"א הטיפה צריכה שתמצא מבחוץ עכ"ל:

הלכה יג

בהמה שהלעיטה דבר שנוקב בני מעיה וכו'. שם (דף נ"ח:) אמר שמואל הלעיטה (קורט של) חלתית טרפה משום דמנקבה להו למעיה:

כתב הטור וז"ל. כתב הרמב"ם הלעיטה חלתית תוך ג' ימים ספק ניקב ספק לא ניקב ותבדק ולא נהירא מדאמר שמואל הלעיטה חלתית טריפה אלמא אין לה בדיקה עכ"ל. ונוסחת ספרי רבינו שבידנו אינה כן אלא ה"ג בהמה שהלעיטה דבר שנוקב בני מעיה כגון קורט של חלתית וכיוצא בה טריפה שודאי נוקב ואם היה ספק נוקב ספק אינו נוקב תבדק, ולפי נוסחא זו לא קשיא מה שהקשה הטור דרבינו נמי בקורט של חלתית אמר דטריפה משום דודאי ניקב ולא אמר תבדק אלא בדבר שהוא ספק ניקב. ובלאו הכי נוסחת הטור משמע שהיא משובשת שהרי לא הוזכר בגמרא חילוק בין תוך ג' לאחר ג' ועוד שאין דברי אותה נוסחא מובנים דקאמר תוך ג' ימים ספק ניקב ותבדק משמע דאחר ג' משפט אחר יש לה ואין לומר דכשרה בלא בדיקה משום דאם היה נוקב בני

מעיה לא היתה מתקיימת ג' ימים וכיון שנתקיימה ג' ימים ודאי לא ניקבה שזו מנין לנו ועוד דא"כ לא הוה שתיק מלומר כן בפירוש. ואין לומר דאחר ג' ימים היא טריפה ולא מהני בה בדיקה שאם בדקנוה ולא מצינו נקב למה נטריפנה ואין לומר דה"ק אחר ג' ימים א"א שלא ניקבה ומש"ה מחזקינן לה בטריפה דגם לזה יקשה דלא ה"ל למשתק מלומר כן בפירוש הילכך נראה דליתא להיא נוסחא:

כתב הראב"ד א"א קשה בדיקת הדקין עכ"ל. וזו אינה השגה דרבינו כתב מה שהוא כפי הדין:

כל אחד מן בני המעים. ברייתא פרק א"ט (דף מ"ג:):

אם ניקב אחד מהם לחבירו כשרה. מימרא שם (דף מ"ח):

הלכה יד

ומעים שניקבו וליחה סותמתן טריפה וכו'. שם (דף נ') אסיקנא דלית הלכתא כרשב"ג דמכשר:

בני מעים שבא זאב או כלב וכו'. פ"ק דחולין (דף ט'):

נמצאו נקובין וכו' ואם משמשו הידים בנקב הספק וכו'. בפרק א"ט (דף נ'):

הלכה טו

בני מעים שיצאו לחוץ וכו'. משנה וגמרא שם (דף נ"ו:) מתניתין דאלו כשרות בעוף:

הלכה טז

המעי האחרון וכו'. שם (דף נ') אמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל ויריכים מעמידות אותה וכמה אמר ר' אלעא אמר ר' יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דרב נחמן אמר להו ולאו אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי הכי אמר ר"נ מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא בטדא בתורא ופסק הרי"ף כר"נ דהא אביי ורבא קיימי כוותיה. ומלא בטדא כתב הרי"ף איכא מ"ד ארבע אצבעות וכן פי' התוספות והרשב"א:

הלכה יז

העוף אין לו כרס וכו' וכל הטריפות שוות הן בבהמה חיה ועוף וכו'. שם (דף נ"ו) תני לוי (כל) הטרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף.

ומ"ש זפק שניקב גגו וכו'. שם במשנה אלו כשרות בעוף ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל ופסק הרשב"א כת"ק וכ"נ מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל ובגמרא גגו של זפק נידון כושט היכא אמר רב ביבי בר אביי כל שנמתח עמו ופירש"י נידון כושט בנקב משהו. כל שנמתח עמו ממקום שהוא מתחיל לימשך לצד הושט להיות מיצר והולך:

הלכה יח

שני כיסים יש בקרקבן וכו' עד מותר. פשוט שם (דף מ"ג):

וכתבו הרשב"א והר"ן דכי ניקב עור חיצון לבד דכשר דוקא בניקב מעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ וכיוצא בו טרפה היא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך חוץ הרי ניקבה לחלל וטריפה דחיישינן שמא ניקב אחד מהאברים הפנימיים שנקובתן במשהו ואי דרך וושט אתא כיון דעור חיצון אינקב ע"כ פנימי נמי אינקב אלא דלא מינכר או קרום עלה בו ואינו כלום:

הלכה יט

הטחול אינו מן האברים שנקיבתן במשהו וכו' עד אבל אם ניקב הדק כשרה. מסקנא דגמ' שם (דף נ"ה):

וכתב הטור בשם הרשב"א עובי דינר זהב זה לא ידענו שיעורו ויראה לי שהוא פחות מחצי עוביו ולא הזכיר רבינו דין נחתך הטחול ומשמע דסבר שהיא טריפה במכ"ש דניקב:

הלכה כ

כל אבר שאמרו חכמים וכו'. כ"כ התוס' והרא"ש והר"ן במשנת אלו טרפות:

וכתוב בהגהות אשירי בשם ר"ת דכל מקום דטריפה ע"י נקב אפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא טריפה וכ"כ הרשב"א שכל אבר שנקיבתו או נטילתו או חסרונו פוסל בו כשנתמסמס פסול וכתבו הג"מ בפ"ה מהל' מ"א דאנן לא בקיאינן בשיעור נתמסמס הילכך בכל שהוא שיהא הבשר רע מטרפינן לה וגם המרדכי כתב שאין אנו בקיאין בגרידה שהרופאים גורדים לכך ראוי להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממורינו ממיץ שאמר לו רבינו תם מפה אל פה עכ"ל. ומשמע בגמרא (דף מ"ג) דהא דאמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום לאו דוקא ושט אלא ה"ה בכל הנקובים וכ"כ רש"י.

ומ"ש וכן אם נברא בשני אברים מאותו אבר טרפה וכו'. שם (דף נ"ח:) תני התם בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלש ה"ז בעלת מום אמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טריפה נמי הויא מ"ט כל יתר כנטול דמי ומשמע דלדעת רבינו נמצאו לה שני כבדים כשרה דאע"ג דכניטל דמי אין בכך כלום דכנטול דמי היינו לומר דכחסר מתחלת ברייתו דמי וחסר הכבד כשרה שלא אמרו דטרפה אלא בניטל כולו ויש לדחות ולומר דא"א להבראות חסרת הכבד. והרשב"א הביא בת"ה לשון רבינו וכתב עליו ולא יראה לי כן שהרי הכבד אחד מהמנויים בניטלים וכל עצמנו לא אסרנו

נטולת הכבד אלא מפני המרה ואם נבראת בלא כבד טריפה שגם היא חסרת המרה היא ולא מנו נטולה וחסרה אלא ללמדנו שאחד ניטל ביד ואחד שחסר מן התולדה טריפה שלא ליתן פ"פ לבע"ד לחלוק ולומר דדוקא שחסרה מתולדתה אבל היה לה וניטל כשרה או בהפך עכ"ל.

ומ"ש רבינו בטחול שאם נמצאו שנים מותרת מדסתים לה סתומי משמע דאפילו דבוקים זה לזה בסומכייהו כשרה וכן דעת רש"י והרא"ש ודלא כדעת הרמב"ן שחילק בכך:

הלכה כא

המעי היתר שתטרף בו הבהמה וכו'. שם העיד נתן בר שילא רב טבחייא דצפורי לפני רבי על שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה בד"א שיוצאים בשני מקומות אבל יוצאים במקום אחד וכלים עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר הוא דהדרי וערבי וח"א אע"ג דלא הדרי וערבי בשלמא למ"ד הוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה. ובה"ג גורס בשלמא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע מלמעלה אלא למ"ד והוא דהדרי ערבי מאי כלין עד כאצבע מאי כלין מלמטה וה"פ יוצאים ממקום אחר ביציאתו מן הקיבה הם מעי אחד וכלין עד כאצבע פירוש כלה חיבורם עד סוף אצבע ר"ל שהם מעי אחד ברוחב אצבע והל"ל כלה עד כאצבע אלא משום דנקט יוצאים בלשון רבים נקט נמי כלים בשלמא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי וכו' אלא למ"ד והוא דהדרי ערבי מאי וכלים עד כאצבע והלא צריכין להתחבר יחד ומשני מאי כלין כלין מלמטה פירוש דהדרי ערבי ברוחב אצבע סמוך לבית הרעי ולמעלה אפילו אין ברוחב חיבורן אלא משהו כשרה. וז"ל הרי"ף העיד יונתן בן שילא ריש טבחייא דצפורי לפני רבי על שני בני מעים שיוצאין מן הבהמה כאחד טריפה וכנגדן בעוף כשרה פירוש כל הבהמה הדקים שלה חוט אחד הוא ומשוך עכשיו אם יצא ממנו מעי אחר כמו שיצא ענף בתוך הבד של עץ טריפה בד"א בשיוצאים בשני מקומות אבל יוצאים במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה והוא דהדרי וערבי ונעשו שניהם חוט אחד אבל לא הדרי וערבי הרי יתר בבהמה וכל יתר כנטול דמי עכ"ל. וכתב הר"ן נ"ל דבמעי שהוא יוצא מהבני מעים כענף מן הבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי ערבי כל כה"ג טריפה כיון דאין אותו מעי חוזר ומתערב ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"ג שאין פיסול זה חוזר ומתערב כיון שאין לו אלא פה אחד ולבני מעים הוא נשפך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שמתערבין דוקא אלא שתהא

שפיכתן כאחד וכל כה"ג הוי שפיכתן כאחד ונקטינן להאי פירושא דכיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הבד אע"פ שהם נשפכים כאחד טרפה אבל כל שהמעי אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפילו כמה כשרה ומדברי הרמב"ם למדתיו ואף דברי הרי"ף מוכיחין כן ונראה עוד מדברי הרב ז"ל דעד כאצבע לאו דוקא אלא שחוזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו כשרה עכ"ל. ובאמת כי דבריו נכונים מאד ליישב דברי הרי"ף ורבינו אלא שלא יישב לדעתם מה שאמרו בגמרא בשלמא למ"ד והוא דהדרי וערבי וכו' אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה ונ"ל דהכי פי' בשלמא למ"ד והוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע כלומר שיחזרו ויתערבו ויהיו שניהם כאצבע אחת ולא לענין שיעור העירוב תני כאצבע דאפילו במשהו סגי אלא לענין שיתיחדו שני המעים ויהיו כאצבע אחת אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי מאי עד כאצבע ומשני עד כאצבע מלמטה כלומר שיהיו שניהם כאילו הם מעורבים והם אצבע אחת והיינו שלא תשפוך כל אחת לעצמו ואלו כיון ששתיהן שופכות למקום אחד הרי למטה במקום יציאת הרעי הם כאילו היו אצבע אחת וכיון דמספקא לן כמאן מהני אמוראי הויא הלכתא בעינן דהדרי וערבי מיהו בכל דהו סגי כנ"ל. ועל מ"ש בגמרא וכנגדן בעוף כשרה פרש"י דעוף זמנין דהוי הכי וכו' וי"מ שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקרקבן קנה של מעים אחד וההוא קרי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאים בני מעים גמורים עכ"ל. ודברי רבינו כדברי הפירוש השני:

פרק ז

הלכה א

שני קרומות יש על הריאה וכו'. פרק א"ט (דף מ"ו) גמרא הריאה שניקבה פשיטא אי אינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה תתאה מגין כדרבה דאמר רבה האי ריאה דאיגליד כאהינא סומקא כשרה אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאי מגין או לא מגין פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לא מגין וחד אמר מגין והלכתא מגין וכיון דנקט לה סתמא י"ל דאפילו זה שלא כנגד זה טריפה שהרוח נכנסת בזה ויוצאה בזה וכ"כ רבינו ירוחם:

והקנה שניקב מן החזה ולמטה וכו'. שם (דף מ"ה) גמרא ופסוקת הגרגרת יתיב ר' יוחנן ור"ל נפק מילתא מבינייהו אנס בסימנים ושחט פסולה ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ופירש"י למטה מן החזה למקום שאין ראוי לשחיטה נידון כריאה בנקב משהו ולא ברוב כגרגרת:

הלכה ב

התחיל בשחיטה ושחט וכו'. פ' השוחט (חולין דף ל"ב:) גמרא שחט את הושט אמר רשב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה והרי"ף ז"ל לא הביאה בהלכות וגם רבינו פסק דלא כוותיה וכתב הר"ן ז"ל שדחו אותה מדר' זירא דפליג עליה לפי דעת קצת המפרשים וביאור דבריו דגרסינן בגמרא אמר רבא לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויים בקנה אבל בבני מעים לא כלומר אם ניקבו בני מעים אחר שחיטת הקנה מתקיף לה ר' זירא מאחר שנולדו בה סימני טרפות התרתה מה לי בריאה מה לי בבני מעים והדר ביה ר"ז דבעי ר"ז ניקבו בני מעים וכו' בין סימן לסימן מהו (מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני) לטהרה מידי נבלה או לא ע"כ לא מבעיא ליה אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה א"ל רב אחא בר רב לרבינא וכו' ופירש"י וכו' וכתבו התוס' וכו' ולפי דעת רש"י הלכה כר"ל ולפי דעת התוס' לית הלכתא כוותיה ודעת הרא"ש כדעת התוס':

הלכה ג

אחד מסימפוני ריאה שניקב וכו'. בפרק א"ט (דף מ"ח) גמרא ריאה שניקבה והא א"ר נחמן האי סימפונא דריאה דאינקיב טריפה ההוא לחבירו אתמר ופירש"י לחבירו אתמר אצל פיצולו כשמתפצל מחבירו ניקב אצל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו קשה הוא עומד כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיצולו ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו וכפירש"י משמע בגמרא דדוקא לחבירו טריפה אבל שלא לחבירו כשרה וכ"כ הרשב"א והתימה על רבינו שכתב אפילו לחבירו וכבר תמה עליו בעל הטורים והראב"ד בפי"א השיגו:

והריב"ש כתב ליישב דברי רבינו נראה שהוא מדבר בסמפונות שבתוך הריאה אלא שמדבר בשאין בשר מגין כגון ריאה שנשפכה כקיתון דבעינן דקיימי סימפונהא וכן כשנמצא בה אבעבוע מלא ליחה שכתב הוא ז"ל פ"ח ופי"א חוששין שמא ניקב הסימפון שתחתיו וצריך בדיקה וזה הוא לפי שאין בשר מגין או אינו ראוי להגין ולזה כתב אפילו לחבירו כלומר אצ"ל כשניקב ואין שם דבר מגין אלא אפילו ניקב לחבירו אין חבירו מגין זה הוא מה שאפשר לדחוק לדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל. ול"נ ליישב דברי רבינו בענין אחר ע"פ דברי בה"ג שכתב ההוא מחטא דאשתכח בחתיכא בסימפונא דריאה וכו' והא אמר רב נחמן האי סימפונא דאינקיב טריפה דרב נחמן ניקב סימפון לחבירו אתמר אבל דיצא לסימפון ולא ניקב לחבירו לא עכ"ל, דלפי זה כי אמרינן ההוא לחבירו אתמר לא

באו למעט אלא כשלא ניקב כלל אבל ניקב אפילו לחבירו דסד"א תרווייהו כחד דמו וה"ל כאילו לא ניקב קמ"ל דלא אלא טרפה הויא:
ריאה שניקבה ועלה קרום וכו'. שם (דף מ"ז:) א"ר יוסף קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ופירש"י אינו קרום שסופו ליסתר וכל סירכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן הילכך אע"ג דלא נפיק זיקא טריפה:

הלכה ד

(ג-ד) **ניקבה האום של ריאה וכו'**. שם (דף מ"ח) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה אמר רבינא והוא דסביך בבשרא מקמי הכי מקשה מינה ומי אמר ר"נ הכי והאמר רב יוסף בר מניומי וכו' ואוקימנא הא דאמר ר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה דוקא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכא דאוני ופירש"י במקום רביתא במקום שהריאה והדופן גדלים כאחד וסמוכים תמיד דלא מיפרקא ההוא סירכא הילכך כשרה כי אמר ר"נ חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומה הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא ההיא סתימא וכו' מקום חיתוכא דאוני שהם סמוך לצואר במצר החזה. ורבינו סובר שאם נסבך לעצם ולבשר כשר וטעמא דמילתא שהבשר נסבך יפה ומונע העצם מלהתפרק אבל יש מי שאוסר ורבינו גרשום ור"ת מתירין אפילו סבך בגרמא בלחוד וכבר כתב רבינו בפ' י"א אלו החילוקים וכתב הר"ן ואמרינן דבמקום רביתא היינו מקום חיתוכא דאוני מסתברא דהיכא דסריכא אונא לדופן מגבה כלפי פנים כלומר לצד חלל הגוף דלאו היינו מקום חתוכא טריפה דלאו היינו רביתא והרב הנשיא אלברגילוני ז"ל כתב שאפי' בין חיתוך ולדופן טריפה לא הכשירו אלא מגבן כלפי דופן:
כתב הראב"ד בד"א בשסתם מקום שבאונות בשר א"א הנה הוא סובר וכו':

הלכה ה

האום של ריאה שנמצאת וכו'. שם (דף מ"ח) אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"נ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברא לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה הוא וטרפה וכו' רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי וכו' ומי אר"נ הכי והאמר ר"י בר מניומי אמר ר"נ ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכא דאוני:

וכתב ה"ר דוד יחיא שנראה מדברי רבינו שהוא מפרש כדברי הרבה מפרשים שפירשו הא דאמר ר"נ ריאה הסמוכה לדופן והעלתה צמחים חוששין לה היינו שחוששין לראות אם יש בריאה נקב בפועל להיות טריפה ובא אבימי ואמר שכיון שהיא סמוכה לדופן לא שנא העלתה צמחים ול"ש לא העלתה ראוי לחוש ולבדוק אם יש נקב טרפה ואם לאו כשרה ובא רבין והודיענו דמייתינן סכינא דחליש פומיה ואי איכא מכה בדופן אפילו שימצא נקב בריאה כשרה דתלינן שלאחר שחיטה כשנקרע מהדופן נעשה הנקב ואי ליכא מכה בדופן תלינן שזה הנקב קודם שחיטה נעשה וטרפה ובא ר' נחמיה ואמר שכאשר לא יהיה מכה ואיכא צמחים בריאה כשרה ע"י בדיקה ולא כמאמר רבין שכאשר לא יהיה מכה ואיכא צמחים טריפה עכ"ל. ולפי זה צ"ל שכשכתב בדברי רבין ואי ליכא מכה בדופן תלינן שזה הנקב קודם שחיטה נעשה וטריפה לאו דוקא נקב דה"ה לאיכא צמחים וכתב עוד ה"ר דוד יחיא ולפי דעת אלו כשיהיה מכה בדופן ואפילו איכא צמחים ונקב בפועל בריאה כשרה שתולין הנקב לאחר שחיטה וכאשר אין מכה ואיכא צמחים כשרה ע"י בדיקה ובזה הדעת נאספו רבינו והרמב"ם כפי פסקיו דרך בו שכתב בפ"ז האום של ריאה שנמצאת סמוכה לדופן וכו' נראה מדבריו שחוששין לחזור לראות אם יש נקב לא לטרפיה בהחלט וכאשר יהיה שם מכה בדופן ונקב בריאה כשרה נקב ולא מכה טרפה וכאשר לא יהיה שם נקב בפועל ולא מכה בדופן ואיכא סירכא וצמחים בריאה מהו לדעת הרב שלא הזכיר תעיין בפי"א שכתב ריאה שהעלתה צמחים או שנמצאו סירכות כמו חוטין תלויים ממנה ולדופן ולטרפשא חוששין לה שמא ניקבה וצריכה בדיקה ומן הדין היה על זה הדרך שאם נמצאת הריאה תלויה בסירכות כמו חוטין אם היו מן האום של ריאה ולדופן או לטרפשא או ללב שחותכים את הסירכות ומוציאין אותה ונופחין אותה אם נמצאת נקובה טריפה ואם לא תבצבץ הרי היא שלימה מכל נקב ומותרת. נראה מדברי הרב שכאשר יהיה מכה בכל החלוקות כשרה וכאשר אין מכה ואיכא נקב טריפה אבל לא מכה ולא נקב אפילו באיכא צמחים בריאה כשרה וכ"כ ה"ר יונה דעת רוב המפרשים דרב נחמיה קאי אליכא מכה בדופן ואיכא צמחים בריאה והרמב"ם נוטה אחר רוב המפרשים ולכן כתב (בפרק י"א) מן הדין היה אבל המנהג שכתב שהוא פשוט בישראל והוא שאם נמצא חוט יוצא מן האום של ריאה לאי זה מקום שימשך ואפילו היה כחוט השערה אוסרים אותה נקט דרך המחמירים בכי ליכא מכה אע"ג דלא מפקא זיקא טריפה והמנהג בנוי ע"פ ההלכה ולא כמו שחושבין ההמון שהוא מנהג בעלמא בלא טעמא בגמרא עכ"ל:

וקשה לי על שיטה זו דכיון דרב נחמיה פליג אדרבין היאך פסק רבינו כדברי שניהם ואפשר לומר (שהוא מפרש) דרב נחמיה מודה במה שמיקל רבין ולא נחלק עליו אלא במה שמחמיר. ול"נ לפרש עוד שרבינו מפרש דרב נחמיה בדיק לה בפושרין קאי אמר יהודה דאמר בין העלתה צמחים בין לא העלתה חוששין לה ורבין פירש דהאי חששא היינו לפורקה מהדופן לראות אם יש נקב בריאה ומכה בדופן ואם אין נקב בריאה אע"פ שיש בה צמחים כשרה בלא בדיקה ורב נחמיה מפרש דחוששין היינו לבודקה בפושרין מיהו משמע דהא דבעי בדיקה דוקא בדליכא מכה בדופן אבל אי איכא מכה בדופן לא בעיא בדיקה דתלינן בדופן ומשמע ליה דלא פליגי רב נחמיה ורבין אלא בפירוש דברי מר יהודה אבל לענין הדין מודים זה לזה ולפיכך פסק כדברי שניהם וכתב דברי רבין בפרק זה דברי רב נחמיה בפ' י"א שאותה בדיקה שכתב שם היינו בדיקה דפשורי:

ויש לתמוה על הטור שכתב בשם רבינו אי איכא מכה בדופן אפילו יש ריעותא בריאה כגון שהעלתה צמחים כשרה דמשמע דוקא בהעלתה צמחים אבל אם יש בה ריעותא יותר מהעלתה צמחים טריפה והא ליתא דאפילו ביש בה נקב ממש מכשיר שהרי כתב אם נמצאת נקובה ונמצא בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה:

והראב"ד כתב על זה א"א זה העיקר טעות גדולה וכו'. ויש לומר שאף רבינו לא התיר אלא בנקב דק שאפשר שנעשה כשנפרקה מהמכה ולא הרגיש אבל בנקב גדול קצת לא:

ויש לדקדק בדברי רבינו שכתב בפ' י"א הריאה שהעלתה צמחים או שנמצאו סירכות (כמו חוטין) תלויין ממנה לדופן או ללב או לטרפש הכבד חוששין לה שמא ניקבה וצריכה בדיקה דמשמע לכאורה שהעלתה צמחים אע"פ שאינה סמוכה לדופן חוששין לה וצריכה בדיקה כאילו נמצאת סרוכה לדופן וא"א לומר כן שהרי בעיא דאיפשיטא היא העלתה צמחים כשרה ומשמע דלכ"ע הכי הוי דינא דאפילו ר' יוחנן דאמר התם דלא ס"ל הכי אמרינן התם דכי אתו קמיה משדר להו קמי מאן דמורה בה להיתרא וכן פסקו כל הפוסקים ולא הצריכו שום בדיקה ורבינו עצמו פסק כן בפרק זה גבי ריאה שנמצאו בה אבעבועות. ולכן נראה לפרש שתיבת ממנה קאי נמי אהעלתה צמחים והוי כאילו אמר ריאה שהעלתה צמחים ממנה ולדופן או ללב או לטרפש או שנמצאו סירכות תלויין ממנה ולמקומות הנזכרים חוששין לה כלומר שאם היתה סמוכה לדופן על ידי צמחים או בלי צמחים חוששין לה וצריכה בדיקת פשורי וכן מ"ש פ' י"א בא העכו"ם או הישראל והוציא הריאה קודם שתבדק (והרי היא קיימת) נופחים אותה אע"פ שאין אנו יודעים אם היו שם צמחים או לא היו היינו לומר שאין ידוע שהיו בה צמחים ממנה ולדופן. והריב"ש בתשובה תפס דברי רבינו כפשוטן דריאה שהעלתה צמחים אפילו היא נפרדת

מהדופן חוששין לה וכתב עליו נראה שהוא מפרש העלתה צמחים האמור בהלכה זו דלא קאי אריאה הסמוכה לדופן לבד אלא הוא דבר בפני עצמו לומר דריאה שיש בה צמחים חוששין לה לנקב אף אם אינה סמוכה לדופן וצריכה בדיקה (וכ"נ עוד ממ"ש בפ' זה בפיסקא המתחלת בא העכו"ם או הישראל והוציא הריאה וכו') ואין הפירוש הזה מתיישב כלל בסוגיית הגמ' אלא העלתה צמחים קאי אריאה הסמוכה לדופן עכ"ל. ואני אומר דחס ליה לרבינו מלפרש כן בהעלתה צמחים האמור אצל ריאה הסמוכה לדופן (ומ"ש הריב"ש שכן נראה עוד ממ"ש בפרק זה בפסקא המתחלת בא העכו"ם או הישראל והוציא הריאה וכו' כלומר דמסיים בה נופחים אותה אע"פ שאין אנו יודעים אם היו בה צמחים ומשמע להריב"ש למידק מדבריו שאם היו בה צמחים אע"פ שאינה סמוכה לדופן צריכה בדיקה ואני אומר שאין משם ראיה כלל דה"ק אע"פ שאין אנו יודעים אם היו בה צמחים ממנה ולדופן וא"א לפרש כפירוש הריב"ש בשום פנים שאם צמחים שאינם סמוכין לדופן קאמר הרי נראה אם יש בה צמחים אם לאו והיאך כתב שאין אנו יודעים אם היו בה צמחים) ולפי שיטת הריב"ש בסברת רבינו מוטב הוה ליה למימר דרבינו פסק כר' יוחנן דסבר דריאה שהעלתה צמחים אסורה ומפרש דאסורה עד שתבדק אבל א"א לומר כן מפני מה שכתב בפרק ז' ריאה שנמצא בה אבעבועות כשרה ומה שפירשתי בדברי רבינו הוא הנכון:

הלכה ו

הריאה שנמצא בה מקום אטום וכו'. שם (דף ל"ז:) אמר רבינא אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן ליה אי אית ביה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גדפא או רוקא אי מבצבצא כשרה ואם לאו טריפה:

הלכה ח

(ז-ח) **ריאה שתשמע בה הברה וכו'**. שם אמר רב יוסף האי ריאה דאוושא אי ידעינן היכא אוושא מנחינן עלה גדפא או גילא או רוקא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן לה מייתינן משיכותא דמיא פשורי ומתבינן לה בגווה בחמימי לא דכווצי בקרירי לא דמטרשי אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טריפה ואי לאו כשרה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאוושא זיקא דביני וביני הוא:

כתב הראב"ד זה עיקר גדול יהיה בידך וכו' א"א זה המחבר שונה וכו'. והרשב"א והר"ן והמרדכי כתבו שר"ת מפרש כפירוש רבינו. וכתב הרשב"א שכן סובר הרז"ה:

הלכה ט

ריאה שנשפכה כקיתון וכו'. שם רבי חנינא חלש עול לגביה רבי נתן וכל גדולי הדור אייתו קמיה ריאה שנשפכה כקיתון ואכשרה אמר רבא והוא דקיימי סימפונא א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מנא ידעינן א"ל מייתינן צעא דקוניא ושפכינן לה בגויה אי אית ביה שוריקי חיוורי טריפה ואי לא כשרה:

הלכה י

ריאה שנמצאו בה אבעבועות וכו'. שם (דף מ"ח) בעא מיניה רבה בר בר חנא משמואל העלתה (ריאה) צמחים מהו אמר ליה כשרה ואמרינן בתר הכי אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דר"נ בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן חזי הנך דקיימן כנדי כנדי ולא אמר להו ולא מידי ר' אמי ור' אסי כי הוו חלפי בשוקא דטבריא חזו הנך דקיימי טינרי טינרי ולא אמרו להו ולא מידי ופירש"י כנדי כנדי צמחים גדולים כבדים בריאה. טינרי צמחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע ואלו הן אותן המצויים בבהמות שלנו בריאה ואין מראיהם דומה לריאה אלא דומים למראה מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם צמח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה ע"כ.

ומ"ש רבינו או ליחה הנמשכת כדבש דאמרינן בגמרא דמאי דאמר רב מתנא מליא מוגלא טריפה הני מילי בכוליא אבל בריאה כשרה.

ומ"ש ואם נמצאת בהם ליחה סרוחה וכו' למדה ממאי דאמרינן (דף נ"ה:) גבי כליות ומים זכים כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טרפה וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה וסובר שה"ה לריאה וכן דעת הרי"ף אבל הרא"ש והרשב"א והר"ן מכשירין.

ומ"ש דצריך לבדוק הסימפון למדה מריאה שנשפכה כקיתון והר"ן חילק ביניהם וכ"כ הרשב"א וכ"נ שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שלא הזכירו בדיקת הסימפון:

הלכה יא

ריאה שנמצאו בה שתי אבעבועות וכו'. שם (דף מ"ז) אמר רבא הני תרתי בועי דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא חדא ומתחזיא כתרתי מייתינן סלוא ובזעינן לה אי שפכן להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי נינהו וטריפה ורבינו פירש הטעם לפי שהדבר קרוב הרבה שיש נקב ביניהם ואין להם דרך בדיקה וזה קרוב לפירוש רש"י שכתב דקים ליה לרבא שאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה את הבועות הללו סביביו והר"ן פירש דכיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דוחקת את חברתה סופו של עור

הריאה לינקב והרי הוא כאילו ניקב מעכשיו וחדא ומתחזיא כתרתי פירש"י אם אחת היא ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לשנים:

הלכה יב

הריאה שנתמסמסה וכו'. פ' א"ט (דף נ"ג:) גמרא ודרוסת הזאב נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו ה"ד נתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אייתו קמן ההוא ריאה דכי הוו מותבי לה יתבה שפיר וכי הוו מוקמי לה הוה תלחא ונפלה תלחי תלחי וטריפנא לה מדרב הונא בריה דר"י:

ריאה שנמצאת נקובה במקום שיד טבח וכו'. שם (דף מ"ט) גמרא הריאה שניקבה אינקבה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן ומסקנא והלכתא תלינן:

נמצא הנקב במקום אחר ואין ידוע אם קודם וכו'. שם (דף נ') גמרא ניקבה הקיבה רבי יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו מקיפין בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפילו מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה אבל לא מגסה לדקה ולא מדקה לגסה ופירש הר"י אלפס מערוגה לערוגה מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת ומדקה לדקה היינו מבהמה דקה לבהמה דקה וכך הם דברי רבינו והסכים הרשב"א לפירוש זה וכתב שכן פירש רבינו חננאל ורש"י פירש בענין אחר:

הלכה יג

נמצא הנקב באחד מן האבעבועות הרי זו טרפה וכו'. שם (דף מ"ו:) אמר רבא אין מקיפין בבועי ולשון מקיפין מקרבין זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות:

הלכה יד

מחט שנמצאת בריאה נופחין אותה אם לא יצא וכו'. שם (דף מ"ח:) ההוא מחטא דאשתכח בחיתוכא דריאה אתיוה לקמיה דר' אמי סבר לאכשורה איתיביה ר' ירמיה וכו' שדרוה לקמיה דר"י נפחא וכו' הדר שדרוה לקמיה דרבי אמי וטרפה אמרי ליה והא רבנן מכשרי אמר להו הם הכשירו שיודעים מאי זה טעם הכשירו אנן מאי זה טעם נכשיר דילמא אי הוה ריאה קמן מינקבא טעמא דליתא הא איתא ולא מינקבא כשרה ופירש"י שיודעים מאי זה טעם הכשירו שהרי באה כל הריאה לפניהם וראוה שלימה הילכך על כרחך דרך הקנה נכנסה עכ"ל. ופשוט הוא דכי מכשרינן לה על ידי נפיחה הוא וכ"כ הר"י אלפס והרא"ש והרשב"א והר"ן והטור. וכתב הרא"ש ולא מפלגינן השתא בין קופא לבר לקופא לגיו כדמפלגינן גבי כבד לפי שהריאה קרובה לקנה וסמפוני הריאה רחבים

ואפילו קופא לבר נכנסה לתוך הסימפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך בשר הריאה שהוא דק וכי ליתא לריאה שלימתא קמן טרפה ולא מפלגינן בין קופא לבר לקופא לגיו משום דחיישינן שמא ניקבה הריאה לחוץ וחזרה לאחוריה וכ"כ הרשב"א והר"ן והמרדכי וסמ"ק. וא"ת איך ידעינן שיש בה מחט בעודה שלימה י"ל כגון שהרגיש בה במשמוש היד א"נ שבדקוה בנפיחה ואח"כ נמצאת בתוך הריאה ובזה נסתלקה השגת הראב"ד שכתב מחט שנמצאת בריאה נופחין אותה א"א וכיון שנמצא המחט וכו':

הלכה טו

תולעת שהיתה בריאה ונקבה ויצאה והרי הריאה נקובה בתולעת וכו'. שם (דף מ"ט) מורנא פליגי בה וכו' פירוש תולעת ומסקנא והלכתא לאחר שחיטה פריש:

הלכה טז

ריאה שנשתנו מראיה וכו'. שם (דף מ"ו:) אמר רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה ופירש"י גילדי גילדי קליפות קליפות קרושטא"ש בלעז כעין מכות. אוכמי אוכמי טיי"ש בלעז שחורות. חזותא חזותא גוונים גוונים ודוקא הנך גוונים דלא מטרפא בהו כגון אדומה ירוקה והנך דלקמן:

כתב הראב"ד נשתנה למראה אסור אפילו כל שהוא טרפה א"א אומר אני כל מקום שהזכירו פסול בריאה וכו'. והתוס' והרא"ש והר"ן דחו סברא זו משום דכיון דאמרינן שחזר אדום הוא אלא שלקה מה לי הרבה מה לי מעט כיון דכל לקותא חשיבא כאילו ניקבה הילכך מראות הפוסלות אפילו בכל שהוא פסלינן וכן דעת הרי"ף ורש"י ובעל ה"ג ובעל העיטור והרשב"א:

הלכה יח

(יז-יח) **וחמש מראות אסורות וכו'**. שם (דף מ"ז:) אמר רבא ככוחלא כשרה כדיותא טרפה וכו' אדומה כשרה וכו' אמר רב כהנא ככבדא כשרה כבשר טרפה וכו' אמר רב סמא בריה דרבא האי ריאה דדמיא ככשותא וכמוריקא וכגון ביעתא טרפה אלא ירוקא דכשרה היכי דמיא ככרתי.

ומה שכתב רבינו וכל המראות האלו וכו' עד שנופחין אותה וכו'. כ"כ הר"ן בשם רבינו האיי וששאלתם ומראות אסורות בריאה כשנופחין אותה מתהפכת למראה בשר באי זה מראה עושין במראה ראשון או במראה שני פשיטא כי הריאה בחיי הבהמה נפוחה להניף אויר על הלב וכמו שנראית כשהיא נפוחה עושין וכ"כ העיטור והרא"ש והרשב"א בשם הגאונים:

ומ"ש וממרס בה בידו וכו'. נראה שטעמו משום דשמא שום ליחה היה על הריאה שמשנה מראיתה וכשימרס בידו עליה תעבור ותשאר הריאה בגוונה הטבעי .
ומ"ש נמצאת כעין חריות של דקל וכו'. אפשר שהוא פירוש למאי דאמר רבא דמיא לאופתא טריפה ואיכא דמפרשי לה בחזותא ומ"ש שאינה טריפה אלא מספק הוא משום דאיכא פירושי אחריני בגמ' שיש אומרים כגישתא וי"א דשיעא ומ"מ יש לתמוה דכעין חריות של דקל הוא וירד"י בלע"ז והיינו ככרתי דמכשרינן בגמ' וצ"ל דכעין חריות אינו כ"כ וירד"י כמו הכרתי אלא הוא נוטה קצת לאמארילי"ו וז"ש שזהו קרוב למראה האיסור:

הלכה כ

עוף שנפל לאור וכו'. פא"ט (דף נ"ו) ואלו טרפות בעוף נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולה ואם אדומים כשירה ובגמרא רב יצחק בר יוסף הויא ליה ההיא תרנגולתא שדרה לקמיה דר' אבהו א"ל אדומים הוו וטריפה והא אנן תנן אדומים כשרים א"ל אדומים שהוריקו וירוקין שהאדימו (טריפה).
ועל מ"ש רבינו שאם הוריק כבדו בכל שהוא טרפה כתב הרשב"א בת"ה שאינו מחוור שלא אמרו במשהו אלא במקום שהנקב פוסל בו וכמו שאמרו שיעור ירקותן כשיעור נקיבתן. אבל כבד שאין הנקב פוסל בה אין ירקותה במשהו אלא א"כ הוריקה כנגד מרה אבל שלא כנגד מרה ושלא כנגד בני מעים אלא כנגד מקום חיותה לא עד שהוריקה כנגד כל מקום חיותה שאם ינטל כל מקום ירקותה תהא תלושה ממקומה ואפשר שלזה נתכוון הרב ז"ל אלא שהיה לו לפרש עכ"ל.
ומ"ש והוא שיעמדו במראה זה וכו'. שם אמר שמואל בר חייא א"ר מני אדומים שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרים מ"ט קוטרא עייל בהו ורבינו סובר שה"ה לירוקין שהאדימו וכן דעת הרא"ש ומפרש רבינו שליקה זו היינו בישול מועט.
ומ"ש וממרסין בהם נראה שלמד כן מדאמרינן בפ' אלו טרפות עלה נ' הנהו בני מעים דאתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא אידמו אתא רב משרשיא בריה ממשמש בהו ואידמו א"ל מנא לך הא א"ל כמה ידי משמשו בהו מקמי דליתי קמיה דמר. וכתבו הרשב"א והר"ן אהא דאמרינן בגמרא אין ריאה לעוף ליחמר י"מ דהיינו לומר שאפילו נפלו לאור ונחמרה ריאה שלה כשרה וראיה מדאמרינן לא אמרו ירוקין פסולה אלא בלב וקרקבן וכבד ולא מני ריאה בהדייהו ולא מיחוור דכיון שנחמר הא חזינן שלא הגינו צלעות עליה וכן פירש"י ודעת הרא"ש כדעת י"מ:

הלכה כא

כל עוף שנמצאת הכבד שלו וכו'. שם (דף נ"ו:) בעא מיניה רב יוסף בריה דריב"ל מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו א"ל טריפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטריפה ומפרש רבינו הוריקה כבד כנגד בני מעים כלומר הכבד נשתנה למראה בני מעים או בני מעים נשתנו והאדימו או אפשר שאינו גורס כנגד בני מעים וס"ל דפשטיה כבד וה"ה לבני מעים:

וכתב הראב"ד זה כתב במקום הוריקה כנגד בני מעים וכו'.

ומה שכתב רבינו בידוע שנפל לאור וכו'. כך היא גירסת הגאונים והרי"ף דמשמע דאפי' לא נודע שנפלה לאור ולא נראה בבני מעיה שינוי מראה כלל ושלקן והוריקו טריפה דכיון שהוריקו בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה והשתא הוא דאיגלי בהתייהו ותמה עליו הרשב"א וגם הרא"ש והר"ן חלוקים עליו ומכל מקום כתב הרשב"א שכיון שיש הפרש בנוסחאות נקטינן לחומרא כגירסת הרי"ף ורבינו:

כתב הטור בשם הרשב"א שני מיני ירקות הן יש ירוק ככרתי ויש ירוק כביצה ויראה לי שהירקות הפוסל בכבד של עוף הוא הירוק ככרתי שהכבד הוא ירוק כביצה (אם הוא שמן) וכן יראה לי שאין ירקות פוסל בעוף בייתי שיש במינו מדברי שכל המדברים כבדן ירוק ככרתי וכל שיש במינו מדברי ירוק אפשר שימצא לעתים גם בייתי ירוק כענין שהתירו יתרה שבריאה מפני שיש לעזים מדבריות כן עכ"ל:

ולא עוד אלא בני מעים וכו'. שם (נ"ו:) אמר רב אשי הילכך לא ליכול איניש עוף אלא בשלקא ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן וסובר רבינו דנהי דלא מחזקינן ריעותא מיהו אי מתרמי דשליק להו וחזי ריעותא אסורין:

וכן הושט שנמצא וכו'. ריש א"ט (דף מ"ג) אמר רבה שני עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טריפה:

פרק ח

הלכה א

חסירה כיצד וכו' וחמש אונות יש לריאה וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ז) אמר רבא חמש אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלת מימינא ותרתי משמאלא חסיר או יתיר או חליף טריפה ואסיקנא דלית הלכתא כרבא ביתרת וה"מ דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני

טריפה ההוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למטרפה אמר ליה ר' הונא מר בר איויא כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא והני מילי מגואי אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טריפה וסובר רבינו דכיון דלא מפליג אלא בין מגואי למגבה משמע דמאי דאמרינן אבל ביני ביני טרפה אידחי ליה ולא מטרפינן אלא מגבה דוקא וכן פסק הרשב"א וכתב הר"ן שכן נראה מדברי הרי"ף שכתב וה"מ מקמה אלמא כל מקמה כשרה וי"ח.

ומ"ש ואם נמצאת נקובה אף על פי שהכיס שלה סותם הנקב הרי זו טריפה.

הלכה ג

(**ב-ג**) **ומ"ש ואם נמצאו שתים בימין וזאת הורדא הרי זו מותרת** לטעמיה אזיל רבינו שהכשיר ביתרת מצד פנים אלמא צד פנים ודרא דאוני חדא מילתא היא וכתב הרשב"א והר"ן שכן נמצא בתשובת הגאונים להתיר וכתב הר"ן שדעת הגאונים ורבינו דדוקא בימין משלמת אבל אם חסרה אונה מהשמאל אין הורדא משלמת שאין דרכה לעמוד בשמאל ומשמע ודאי דלדעת הרי"ף ורבינו דמכשרי ביתרת מצד פנים אי אית לה תרתי עינוניתא או תלת כשרה ולאפוקי ממ"ש המרדכי שהמימוני פסק כרש"י דתרי עינוניתא טרפה.

הלכה ד

ומ"ש והוא שתהיה כמו עלה של הדס וכו' נתבאר בסמוך וכתבו התוספות דאפילו לא הויא כטרפא דאסא אלא ע"י נפיחה טרפה:

הלכה ה

אזן שנמצאת דבוקה וכו'. פ' א"ט (דף מ"ו:) אמר רבא הני תרתי אוני דסריכי להדדי לית להו בדיקה ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו ומפשט דברי רבינו נראה דלא מקרי שלא כסדרן אלא כשנסרכה ראשונה לשלישית אבל כשנסרכה לסמוכה לה בכל ענין היא כשרה וכן פירש דבריו רבינו ירוחם והגהות מימוניות אבל מדברי הכל בו נראה שהוא מפרש דברי רבינו דאף מאונא לאונא שאצלה טרפה כל שאינה מחיתוך לחיתוך וכיוצא בזה כתב המרדכי שהוא דעת רבינו וכ"נ שסובר הטור שכתב פירש"י דלא מקרי שלא כסדרן אלא כשנסרכו שתים החיצונות ממעל אבל כל שאר פוסקים פסקו דלא מקרי כסדרן אלא בשתים זו אצל זו מחיתוך של זה לחיתוך של זה. והמנהג הפשוט לאסור אפילו כשנסרכה לאונא שאצלה בין מגב לגב בין מחידוד לגב או מחידוד לחידוד ואפילו מחיתוך לגב או מחיתוך לחידוד או משפולי לשפולי (או משפולי) לחיתוך ולא מכשרינן אלא במחיתוך לחיתוך:

הלכה ו

נמצאו שתי האונות כאונה אחת וכו'. שם (דף מ"ז) אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא כלומר בקעת של עץ טרפה ומפרש בגמרא דהיינו דשיעא דלית לה חתוכא דאוני ופירש"י דהיכא דלא מחתכא בחיתוך גמור אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה דלא שיעא כאופתא היא וכן כתבו התוס' וכ"כ המרדכי בשם הגאונים והכי דייק לשון רבינו שכתב ואינן נראות כשתים דבוקות משמע בהדיא שאם היו נראות כשתים דבוקות כשרה וכתב הר"ן שהטעם משום דהני אוני נינהו אלא דסריכי כסדרן.

ומ"ש רבינו שאם היה ביניהם כמו עלה הדס מותרת, הטעם מבואר דכיון דמיפסלא כה"ג ביתרת ש"מ כל כי האי שיעורא אונה הויא:

הלכה ז

נמצאת כולה שתי ערוגות וכו'. היינו שיעא כאופתא שכתבתי בסמוך ואני תמה למה כתב זה רבינו אחר שכתב דין נמצאו שתי האונות כאונה אחת וכו' עד ה"ז חסרה וטרפה דבמכ"ש אתיא והיה ראוי להקדים הא דנמצא כולה ב' ערוגות ואחר כך נמצאו שתי האונות כאונה אחת:

וכן אם חסר גוף וכו'. כלומר שמתחלת ברייתה נבראת חסרה קצת ממנה והקרום קיים אלא שנראה בה כמין פגם וחסרון וטעמו מדתנן במתני' דאלו טרפות (דף מ"ב) הריאה שניקבה או שחסרה ואע"ג דבגמרא אותיבנא מינה לר' יוחנן דאמר חסרון מבפנים לא שמיה חסרון דהאי חסרון ה"ד אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים (וש"מ חסרון מבפנים שמיה חסרון) ושני לעולם מבחוץ ודקא אמרת היינו ניקבה לא צריכה לר"ש דאמר עד שתנקב לבית הסימפונות ה"מ נקב דלית ביה חסרון אבל נקב דאית ביה חסרון אפילו ר"ש מודה וכתבו התוס' וז"ל יש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמט וסדק וחסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא בידם דא"כ ה"ל לשנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא הוה ליה לאוקומי כר"ש אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה כשר וכן פסק רבינו קלונימוס הזקן ע"כ. וכן כתבו המרדכי והגהות אשירי. אפשר לומר לדעת רבינו דאה"נ דהוה מצי לשנויי הכי אלא דלפום מאי דס"ד דמקשה דחסרון מבחוץ לא הוי אלא ע"י נקב אהדר ליה דאיכא לאוקמה כר"ש אבל לפום קושטא אית לן לאוקומי ככ"ע והיינו כמין פגם וחסרון נראה בה מבחוץ ואין בה נקב ויש הוכחה לדברי רבינו מדאמרינן בריש פ' א"ט (דף מ"ב) דבמתני' חשיב י"ח טרפות ומשמע דהכי הלכתא ואי מדלית ריאה שחסרה משום דלא אצטריך אלא לר' שמעון דלית הלכתא כוותיה לא פשו להו אלא י"ז ורש"י כתב שם

שהאונות שנתחלפו בכלל חסרה הוא שחסרו ממקום שראויות להיות שם ויש להקשות עליו דא"כ אמאי דחק בגמ' לאוקומה כר"ש לוקמה באונות שנתחלפו וד"ה. והתוס' כתבו שם דלמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון וחסרון דמתני' לר"ש דלרבנן הוי בכלל נקובה צ"ל דהך סוגיא כר"ש דלרבנן ליכא אלא י"ז ורבינו נראה לו ליישב שאותה סוגיא תהא אליבא דהלכתא ומיישב בענין שכתבתי. ויש לתמוה על רבינו היאך פסל בחסרה אע"פ שלא ניקבה והא בנימוקה מכשרינן אפי' החסרון מחזיק רביעית י"ל דנימוקה שאני והכא בשלא נימוקה דכיון שלא נימוקה ואפ"ה יש בה סדק וקמט וחסרון קים להו לרבנן דסופה לינקב אבל בנימוקה כיון שנתפשט בה ההפסד כל כך אם איתא דסופה לינקב כבר היתה נקובה וכעין זה תירץ הרשב"א גבי ריאה שנשפכה כקיתון דבדקינן אי קיימא סימפונהא.

ומ"ש לפיכך אם נמצא ממנה מקום יבש עד שיפרך בצפורן וכו'. שם (דף מ"ו:) אמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה וכמה אמר רב פפי משמיה דרבא כדי שתיפרך בצפורן ומפרש רבינו שהטעם מפני שחסרה ויש מקום לבעל דין לחלוק ולומר שאין הטעם אלא מפני שהיא כנקובה:

הלכה ח

ריאה שנמצאת נפוחה וכו'. שם (דף מ"ו:) אמר רפרם ריאה דדמיא לאופתא כלומר דומה לבקעת עץ טריפה איכא דאמרי בחזותא ואיכא דאמרי בגישתא וכו' וא"ד דפחיזא וא"ד דשיעא דלית לה חיתוכא דאוני. ופירש"י כגישתא שקשה מישושה כעץ. דפחיזא קשה והיינו נמי כגישתא. דנפיחה נעשית לבנה כבקעת והיינו נמי כחזותא עכ"ל. אבל מדברי רבינו נראה שהוא מפרש דנפיחא וכגישתא ודפחיזא אחת הן וכתב שהיא ספק לפי שאפשר שרפרם לא כיון בדבריו לדברי איכא דאמרי כגישתא אלא לאיכא דאמרי כחזותא או דשיעא ובגישתא אפשר דס"ל שהיא כשרה ומזה הטעם כתב בפ"ז נמצאת כעין חריות של דקל אוסרין אותה מספק דהיינו כחזותא ושמא רפרם בחזותא מכשר ולא אסר אלא בשיעא או בגישתא אבל בשיעא דלית לה חתוכא דאוני כתב בפ' זה שהיא ודאי טרפה משום דאף אם דברי רפרם יתפרשו בגישתא או בחזותא אפילו הכי שיעא פסולה מדאמר רבא חמש אוני אית לה לריאה אי חסור טרפה:

הלכה ט

הבהמה שפחדה ויראה וכו'. משנה שם (דף נ"ד) חרותה בידי שמים (כשרה) ובגמרא (דף נ"ה:) ת"ר אי זו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה רשב"א אומר אף ביד כל הבריות ומפרש בגמרא דה"ק אף בידי כל הבריות דינה

כבידי אדם וכתב הרשב"א מכלל דת"ק סבר שהיא כבידי שמים והכי קי"ל וכ"כ הטור וכ"נ מדברי הרי"ף ורבינו והרא"ש שסתמו דבריהם כת"ק:

ומ"ש כיצד בודקין אותה וכו'. שם רבה בר בר חנה הוה קאזיל במדברא אשכח הנהו דיכרי דצמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא א"ל בקייטא אייתי משכלי חיווירי ומלינהו מיא קרירי ואנחינהו מעת לעת אי הדרן בריין בידי שמים היא וכשרה ואי לא טרפה בסיתוא אייתי משכלי שחימי ומלינהו מיא פשורי ואנחינהו מעת לעת אי הדרא בריא כשר ואי לא טרפה. ומפרש רבינו משיכלי חיווירי היינו שהם עשויים מטיט לבן שעושין ממנו קיתונות ששותים בהם בימות החמה שהמים מתמצים מגבן וע"י כן הם קרים:

הלכה יא

בהמה שהיא חסרת רגל וכו'. שם (דף נ"ח:) תנן התם בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זו בעלת מום אמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טריפה נמי הויא מאי טעמא כל יתר כנטול דמי ופירש רש"י לא שנו דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי אלא שחיסור זה בעלת שלש או יתור זה דבעלת חמש ביד שאין לה אלא יד אחת או שיש לה שלש ידים. כנטול דמי יתר אחת כחסר אחת והויא כבעלת רגל אחת וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה:

נחתך הרגל מן הארכובה ולמעלה טריפה וכו'. משנה פ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ו) נחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טריפה וכן שניטל צומת הגידים ובגמ' אמר רב יהודה וכו' למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באי זו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא אמר ר' אושעיא כנגדו בגמל ניכר ופירש"י למטה דקתני מתני' (כשרה) למטה מן הארכובה סמוך לה מיד קאמר וכו' כדמסיים מילתיה ואזיל דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר. למעלה למעלה מן הארכובה מיד קאמר טרפה דהיינו בצומת הגידים שהוא סמוך לה וכל שכן בגבהו וכו'. כנגדו בגמל ניכר כנגדו של אותו מקום דמתני' בגמל ניכר דקא סבר ר' אושעיא ארכובה דמתני' היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל וכו' ומשום דתנא למטה מארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי אצטריכא ליה למתני וכן (שניטל) דאע"ג דאם נחתך בגבהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום צומת הגידים טריפה (שאין אומרין בטריפות זו דומה לזו) שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיה ע"כ. ובתר הכי אמרינן רב פפא מתני לדרב יהודה הכי למטה מן הארכובה ומצומת הגידים למעלה מן הארכובה ומצומת הגידים וכן בשניטל צומת הגידים

וארכובה גופא כדעולא אמר ר' אושעיא ופירש"י למטה דמתני' לא למטה מיד קאמר דרכובה דמתני' ברכובה עליונה מיירי הילכך למטה דידיה דהיינו עצם האמצעי זמנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא ה"ק למטה מאותה רכובה ומעצם האמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה למעלה למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך. וכן שניטל צומת הגידים ובעצם האמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת. ורכובה גופה אי זו היא כדעולא דהיינו עליונה ע"כ. נמצא השתא דבארכובה הנמכרת עם הראש כל מקום שיחתך כשרה לכ"ע ובעצם הנקרא קולית והוא עצם הסמוך לגוף כל מקום שיחתך טרפה לכ"ע לא נחלקו אלא בעצם האמצעי הנקרא שוק אם נחתך מצומת הגידים ומעלה ללישנא קמא טרפה וללישנא בתרא וכן לעולא כשרה וצ"מ דלל"ק אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש טרפה וללישנא בתרא כשרה ועוד נ"מ אם נשבר הרגל במקום צומת הגידים ואין עור ובשר חופים את רובו ובדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים דלל"ק טרפה ולל"ב וכן לעולא כשרה לדעת רבינו והרשב"א ופסק רש"י כל"ק וכן פסקו סה"ת והרשב"א והרא"ש אבל רבינו והרי"ף פסקו כל"ב וכן דעת ריב"א והרמב"ן:

הלכה יב

נשבר העצם למעלה מן הארכובה וכו'. משנה שם (דף ע"ו) נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ובגמרא אמר רבי למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר כלומר בין אבר בין בהמה ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ופירש"י למעלה מן הארכובה אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל השבירה קיים עור ובשר חופין את רוב העצם וכו' ואם לאו זה וזה אסור ומתני' דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר וגרסינן תו בגמרא ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי א"ר יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב היקפו א"ר פפא הילכך בעינן רוב עביו ורוב היקפו ופירש"י רוב עביו שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט העצם נגלה ורובו נכסה. רוב היקפו עביו של עצם זה לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפילו נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה אפילו כיוונה בליטת ראש השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טריפה בעינן רוב עוביו נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים.

וכתב הרא"ש ולדבריו אין הדבר תלוי ברוב בשר כלל כי לפעמים יצא רוב העצם הנשבר דרך נקב קטן ועוד אין אדם יכול לעמוד על טרפות זו כי העצם לפי משמושו יצא ויחזור והטרפות תלוי במה שהוא בחיי הבהמה הילכך נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם אלא ברוב בשר קיים החופה את רוב העצם אלא דפליגי אי משערינן ברוב עוביו או ברוב היקפו דלפעמים אין העצם עגול ממש אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר מצד אחר וכשהוא מיצר הרבה אז הוי רוב היקפו טפי מרוב עוביו ואז משערים ברוב היקפו וכשהוא מיצר מעט אז הוי רוב עביו טפי מרוב היקפו ואז משערים ברוב עביו וכן פירשו התוס'. וכתב רבינו אם היה הבשר או העור חופה וכו' וטעמו מדגרסינן התם אמר עולא א"ר יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל ר"נ לעולא ולימא מר מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן א"ד א"ר יוחנן עור מצטרף לבשר א"ל ר"נ לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי ר' יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת בר גוזלא דרכיך שאני ופירש"י עור הרי הוא כבשר אם ניטל הבשר מתחת העור והעור חופה את עביו והיקפו כשר. ולימא מר עור מצטרף לבשר לחומרא דלבעי חציו עור וחציו בשר. אנן עור או בשר תנינן בהך ברייתא דלעיל. ולימא מר עור משלים לבשר דלבעי רוב הכסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לכסוי רוב העצם ע"כ. ופסק רבינו כל"ק דעור או בשר תנינן והרשב"א והרא"ש והר"ן פסקו כל"ב וכן דעת סה"ת וסמ"ג וסמ"ק:

ומ"ש רבינו ואפילו נפל מקצת העצם שנשבר והלך לו. שם (דף ע"ז) ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה וכו' אמר (רבא) מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן מה לי נפל מה לי איתיה. וכתב הרא"ש פי' נפל קצת מן העצם והיו עור ובשר חופים את כל רוב העצם אף כשהיה שלם ופשט רבא דמה לי איתיה מה לי נפל כיון שעור ובשר חופין את רובו מעלה ארוכה אע"פ שחסר העצם וכך הם דברי הרשב"א בתורת הבית וכן הם דברי רבינו:

ומ"ש וגידים הרכים אינם חשובים כבשר. שם (דף ע"ו:) הנהו גידים רכים דאתו לקמיה דרבה אמר רבה למאי ניחוש להו חדא דא"ר יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין עליהם בפסח ועוד וכו' א"ל רב פפא לרבה ריש לקיש (דאמר אין נמנין עליהם) ואיסורא דאורייתא ואת אמר למאי ניחוש להו אישתיק ואסיקנא דטעמא דאישתיק משום דהדר ביה ר"י לגבי דר"ל ומשמע דדוקא בשסופן להקשות איירי אבל אין סופן להקשות נידונין כבשר ורבינו לא חילק בין סופן להקשות לאין סופן להקשות ואפשר דמשום דפשיטא

היא שאם אין סופו להקשות הרי הן כבשר לא חש לפרש א"נ כל גידין סופן להקשות הן. ומ"ש בהן שסופן להקשות לא להבדיל בין גידים לגידין אמרו כן אלא לר"י לרבותא נקט שאע"פ שסופן להקשות נימנין עליהם ולר"ל טעמא יהיה דמשום דסופן להקשות אין נימנין עליהם:

הלכה יג

צומת הגידין הן בבהמה ובחיה וכו'. שם (רבה אמר רב אשי דאגרמא ולבר) רבה בר רב הונא אמר רב אשי דאגרמא ולגיו רבה בריה דרבא בר רב הונא אמר רב אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מדרבנן קמיה דר' אבא וקאמר דערקומא גופא א"ל ר' אבא לא תציתו ליה הכי אמר רב יהודה היכי דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי אמר רב יהודה אמר שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידים צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ור' יעקב שמיה וכו' אמר ומנו שמואל צומת הגידים שאמרו מקום שהגידים צומתים בו וממקום שצומתים עד מקום שמתפשטים וכמה אמר אביי ארבעה בטדי בתורא בדקה מאי אמר אביי בליטי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חווריי הוו צומת הגידים (לא חווריי לא הוו צומת הגידים) מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חווריי. ופירש"י אלו הן צומת הגידים מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידים. דאגרמא ולבר משיוצאין צומת הגידים מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים ושלש אצבעות והגידין אדוקים בו וממקום שמתפרשים ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהם צמותין וקשורים השלשה יחד קרי צומת עד מקום שמתפשטים ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן. דאגרמא ולגיו אין נקרא צומת הגידים אלא מקום אדיקתם בעצם ממקום שנאדקים בו עד הפרק. דעילוי ערקומא עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידים למעלה ממנו עד מקום שמתפשטים קרי צומת הגידין וכל מקום שיחתכו שם טריפה והאי שעורא נפיש מכלהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם ואם נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקום טריפה. דערקומא גופיה נחתכו גידין כנגד הערקום עצמו. לא תציתו ליה דמחמיר טפי. דפרעי טבחי במקום שפותחים הטבחים להפריש הבשר מהעצם כשמנקרים אותו צינקארו"ן ורוצים ליטול אותם גידים והיינו מעילוי ערקומא ל"א כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים. צומתים מחוברין יחד ונראים כגיד אחד. ועד כמה ארכו של צומת. ארבעה בטדי ד' אצבעות. בליטי קודם שיבלעו בתוך הבשר. אשוני קשים. רכיכי לאחר שנכנסים לבשר

נעשים רכים. דזיגי צלולים קלריש"א לבנים קצת. וכתב רש"י לקמן כיון דלא איתפרש הלכה כמאן נקטינן כדברי המחמיר שבכלן שאמר מעילוי ערקומא וכן פסק הרי"ף וכתב רבינו ירוחם שערקום הוא עצם ששוחקים בו התינוקות.

ומ"ש רבינו שצומת הגידים למעלה מן העקב משמע לי שהוא כדברי רש"י והרי"ף כי הוא ז"ל מפרש היכא דפרעי טבחי במקום שתולים בו הטבחים הבהמה ועקב קורא לארכובה הנמכרת עם הראש ושינה לקרותה בשם עקב כדי לכלול מקום עילוי ערקומא לצד צומת הגידים. ופסק רבינו דלא כמר בר רב אשי דאמר כיון דזיגי וכו' וכן פסקו ר"ח והרי"ף.

ומ"ש רבינו שהם ג' גידים לבנים אחד עבה ושנים דקים, שם:

ומ"ש וממקום שיתחיל והם קשים ולבנים וכו' כבר נתבאר.

ומ"ש והוא באורך ט"ז אצבעות בשור, רבינו מפרש ד' בטדי שאמרו ט"ז אצבעות שכל בטדא היא ארבע אצבעות כמו שפירשו הרי"ף והרשב"א גבי חלחולת שניקבה והתוס' גבי שיעור תרבץ הושט וכתב הרשב"א בתשובה שנראין דברי רבינו שאילו כפירש"י הלא נראה לעין שהם מתפשטים אפילו בדקה יותר מארבע אצבעות ואע"פ ששיעור י"ו אצבעות בשור נראה כשיעור ארוך אינו מוחש לעין כשיעור ארבע אצבעות ועוד שקבלת הגאונים תכריע ור"ח כן כתב כי כך קבל מרבותיו דבטדא היא ד' אצבעות וראוי לסמוך עליהם עכ"ל:

הלכה יד

ומ"ש ומנין גידים אלו בעוף י"ו גידין. שם בגמרא.

ומ"ש תחלתן מן העצם של מטה מאצבע יתרה עד סוף הרגל שהוא עשוי קשקשים. כתב הראב"ד א"א זה חידוש גדול שלא שמעתי כמותו וכו'. ורבינו ירוחם ואורחות חיים כתבו שטעות הוא שנפל בספרים שכל טריפות שמנו בבהמה כנגדן בעוף וכן שלח הוא ז"ל לחכמי פרובינצא מעולם לא כתבתי זה טעות בספרים הוא. והרשב"א כתב בתשובה ששמע שרבינו חזר בו והסכים דמקום צומת הגידים בעוף כמו בבהמה וכתב עוד הרשב"א שיעור צומת הגידין בעוף מסתברא שהסימן בהן כאותם סימנים האמורים בדקה לפי שבדקה לא נתן קצבה לשיעורין אלא נתן סימנים בגופן בעוביין ובמראיתן והם הם הסימנים בשל עוף ג"כ:

הלכה טו

בהמה שנחתכו רגליה במקום צומת הגידים טרפה. מבואר בגמרא שם.

ומ"ש ואל תתמה ותאמר וכו' עד ומכאן ותמות, שם בגמרא.

ומ"ש ולא נאסרה בהמה זו מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה וכו' נראה שזו טענה אחרת לומר שאין טרפיות אלו ממין אחד עד שיקשה לך היאך אפשר שאם תחתך למעלה מותרת ואם תחתך למטה אסורה שזו לא נאסרה מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידים:

הלכה יז

(טז-יז) **נטולה כיצד וכו' וכבר ביארנו שהבהמה שנחתך רגלה וכו' שהרי ניטלה צומת הגידין**. בפ' בהמה המקשה שנינו שאם ניטל צומת הגידין טריפה ובגמרא אמרו שאם נחתך צומת הגידים טריפה ואע"פ שהיה ראוי לכוללו אצל פסוקה סובר רבינו שמאחר שבמשנה לא שנו אלא שניטל משמע דכי נחתך לא נאסר אלא מטעם שניטל דכשנחתך הוי כניטל ולפיכך כללו בדיני נטולה:

וכתב הראב"ד א"א זאת האומנות לא עלתה בידו כהוגן בכאן וכו'. כלומר הוא משיג על רבינו שהיה לו לכלול נחתכו צומת הגידים בדיני פסוקה ואומר שרבינו סבור שכששנינו שניטל צומת הגידים היינו שנחתך ומדאפקוה בלשון ניטל משמע דמטעם נטולה אסרוהו ומשיג עליו שלא דקדק יפה שאם רצה למנותה בנטולין היה לו לומר דניטל היינו שלא נחתכו אלא שנעקרו מן הארכובה וכו' ומשמע לי שאע"פ שנעקרו מן הארכובה ונקפלו מעל העצם עד למעלה אם עדיין הם יונקים מהגוף כשרה לכ"ע ולא אמר הראב"ד דטריפה אלא לדברי רבינו שסובר שניטל היינו נחתך מוטב היה לפרש דניטל היינו שנעקרו מן הארכובה וכו':

הלכה יט

(יח-יט) **נחתך בבהמה האחד העבה לבדו וכו'**. שם (דף ע"ו:) אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא אזדא רוב בנין איפסיקו קטיני אזדא רוב מנין מר בר רב אשי מתני לקולא איפסיק אלימא הא איכא רוב מנין איפסיקו קטיני הא איכא רוב בנין ופסקו הרי"ף והרא"ש והרשב"א הלכה כמר בר רב אשי דהא קי"ל כמר בר רב אשי בכולי גמרא בר ממיפך שבועה ואודיתא.

ומ"ש נחתך רובו של כל אחד מהם וכו'. שם א"ר יהודה אמר רב צומת הגידים שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהם וכו' ופירש"י אם נפסק רובו של אחד מהם טריפה ואיכא דאמרי מאי רובו רוב של כל אחד ואחד כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו הא איכא תלתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר אלא כחוט הסרבל (כשרה). ופסק רבינו כרב באיסורי

וכלישנא בתרא ואע"ג דפסק כמר בר רב אשי דמכשר אפי' בנחתך לגמרי רוב בנין או רוב מנין י"ל דהא גריע שלא נשתייר שום אחד מהם שלם.
ומ"ש ובעוף אפי' נחתך אחד מהששה עשר טריפה, שם בעופות שיתסר חוטי הוו אי פסיק חד מינייהו טריפה וכתב רבינו דאפי' ברובו מיטרפא דכיון דבעופא מחמרינן ולא מכשרינן אפי' ברוב מנין ורוב בנין אלא אפי' בחד טרפינן הדרינן לכללין דרובו ככולו וכתב הר"ן שכן נראה לו:

הלכה כ

ועוף שנשתברו אגפיו מותר וכו'. משנה פ' אלו טרפות (חולין דף נ"ו):

הלכה כא

כבד שניטלה כולה טריפה ואם נשתייר ממנה כזית וכו'. ריש פ' א"ט (דף מ"ב) שנינו ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום ובגמ' (דף מ"ו) הא נשתייר הימנה כלום כשרה אע"ג דלא הוי כזית והא תנן ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית כשרה אמר רב יוסף הא ר' חייא הא ר"ש בר רבי וכו' אמר (רבי זירא) וכו' כזית שאמרו במקום מרה רב אדא בר אהבה אמר במקום שהיא חיה אמר רב פפא הילכך בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה ופירש"י דמקום שהיא חיה שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות:
נידלדלה הכבד והרי היא וכו'. שם בעיא דאיפשיטא ופירש"י נדלדלה נעקרה במקומות הרבה ומעורה בטרפשין כאן מעט וכאן מעט וכולה קיימת:
ניטל ממנה מקום שהיא תלויה בו וכו'. הכי משמע ודאי דכיון דהני תרי זיתי עיקר חיותה אם ניטלו הרי ניטל חיותה ואע"פ שנשתייר כל שאר הכבד לאו כלום הוא:

הלכה כב

נשאר בה כזית במקום מרה וכו' אבל היה מפוזר וכו'. שם בעיי דלא איפשיטו ויש לתמוה על רבינו למה הוצרך לומר שהיא אסורה אטו עד השתא לא ידעינן דספיקא דאורייתא לחומרא ועוד למה תלה הדבר ביראה לי כאילו הוא דבר שאינו מוסכם אלא למראה עיניו ישפוט והלא אין חולק בדבר דספיקא דאורייתא לחומרא. ונ"ל משום דמדינא לא בעינן שישתייר אלא כזית אחד ומשום דמספקא לן אי בעינן דלהוי במקום חיותא אמר רב פפא דבעינן תרווייהו וכיון שכן איכא למימר דהני בעיי לא הוו אלא כששני הזיתים מתלקטים וכו' אבל כשזית אחד קיים שלם והאחר מתלקט וכו' כשרה היא משום דהוי ספק ספיקא ספק אם הזית שצריך שישתייר הוא אותו שהוא קיים שלם ואת"ל שאינו זה אלא האחר שמא מתלקט וכו' דינו כשלם או שמא אף שאחד מהזיתים

שלם והשני מתלקט וכו' איבעיא להו ולכך כתב מפוזר מעט בכאן ומעט בכאן וכו' ה"ז ספק כלומר עלה בתיקו. ויראה לי שהיא אסורה כלומר אפי' אחד מהזיתים שלם והאחר הוא מתלקט וכו' וטעמו משום דא"כ לא הוו שתקי בגמ' מלפרושי דהנך בעיי לא הוו אלא כששני הזיתים מתלקטים וכו':

הלכה כג

לחי העליון שניטל טרפה. הטור תמה על רבינו שכ"כ וכי להוסיף על הטרפיות יש ואין לדקדק מדהכשיר בתחתון מכלל דבעליון טריפה דלגופיה איצטריך לאשמועינן אע"פ שהסימנים מחוברים בו וכ"ש בעליון וחכמי לוני"ל הוקשה להם כך ושאלו לרבינו בהמה שניטל לחי העליון טריפה ואנו בעניותנו לא שמענו עד היום הזה והיה נראה בעינינו כשאומר ניטל לחי התחתון כשר רבותא אשמעינן אע"פ שנראה כעיקור וכ"ש לחי העליון. והשיב להם מי תלה הסימנים בלחי התחתון עד שתחוש לעיקור דע שהסימנים תלויים הם בין עיקר החיך ובין הלשון אבל המתפצל של לחי התחתון רחוק הרבה מתוך הצואר שבתוכו הסימנין וזה הלחי התחתון הוא המנדנד ברוב בעלי חיים בשעת אכילה ולפיכך המפצל של לחי התחתון רפה הרבה כדי שיהיה נע במהרה בשעת אכילה ומפני זה נשמט פעמים הרבה מרוב בני אדם לא בשעת אכילה בלבד אלא בשעת הפיהוק ואם החזירוהו במהרה יחזור ואם לאו לא יחזור אפילו ניטל המפצל ולא ימות החי אבל לחי העליון קבוע הוא והחוטם הקבוע בו הוא נשמת רוח החיים הנכנסת ללב דרך הריאה עם הנשימה שתכנס מן הפה ואותו הלחי העליון כמו גג הוא לכסות הקנה עד שלא תכנס נשמת הרוח והיא קרה לריאה וימות החי גם שני לחיים שהם כמו שני ענבים אדומים תלויים בסוף החיך מלמעלה כנגד פי הקנה מפני זה נבראו כדי שיהא הרוח שתכנס מן הפה בעת הכנסת הרוח לריאה תפגע בבשר זה תחלה ואע"פ שנשתנית בתוך הפה ואח"כ תכנס לריאה ואם ינטל לחי העליון יאבד הכל ונמצא פי הקנה מגולה לאויר ומיד תכנס הרוח בכל נשימה ונשימה כמו שתכנס לתוך פי האשישה והחלון וביומה תקרר הריאה ותמות הבהמה ואין לך מי שאין כמוה חיה יותר מזו ומפני זה מנו נטילת לחי התחתון דוקא בכשרות ולא העליון עכ"ל. וכתב הרשב"א בת"ה שדברי רבינו נראים אלא שיש להתיישב בדבר מפני שא"כ מפני מה לא נשנית טרפותו במשנתנו ולא נזכר בגמ' ג"כ עכ"ל. ורבינו בתשובתו נזהר מקושיא זו וכתב שטרפות זה בכלל מה ששנינו זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה.

ומ"ש רבינו אבל אם ניטל התחתון. בפ' א"ט (דף נ"ד) במשנה מני גבי אלו כשרות ניטל לחי התחתון ופירש"י ניטל התחתון מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר עכ"ל.

ובגמרא (דף נ"ה:) א"ר זירא לא שנו אלא שיכולה לחיות ע"י לעיטה והמראה אבל אינה יכולה לחיות ע"י לעיטה והמראה טריפה ונראה שאינו מעיקר הגמרא אלא הגהה היתה בחוץ וטעה הסופר וכתבו בפנים ובשם ר' זירא שהרי אינו כדברי רבינו ולא כדברי הרי"ף, והרא"ש והטור כתבוה בשם הגאונים:

הלכה כד

כל אבר שנאמר בו שאם חסר טריפה וכו' שאם לא תאמר כן נמצאת החסרה והנטולה אחת. כלומר ואי אפשר לומר שהן אחת שהרי מנו החסרה והנטולה בשתים כשמנו חמש טרפיות שנאמרו למשה בסיני:

הלכה כה

בהמה שניטל האם שלה וכו'. משנה פ' אלו טרפות (חולין דף נ"ד).

ומ"ש או שניטלו הכליות וכו'. גם זה שם במשנה.

ומ"ש לפיכך אם נבראת בכוליא אחת או בשלש כוליות מותרת. כ"כ הרי"ף שם מדתניא ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש ומדפסל רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי.

ומ"ש וכן אם ניקבה הכוליא מותרת, שם והוא מדברי הגמרא בפ' א"ט (דף נ"ה:) נקב פסול בריאה וכשר בכוליא וכתבו הרא"ש והר"ן דאפילו ניקב או נחתך עד מקום חריץ כשרה:

הלכה כו

אע"פ שהכוליא שניטלה או חסרה מותרת אם נמצאת קטנה ביותר וכו'. שם כוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית. וכתב הר"ן כתב בה"ג דכפול וכענבה כשר פחות מכאן טריפה והוא תימה דבגמרא אמרינן שכל שיעורי חכמים להחמיר כלומר דכי הוו חומרא עד ועד בכלל אמרינן ליה וכי הוי חומרא עד ולא עד בכלל אמרינן ליה בכל דהוי מדאורייתא הילכך אית לן למיזל לחומרא ולדון בטריפה כפול וכענבה וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן. וכתב הטור ודוקא שהקטינה מחמת חולי אבל אם קטנה בתולדתה כשרה ומראיתה מוכחת עליה ע"כ. וכ"כ הרשב"א והרא"ש וכן כתב הר"ן בשם הראב"ד וכן משמע מדברי רש"י. וכתב הר"ן והיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא כי חזינן שהקרום שלה כווץ בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כווץ אלא שהוא עשוי כמדת כוליא מוכחא מילתא שמתחלת ברייתה היתה כך וכשרה. וכתב הכלבו דלפי דעת הראב"ד הוצרכנו לבאר ניטלו הכליות דכשרה ר"ל שנבראת כך חסרת הכליות שאם ניטלה ע"י חולי כיון שהקטינה לפחות מכשיעור כבר נאסרה ואיך תחזור להכשרה

כשגמרו לכלות ולהמק ולפי זה צריך לבדוק מקומן ולבדוק אם הכיס שלהם מלא חלב ואין שם כי אם החוטים בלבד אז ניכר שזה תחלת ברייתו וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוחו וטריפה עכ"ל:

ומ"ש וכן אם לקתה הכוליא וכו'. שם (דף נ"ה) אמר רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה בכוליא אחת טריפה אמרי במערבא והוא דמטא לקותא למקום חריץ והיכא מקום חריץ לחיוורא דתותי מתני ופירש"י למקום חריץ שהגידים מעורים שם והוא אמצעית הכוליא ובדברי הרשב"א מפורש יותר שכתב ומקום חריץ היכן לובן שתחת המתנים שנכנס בתוך הכוליא.

ומ"ש שלקתה הוא שיעשה בשרה כבשר המת וכו', כ"כ הרא"ש והרשב"א והר"ן לפי גירסת הרי"ף שגורס כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא פסול בזה ובזה לקותא והביאו הטור.

ומ"ש רבינו וכן אם נמצאת בכוליא ליחה אע"פ שאינה סרוחה וכו', שם מים זכים כשרים בכוליא ובריאה ולא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טריפה.

ומ"ש רבינו דליחה אע"פ שאינה סרוחה טריפה מדאמרינן שם מוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ועל כרחין בדלא סריח איצטריך לאשמועינן דאי סריח מאי איריא מוגלא אפילו מים זכים נמי אסר ומשמע מדברי רבינו דבמוגלא לא בעינן שיגיע למקום חריץ אבל הרשב"א כתב בת"ה שאין שום דבר פוסל בכוליא אא"כ הגיע למקום חריץ:

פרק ט

הלכה ב

(**א-ב**) **פסוקה כיצד חוט השדרה שנפסק וכו'**. פ' א"ט (דף מ"ה:) ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ואסיקנא דהלכתא כוותיה ואסיקנא דרובו שאמרו רוב עורו אבל מוח זה לא מעלה ולא מוריד כלומר שאע"פ שנפסק המוח שבפנים כיון שלא נפסק רוב עורו כשרה:

ומ"ש אבל אם נסדק העור לארכו מותר. כ"כ ג"כ הרשב"א בת"ה ונראה לי דילפי לה מגרגרת דמיטרפא בפסיקת רוב וכשרה בנסדקה לארכה אלא שקשה לי למה לא הצריכו כאן שישתייר משהו למעלה ומשהו למטה.

ומ"ש או ניקב מותרת. פשוט הוא דהא אמרן דלא מיטרפא עד שיפסק רובו.

ומ"ש וכן אם נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה. שם במשנה (דף מ"ב).

ומ"ש שנתמעך המוח שבתוך החוט וכו'. שם (דף מ"ה:) גבי חוט השדרה נתמרך פסול נתמסמס פסול נתמזמז כשר איזו היא המרכה כל שנשפך כקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד ופירש"י המרכה לשון מורך שנתרכך ונעשה המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב אינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול אבל לא כ"כ שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל. ולשון נתמסמס פירש הרי"ף שנמס כדונג מפני אש ואמרינן תו בגמרא בי רב וכו' אמרי נתמזמז כשר ופירש"י נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו ורבינו מפרש דנתמזמז היינו שנתמעך המוח שבתוך החוט ונתנדנד.

ומ"ש ואם אינו יכול לעמוד מפני כבדו הרי זה ספק, שם בעיא ופירש"י מפני כבדו שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפנים מהו חולי הוא זה שמכבידו או לא ולא איפשיטא:

הלכה ג

עד היכן חוט השדרה תחלתו מבחוץ לפולין שבתחלת העורף. נתבאר ריש פ"ו.

ומ"ש עד סוף פרשה שניה וכו', שם עד היכן הוא חוט השדרה אמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשות כלומר ומשם ואילך בין נפסק בין הומרך כשרה לפי שמשם ואילך כבר תשש כח השדרה והירכים מעמידים שדרתו ואינה מתה בכך ובתר הכי אמרינן בגמ' דא"ל רב יהודה לרב דימי תא אגמרך גמרא הכי אמר שמואל עד אחת טריפה שלישית כשרה שנייה איני יודע בעי רב הונא בריה דרב יהושע עד ועד בכלל או דילמא עד ולא עד בכלל בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו בעי ר' ירמיהו וכו' את"ל עד ועד בכלל פרשה מהו הפרשה תידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושניה לא שלישית. וכתב רבינו ירוחם שהחוט היתר בשדרה שבין פיצול לפיצול נקרא בין הפרשות והחוט שבין שני הפיצולים בהתחלתן כשמושכים אילך ואילך נקרא פי פרשה וחוטין שבפיצולין עצמן נקראות פרשות. וכתב הרא"ש וכיון דלא איפשיטו הנך בעיות כתב הרי"ף דכולהו טריפות אבל פרשה שלישית כשרה וכ"כ הר"ן וז"ל מוכח בגמרא דחוטין שבפרשות הללו עצמן של ראשונה ושנייה מספקא לן ומספיקא נידון כחוט השדרה וכן פי פרשה של שלישית (וכן כתב הרשב"א בת"ה הארוך דמדאמרינן הפרשה עצמה תידון כבשר מאי לאו ראשונה ושניה ודחינן לא שלישית) מדאוקימנא בשלישית ש"מ דאפילו בשלישית הפרשה עצמה תידון כבשר אבל פי הפרשה אפילו של שלישית באיני יודע ואסורה אבל הרמב"ם ז"ל לא אסר אלא עד סוף השניה עכ"ל. ויש לתמוה על רבינו למה פסק להקל ואפשר לומר דלטעמיה קא אזיל שכתב בפרק ה' דשאר מיני טרפיות חוץ מן הדרוסה יש בהם ספיקות מותרין אבל קשה דא"כ לא הוה ליה לאסור

אלא ראשונה לבד דהא אמרינן שניה איני יודע וכיון דספיקא היא הוה ליה למיפסק בה לקולא ואפשר דכיון דשמואל דהוא מרא דשמעתא דעד בין הפרשות קאמר שלישית כשרה שניה איני יודע אמרינן ודאי הלכה למעשה לאשמועינן שלא להקל בשניה. וא"ת כיון דאיבעיא לן אי עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל הוה ליה למפסק להקל דעד ולא עד בכלל. וי"ל דהנך בעיי ליתנהו אלא על מאי דאמרינן רב יהודה אמר עד בין הפרשיות אבל בתר דאמר ר"י לרב דימי תא אגמרך הכי אמר שמואל וכו' תו ליכא למיבעי מידי דהא אמר שניה איני יודע ומשמע דבפרשה שניה קאמר איני יודע מדלא קאמר עד שניה איני יודע. כל זה נ"ל לדחוק כדי ליישב דברי רבינו:

הלכה ד

ומה שכתב וחוט השדרה בעוף עד בין אגפיים. שם (דף מ"ו) בעופא ר' ינאי אמר בין אגפים ר"ל אמר למטה מאגפים וכתב הרשב"א ולא איפסיקא הלכתא כמאן והוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא והרמב"ם פסק עד בין אגפים ולא ידעתי טעם לדבריו גם בהרבה מספק הטריפות פסק לקולא ובמקצתן לחומרא ודרכו נסתרה מעיני עכ"ל. ואיני יודע ממה תמה על רבינו בזו דהא נימוקו עמו דר' ינאי רביה דר' יוחנן הוא דהוא רביה דר"ל וקי"ל אין הלכה כתלמיד במקום הרב וכן נראה דעת הרי"ף והרא"ש שכתבו המחלוקת סתם ולא הכריעו משום דמסתמא אין הלכה כתלמיד במקום הרב ובשאר ספקות שפסק במקצתן לקולא ובמקצתן לחומרא אתן בהם טעם לשבח בס"ד:

הלכה ה

קרועה כיצד בשר החופה את רוב הכרס וכו'. במשנת א"ט (דף מ"ב) שנינו הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ובגמ' (דף נ':) אמרי במערבא משמיה דר"י בר חנינא כל הכרס כולו כרס הפנימי ואיזהו כרס החיצון בשר החופה את רוב הכרס רבה בר רב הונא אמר מפרעתא מאי מפרעתא אמר רב אויא היכא דפרעי טבחי ופירש"י בשר החופה את רוב הכרס קרום עב העובר על כל החלל וישנו מן החזה ועד הירכים והכרס קרוי פנצ"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום ורוב החיצון דקאמר מתני' רואים כמה יש מן הקרום כנגד (אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד) הכרס טריפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה וכ"כ התוס' והרשב"א דבשר החופה את רוב הכרס אינו רוב הבשר אלא רוב ממה שכנגד הכרס ופסק רש"י כר"י בר חנינא וכן דעת הרשב"א בת"ה וכתב המרדכי שכן פסק ר"ח ובתשובת הגאון וכתב הרא"ש שכן עמא דבר וכתב רבינו ירוחם ונראה שזה הקרע שאמרנו שנקרע אותו בשר עד שנגלה הכרס שבפנים ר"ל שנקרע הבשר משני

עבריו וכתב שלא ירד לסוף דעת רבינו ואם נקרע אותו בשר עד שיראה הכרס כמה יהיה שיעורו לפי סברתו והרשב"א כתב בת"ה שהזקיקו רבינו לפרש שכיון שנקרע רוב עובי אותו בשר טריפה לפי שזה מן הקרועים ואם נקרע עד שנפסק ועבר מעבר אל עבר מה בין קרועים לפסוקים ומ"מ כתב שלא נראו בעיניו דברי רבינו אלא לא מיטרפא עד שיקרע קרע מפולש ולי נראה שהטעם שפירש רבינו כן משום דסתמא תנן או שנקרע רוב החיצונה ולא חילק בין נקרע בסכין לנקרע מחמת חולי וכשנקרע בסכין אם נקרע לגמרי אפילו בכל שהוא טריפה דחיישינן דילמא ניקב כרס הפנימי ואינו ניכר וא"כ צ"ל על כרחנו דכי תנן שנקרע רוב החיצונה כשאין הקרע מפולש הוא שאם היה הנקב מפולש אם נקרע בסכין אפילו בכל שהוא טריפה:

וכמה שיעור הקרע בארכו וכו'. במשנת א"ט (דף מ"ב) הכרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה ר' יהודה אומר בגדולה טפח והקטנה ברובה. ובגמ' (דף נ':) א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר וכו' כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובה זו היא ששנינו הגדולה טפח רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה ברובה וכתב הר"ן דכל היכא דמשכחין או טפח או רובה טריפה וקי"ל הכי דכיון דשקלינן וטרינן אמילתיה דר' יהודה הלכתא כוותיה ועוד שלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים וזהו דעת הרי"ף ורבינו:

ומ"ש רבינו אם היתה בהמה קטנה ונקרע רוב אורך הבשר. נ"ל דה"ה לרוב רחבו דהא סתמא תנן ובקטנה רובה ומשמע דלא שאני לן בין רוב אורכה לרוב רחבה:

הלכה ו

נקדר הבשר הזה וכו'. שם אמר גניבא אמר רב אסי נקדרה כסלע טריפה שאם תמתח תעמוד על טפח א"ר חייא בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דגניבא וכו' כסלע כשרה יותר מכסלע טריפה וכמה יותר מכסלע אמר רב יוסף כגון דעיילן תלת קשייתא בציפא בדוחקא בלא ציפא ברווחא ופירש"י נקדרה כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה כסלע (מטבע רחב הוא). שאם תמתח אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדירה. תלת קשייתא גרעיני תמרה. בציפא עם אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלים אותה יכנסו שלש בנקב בדוחק או בלא ציפא בהרווחה. ויש לתמוה על רבינו למה לא חילק בין בציפא לבלא ציפא ואפשר דמשום דחילוק מועט הוא סתם דבריו להחמיר. ואהא דאמרינן שאם תמתח תעמוד על טפח כתב הרא"ש חוט המקיף את הקדירה לכשימתח יהיה טפח נמצא רוחב הסלע שליש טפח. ודע שהרב רבינו יעקב ן' חביב בפירושו לטור על מה שכתב נקדר הבשר בעיגול או באורך כתב לא ידעתי כוונתו כי אם הוא באורך אין זה קדירה ושיעורו טפח עכ"ל, ול"נ שהדבר פשוט

שכשאמרו ששיעורו טפח הוא כשנקרע ולא חסר ונקדר היינו שחסר ולפיכך שיעורו כבסלע שהוא שליש טפח:

הלכה ז

בהמה שנפשט העור שעליה כולו וכו'. משנה פ' א"ט (דף נ"ד) הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלין וידוע דהלכה כחכמים ופירש"י גלודה שניטל עורה או מחמת (שחין או מחמת) מלאכה ואיתא בברייתא בגמ' (דף נ"ה:) דאם נשתייר בו כסלע כשירה כלומר דע"י אותו שיור מעלה ארוכה ובעי בגמרא שיור זה היכא בעינן שישתייר וכו' פריש ר' נהוראי משמיה דשמואל כרוחב סלע על פני כל השדרה כולה רבה בב"ח אמר ראשי פרקים ופירש"י בכל פירקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע ר' אלעזר בן אנטיגנוס משום ר' אליעזר ברבי ינאי אמר מקום טיבורו בעי ר' ינאי בר' ישמעאל (ניטל מקום כל השדרה וכולו קיים) ניטל מקום טיבורו וכולו קיים ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו וסובר רבינו שמאחר שכל אחד תופס מקום מיוחד הרי הדבר ספק ואין להכשיר עד שיתקיימו דברי כלם דהיינו שישאר כסלע במקום טיבורו ועל פני כל השדרה ובראשי פרקים וכן דעת הרשב"א והר"ן. ועל מ"ש

רבינו ואם ניטל כרוחב סלע מעל פני כל השדרה וכו' הרי זה ספק ויראה לי שמתירין אותה, כתב הרשב"א לא ידעתי טעם ההיתר דהא ספיקא דאורייתא היא ולחומרא וכ"כ הרא"ש וי"ל דרבינו לטעמיה אזיל שכתב בפ"ה שבספיקי טרפות זולת הדרוסה יש בהן שהולכין להקל מפני שאינן בפירוש בתורה. ועוד י"ל שטעם רבינו שמאחר שבניטל עור מאחד מג' מקומות הללו עלה בתיקו הוה ליה ספק ספיקא ספק אם הלכה כאותו אמורא שפוסל כשלא נשתייר במקום ההוא המיוחד ואת"ל דהלכה כמותו דילמא איהו מודה היכא דניטל העור מהמקום ההוא בלבד כיון שנשתייר כל שאר העור קיים וכיון דספק ספיקא הוא לקולא:

הלכה ח

נפולה כיצד הרי שנפלה הבהמה וכו'. במשנת א"ט (דף מ"ב) נפלה מן הגג ובב"ק פ' הפרה (דף נ':) גבי ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי דשחטיה מריה וטרפיה רב נחמן אסיקנא דאין חבט בפחות מעשרה ור"נ דטרפיה משום דאריתא דדלאי הויא שיתא מכריסא דתורא עד ארעא ארבעה הוה ליה עשרה וכ"כ התוס' והרא"ש והרשב"א והר"ן וסמ"ג וכן דעת הה"ג וכן פסק רבינו שאין חבט פחות מעשרה אבל יש לתמוה למה לא כתב דמשחינן מאי דאיכא מכריסא עד ארעא ואפשר שמאחר שכתב שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגבוה י' טפחים ממילא משמע וכתבו המפרשים דהא דבעינן שתפול

ממקום גבוה י' טפחים היינו דוקא בנפלה מעצמה אבל הפילוה אחרים שלא מדעתה או אפי' ידעה בכך אלא שהפילוה בבת אחת אפי' בפחות מעשרה טפחים חוששין לו וכ"כ המפרשים וכתבו הטור.

ומ"ש וכיצד הוא הריסוק וכו'. יתבאר בסמוך:

ומ"ש וכן אם הכה אותה באבן או במטה וכו'. הכי משמע ודאי דכך מתרסקת בהכאת אבן או מטה כמו בנפילה והכי אמרינן (דף נ"א) דאי שלים חוטרא אפלגיה דגבה חיישינן ואי אית ביה קיטרי חיישינן ואי מחייה אפסקיה חיישינן.

ומ"ש באיזה אברים אמרו באברים שבחלל הגוף, יתבאר בפ' זה:

כתב הראב"ד באיזה איברים אמרו באברים שבחלל הגוף א"א בכל אבר שאם נשבר תהיה בו טריפה. וכתב עוד לקמן אפילו נתרסק אבר מן האברים שאם ניטלו כשרים כגון טחול וכליות א"א זה ספק עכ"ל. ויתבארו דברים אלו בפרק זה:

הלכה ט

בהמה שנפלה מן הגג וכו'. שם (דף נ"א:) בגמ' א"ר יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעיא הלכה אינה צריכה בדיקה וכתב הר"ן ואע"פ שהטריפות חיות י"ב חדש מהלכת שאני הכא דאם איתא דמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך וכתב עוד דעמדה דוקא אבל העמידוה אחרים לא מהני וכתבו הרשב"א והר"ן בד"א כשהלכה הילוך יפה כדרכה אבל הלכה והיא צולעה צריכה בדיקה ובתר הכי אמרינן בגמרא רב חייא בר אשי אמר אחד זו ואחד זו צריכה בדיקה והרי"ף לא כתב אלא דברי רב יהודה וכתבו הרשב"א והרא"ש והר"ן דהא דלא פסק לחומרא כרב חייא בר אשי משום דבפ' התערובות (זבחים דף ע"ד:) קאמר קסבר (ריש לקיש) עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה ור' ינאי ור' ירמיה כר"ל לא אמרי קסברי עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה ור' ינאי ור' ירמיה רבים נינהו והלכתא כוותייהו ועוד דר' ינאי רבו של ר' יוחנן הוי והלכתא כוותיה לגבי ר"י וכ"ש לגבי ר"ל:

קפצה מחמת עצמה וכו'. שם גבי ההוא גדיא וכו' דחזא חושלא באיפומא דאיגרא נפל מאיגרא לארעא ושרייה רב אשי משום דכל שהוא לדעתה מסתמא קודם שתרד אמדה נפשה שלא תתרסק מאותו גובה וכתב הר"ן ואפילו אנו רואים שאינה יכולה לילך אפילו הכי כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כ"כ שתטרף.

ומה שכתב הניחה למעלה ובא ומצאה למטה וכו'. מימרא דרב הונא שם:

הלכה י

זכרים המנגחים זה את זה וכו'. גם זה מימרא דרב הונא וכתב הר"ן נפול לארץ חיישינן ולא משום הכאתם אלא משום החבט:

וכן בהמה שהיתה מגררת רגליה וכו'. שם ההוא אימרתא דהות בי רב חביבא דהוי שדרן כרעה בתרייתא אמר רב יימר האי שיגרונא נקטה ואסיקנא דהכי הלכתא ולא חיישינן דילמא איפסיק חוט השדרה משום דשיגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח. וכתב הטור בשם הרשב"א במה דברים אמורים שלא נודע שנפלה אבל אם נודע חוששין שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה ולכן גוררת רגליה שפסיקת חוט השדרה מצוי עם נפילתה וכן כתבו התוס' והר"ן:

הלכה יא

גנבים שגונבים הטלאים וכו'. שם מימרא דרב מנשה:

הלכה יב

שור שהרביצוהו וכו'. שם (דף נ"א ע"ב) אמר רב נחמן בית המטבחים אין בו משום ריסוק איברים ההוא תורא דנפל ואשתמע קל גניחותיה ואסיקנא דלא חיישינן לה משום ריסוק אברים דאמר רב צפרניו נועץ עד שמגיע לארץ ופירש"י דנפל בבית המטבחים. קל גניחותיה וכו' קול יללתו כשנפל. צפרניו נועץ כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפרניו עד שאינו נופל מגובה. וכתבו הרשב"א והר"ן אע"פ שגבוה עשרה טפחים ואע"פ שמפילים אותו בכח וכדיהיב טעמא דמימד אמיד נפשיה ונועץ צפרניו עד שמגיע לארץ. וא"ת מה בין זה לזכרים המנגחים זה את זה ונפול לארץ דחוששין להם י"ל דזכרים אינם חושבין שחבריהם יפילום אדרבא כל אחד מהם מתחזק להפיל את חבירו לפיכך כשחבירו מפילו פתאום הוא מפילו ואין לו שהות אבל שוורים שמפילים בבית המטבחים כשמרגישים שבנ"א רוצים להפילם כבר יודעים שסופם להפילם ולכן משעה ראשונה אמיד נפשיה ונועץ צפרניו עד שמגיע לארץ:

הלכה יג

הכה הבהמה על ראשה וכו'. מימרא דרב יהודה א"ר. ולשון ואפי' שכתב רבינו אינו נוח לי דאדרבה עיקר שריותא אינו אלא מפני שהכה אותה במטה על כל השדרה דהא בהגיע ראש המטה למקצת השדרה חוששין לה ואפשר דה"ק הכה על ראשה והלכה כלפי זנבה לא מיבעיא אם היתה המכה על הצלעות דכשרה אלא אפילו היתה על השדרה אין חוששין לה אם היתה על פני כולה:

הלכה טז

(יד-טז) **עוף שנחבט על דבר קשה וכו' עד ה"ז שט מחמת עצמו ואין חוששין לו.** שם בגמרא:

הלכה יז

כל מקום שאמרנו אין חוששין לה מותר לשחוט מיד וכו'. זה פשוט דאין חוששין משמע דלא חיישינן לה כלל ולא בעיא ולא מידי וכן כתב הר"ן.

ומ"ש וכל מקום שאמרנו חוששין לה אם שחטה צריך לבדוק וכו'. שם אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים א"ל מר זוטרא הכי אמרינן משמיה דרב פפא (צריכה בדיקה) כנגד בית חלל כולו א"ל הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי סימנים מאי א"ל סימנים קשים הם אצל נפילה ומשמע לרבינו דגם המוח בכלל בית חלל שהרי לא הוציאו מן הכלל אלא סימנים בלבד.

ומ"ש רבינו או שנתרסק אבר מהאיברים שבפנים וכו' אפילו נתרסק אבר מהאברים שאם ניטלו כשרה וכו', נראה שלמד כן ממה שאמרו בית הרחם אין בו ריסוק אברים לפי פירושו כמו שיתבאר בסמוך ואם איתא דבנתרסק אבר מהאברים שאם ניטלו כשרה למה להם לייחד בית הרחם מבין שאר האברים שאם ניטלו כשרים אלא ודאי אף בהם פוסל הריסוק ולכך הוצרכו להוציא בית הרחם מכללם:

כתבו התוס' והרשב"א והר"ן דתרתי בעינן שהייה מעת לעת ובדיקה והטעם שאינו מספיק בדיקה בתוך מעת לעת כתב הר"ן משום דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק אברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאע"פ שלא נשתנו אבריה ולא נפסד מראיתה חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסק אע"פ שאינו ניכר ותו איכא למיחש בה שמא נקרעו אברים או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהתה מעת לעת או שעמדה יצאנו מידי חשש ריסוק אברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אבריה אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו אבריה או נפסקו ומשום הכי בעיא בדיקה ולפי שיטה זו אין צריך לבדוק אא"כ נפסקו אבריה או נקרעו אבל ריסוק אברים אין לו ענין בבדיקה כלל אבל הרמב"ם כתב בפ"ט שצריך לבדוק ג"כ אם נתרסקו אבריה כלומר אם נשתנית מראיתן פי' באותם אברים שאם ניקבו או ניטלו כשרה אם נשתנית מראיתן טריפה לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מנטילתן ונקיבתן ולפי זה בשני דרכים בודקין אותה אם נקרע או נפסק אחד מהאברים שהיא נטרפת בהן ואם נשתנה אחד מהאברים הפנימיים מפני חשש ריסוק אברים. וכ"ת וכיון שהריסוק הוא דבר שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא שהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה, י"ל לפי

שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ויתגלה בהתתיה והראב"ד מסתפק בהשגות באותם אברים שאם ניטלו או ניקבו כשרה אם ריסוקן כלומר שינוי מראיהן פוסל בהם עכ"ל. והרשב"א בת"ה כתב כדברי רבינו וכתב הרב ר"ן וא"ת היכי מהניא בדיקה ליחוש שמא ניקב משהו דלא מינכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמה"ט אמרינן דקוץ שניקב לחלל טריפה י"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו אברים קרע גדול וניכר היה.

ומ"ש רבינו חוץ מבית הרחם וכו'. שם אר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ופירשה רבינו שאם נפלה אף אם נתרסק בית הרחם מותרת והמפרשים פירשוה לענין עובר שנולד אע"פ שבית הרחם הוא מקום צר אין חוששין לו לריסוק אברים וכתב הרשב"א על דברי רבינו ואיני יודע לפי פירושו היאך יתיישב ענין שמועתנו בה ומה ענין תינוק בן יום אחד מיטמא בזיבה ועגל שנולד ביו"ט לזה הענין עכ"ל. והריב"ש כתב ודאי שאף לפי שיטתו שחושש לריסוק בכל האברים הפנימים דינו כבית הרחם מוכרח שאם היינו חוששין בבית הרחם משום ריסוק בנפילה א"כ כל הבהמות היולדות הן צריכות שהייה מעת לעת ובדיקה בבית הרחם שהרי הלידה כמו דרסה בכותל או שרצצתה בהמה דאמרינן בה אם שהתה מעת לעת כשרה וצריכה בדיקה ואולי מה שחשש לריסוק בכל האברים הפנימיים יצא לו ממה שאמרו בגמרא צריכה בדיקה כנגד כל החלל כולו וגם הראב"ד נסתפק בזה ולזה פירש הרמב"ם שבית הרחם אין חוששין לו משום ריסוק בנפילה והטעם לדבריו הוא מפני רכותו וספגיותו אינו מתרסק לא בנפילה ולא בלידה מפני טעם זה כמו שאינו מתרסק כך אינו מרסק כמו שאמרו גבי גלימא עף מיעף אין בו משום ריסוק אברים ובהנהו אחריני דאתמר בגמרא מפני רכותן אינם מרסקים לזה הביא לו רבא סיוע מהא דתינוק בן יומו ומההיא דעגל שנולד ביו"ט כנ"ל לפי שיטת הרמב"ם. והר"ם כהן דלוניל תירץ דבריו בדרך אחרת קרוב לזה וז"ל ויש שסוברים לומר שמ"ש בכאן הוא פירוש מ"ש בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים וטעות הוא בידם שהוא פירש כמו שאנו רגילים לפרש ולא היה צריך להביא בכאן שהרי הביא בהלכות יו"ט עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט והביא נמי במקומו בתינוק בן יום אחד מיטמא בזיבה ומה שהביא בכאן הלך לשיטתו שפירש שאם נתרסק אבר מן האברים טריפה ועל זה אמרו צריכה בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא והוסיף הוא לפי סברתו שאם נתרסק בית הרחם לא יהיה טרפה שהרי כשהבהמה יולדת מתרסק בית הרחם ולא מיטרפא בהכי ה"ה בנפילה וצ"ע עכ"ל:

הלכה יט

נפלה מן הגג ולא עמדה וכו'. במשנת א"ט בעוף (דף נ"ו) שנינו דרסה וטרפה לכותל או שרצצתה הבהמה (והיא) מפרכסת ושהתה מעת לעת כשרה ובגמרא (שם ע"ב) אמר ר' אלעזר בן אנטיגנוס צריכה בדיקה ובפסקת נפלה מן הגג כתבו התוס' והרשב"א והר"ן שהייה מעת לעת ובדיקה והטעם שאינו מספיק בדיקה [מקודם] מעת לעת כתב הר"ן שהטעם על פי דעת רבינו לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהא מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ויתגלה בהתתיה. וכתב עוד הר"ן כתב הרמב"ם דבהני דאמרינן חוששין לאו למימרא דיהבינן להו דיני נפולה ודאית דמתני' וליבעי שהייה ובדיקה אלא בודקין אותה מיד בלא עמידה ושהייה כלל ולא מחוור דכי אמרינן חוששין משמע שדינה כדין נפולה גמורה ואע"ג דאמרינן לישנא דחוששין היינו טעמא משום דכולא מילתא דריסוק אינה אלא חששא בעלמא עכ"ל. והרשב"א כתב על דברי רבינו נראה שחילק בין הנפולה דמתני' ובין אותן שנאמר עליהם בגמרא חוששין לה שהנפולה אם שחטה קודם ששהתה או שעמדה טריפה ואין לה בדיקה וכל הני דאמרינן עלייהו בגמרא חוששין לה חששא הוא דאמרינן הא טריפה ליתנהו והילכך לכתחלה צריך להשהותן אבל אם עבר ושחטן בבדיקה סגי להו ומשמע דלא מקילינן כולי האי דהא לא מפלגינן בהו בגמרא ועל נפלה דמתני' מייתינן כל הני בגמרא דאלמא ליכא חילוק בינייהו דבין בזו ובין בזו אם לא שהתה מעת לעת טרפה. ועוד דכיון דחיישינן לריסוק אברים לא ידיע ביומיה אא"כ עמדה ידי חששא מאין נפקא לה דהא בבדיקה לא מינכר עכ"ל. ורבינו סובר שאם כדברי הרשב"א והר"ן הוה ליה לגמרא למימר בהנהו הרי היא כנפולה ומדקאמר בהו חוששין לה משמע חששא בעלמא לכתחלה קאמר:

הלכה כא

סימנים שנדלדלו רובן וכו'. בריש פרק א"ט (דף מ"ד) אמר רב נחמן אמר שמואל תרבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר ותנא תונא ניטל לחי התחתון כשר מתקיף לה רב פפא והא איכא עיקור סימנים ולר"פ קשיא מתניתין ניטל לחי התחתון כשר בשלמא מתני' לר"פ לא קשיא הא דאיעקר איעקורי הא דאיגם איגומי מעילוי סימנים אלא לשמואל קשיא לא תימא כולו אלא אימא רובו והא אמר רבה בר בר חנא אמר שמואל סימנים שנידלדלו ברובן טריפה אמר רב שישא בריה דרב אידי הא דאיקפל איקפולי הא דאיפרק איפרוקי כך היא גירסת רש"י ופירש"י דאיקפל איקפולי שנקלף מעל הבשר איקפל כמו נקלף וכו' דאיפרק איפרוקי כדבר הנעקר בכח שנעקר מכאן מעט ומכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הילכך לאו חיבור הוא דלא

הדר בריא עד כאן לשונו. וכתב הרשב"א ויש לדקדק קצת כיון דאפי' נקלף רובו שרי אע"פ שלא נשתייר אלא מיעוט ומיעוט זה לא אמרו בו שיעור היאך אפשר שתפסל יותר כשנשתייר בו מיעוט כאן ומיעוט כאן מכשנשתייר מיעוט אחד במקום אחד. ונ"ל דכשהוא מתפרק במקומות רבים הדבר ניכר שנתפרק בכח מה שנשאר מחובר מדולדל הוא אבל כשנתפרק במקום אחד אותו המיעוט נשאר בחיבורו בחוזק כשהיה הילכך הוי חיבור והדר בריא וכן כתב הר"ן וכן משמע מלשון הרא"ש. והרי"ף כתב תרבץ הושט שניטל רובו מלחי כשר ודוקא דאיפרק איפרוקי אבל אידלדל אידלדולי או איקפל איקפולי לא דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טריפה וכתב הר"ן שדבריו סתומים הרבה והרא"ש פירש דברי הרי"ף שאם נפרקו מן הלחי בנחת הרוב במקום אחד כשר אבל אידלדל אידלדולי הושט מן הקנה או איקפל איקפולי הושט מן הלחי הנה והנה טריפה עכ"ל. ולפי שיטה זו אין חילוק בין רש"י והרי"ף לענין דינא אלא שהרי"ף חידש טריפות דנתפרקו סימנים זה מזה שלדברי רש"י לא הוזכר בגמרא והר"ן כתב הטרפות הנזכר בשם ר"ח דהיינו סימנים שנדלדלו ברובן שאמרו בגמ' והטור ג"כ כתבו בשם ר"ח. והנה רבינו כתב בפ"ג עיקור כיצד כגון שנעקרה הגרגרת והיא הקנה או הושט ונשמט אחד מהם או שניהם קודם גמר שחיטה עכ"ל. ובפ"ח כתב לחי העליון שניטל טריפה אבל אם ניטל התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותרת עכ"ל. והרשב"א כתב בת"ה אהא דקאמר בגמ' לא קשיא הא דאיעקר איעקורי הא דאיגם איגומי מעילוי סימנים פירוש שעיקור סימנים הוי כשנעקר הושט מן הלחי ומן הבשר ומתני' דקתני כשר דאיגם איגומי הלחי מן הסימן ומן הבשר המוטל על הסימנים דאין עיקור כל זמן שהסימנים מעורים בבשר כן פירש"י אבל הרמב"ם נראה שהוא מפרש שנגמם הלחי עד מקום הסימנים אבל כנגד מקום חיבורן נשאר מן הלחי ולא נעקרו הסימנים ממנו שכ"כ הרב ז"ל ניטל הלחי התחתון כל שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו ה"ז מותרת ואינו מחוור דהא מתני' ניטל לחי התחתון כשר דמשמע כל הלחי ועוד דאינו מעילוי סימנים שנגמם מעליהם ממש משמע עכ"ל. ול"נ שרבינו מפרש דסימנים שנדלדלו היינו שנפרדו זה מזה וכפי' ר"ח שכתב הר"ן וקאמר דטריפה ממש היא וכן אם נתקפלו כלומר שנעקרו שניהם או רובו של אחד מהם ממקום חבורו באורך הצואר והיינו עיקור הסימנים שכתב בפ"ג ואינה טריפה ממש אלא שמתוך שאינה ראויה לשחיטה נאסרה וכדברי בה"ג אבל אם נתפרק רוב תרבץ הושט מן הלחי אבל הסימנים מחוברים באורך הצואר וגם מחוברים הם זה לזה כשרה שכיון שאין התרבץ ראוי לשחיטה אין כאן עיקור סימנין ומיהו בנתפרק כולו היינו עיקור דכיון דתרבץ

כולו נעקר מלחי א"א שלא נעקרו הסימנים ממקום חיבורן באורך הצואר והיינו דוקא בשאחז הסימנים ועקרם מהלחי אבל אחז בלחי ועקרו אפילו כולו כשרה וזה הוא שכתב בפ"ח ניטל הלחי התחתון כגון שנגמם עד מקום הסימנים ולא נעקרו כלומר שניטל הלחי מהסימנים לא שנעקרו הסימנים מהלחי כשרה. ויש ידים מוכיחות לזה שכשמנה השבעים טרפיות מנה נדלדלו הסימנים ולא מנה נתקפלו משמע דנתקפלו אינה טריפה אלא שאינה ראויה לשחיטה כמו שכתבתי וכ"נ ממ"ש שהרי אינם ראויים לשחיטה ואנתקפלו קאי ולא אנדלדלו דאי אנדלדלו מאי איריא מפני שאינם ראויים לשחיטה תיפוק לי שהיא טריפה א"ו אינה טריפה בנתקפלו ואין בה אלא שאינה ראויה לשחיטה ולפי שיטה זו סוגיא דגמ' הכי פירושא מתקיף לה ר"פ והא איכא עיקור סימנים כלומר דלישנא דשמואל קשיתיה דאמר תרבץ הושט שניטל כולו מלחי דהיינו שאחז בתרבץ ועקור מהלחי וכל כה"ג א"א שלא נעקרו הסימנים ממקום חיבורן בצואר והיינו עיקור סימנים בשלמא מתני' לר"פ לא קשיא הא דאיעקר איעקורי הא דאיגם איגומי מעילוי סימנים כלומר מתני' דוקא בניטל הלחי מהסימנים הוא דמכשר דכיון דאינו אוחז בסימנים אפשר לנטלו מהם ולא יעקרו ממקום חבורן בצואר והיינו איגום איגומי מעילוי סימנים אלא לשמואל קשיא דאי אפשר לאחוז בתרבץ ולעקרו כולו מהלחי אא"כ יעקרו הם ממקום חיבורן ומשנינן לא תימא כולו אלא רובו כלומר אע"פ שהוא אוחז בתרבץ לעקרו מהלחי כיון שלא עקרו כולו אפשר שלא יעקרו הסימנים ממקום חיבורן והא אמר רבב"ח סימנים שנדלדלו ברובן טריפה וקס"ד דנדלדלו היינו שנעקרו ממקום חיבורן בלחי ומשני הא דאיקפל איקפולי הא דאיפרק איפרוקי כלומר ההיא דרבב"ח בדאיקפל איקפולי דהיינו שנתקפלו ונפרדו הסימנים ממקום חיבורן באורך הצואר והא דשמואל בדאיפרק איפרוקי כלומר שנפרקו ממקום חבורן בלחי בכלל ומה שאמר דאיקפל איקפולי הוא שנפרדו ונתקפלו הסימנים זה מזה אלא שזו אינה טריפה אלא שאינה ראויה לשחיטה וזהו עיקור הסימנים המנוי בהלכות שחיטה ונמצא דברי רבינו עולים כהוגן בסוגית הגמרא וע"פ הדברים האלה דברי הרי"ף אשר לא מצאו כל אנשי חיל ידיהם יהיו מבוארים לפניך דרבינו בשיטת הרי"ף רביה אמרה:

פרק י

הלכה א

שבורה כיצד הוא וכו'. במשנת אלו טרפות (חולין דף מ"ב) נשתברו רוב צלעותיה ובגמרא (דף נ"ב) תנו רבנן אלו הן רוב צלעותיה שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה

מכאן ואחת מכאן אמר זעירי ומחציין כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ובצלעות גדולות שיש בהם מוח:

הלכה ב

ומ"ש וכן אם נעקרו רוב צלעותיה. שם אמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין ר"י אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין ופסקו הרי"ף והרא"ש כר"י. וכתב הר"ן בשם הרשב"א דאע"ג דאמרינן בגמרא דקוץ שניקב לחלל חושבין שמא ניקב אחד מהאברים שנקיבתן במשהו בשנשתברו מיעוט צלעותיה בין שהשבר כלפי פנים או כלפי חוץ כשרה ולא חיישינן שמא ניקבו ראשי הצלעות הדקין או הכרס או הריאה וטעמא דדוקא גבי קוץ חיישינן להכי כיון שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק אבל בראשי הצלעות דליכא למימר הכי לא חיישי' למידי הילכך בין שהשברים נוטים כלפי חוץ בין שנוטים לחלל בין שקרום ובשר שעליהם קיים בין שאינו קיים כיון שלא נשתברו אלא מיעוט צלעותיה כשרה עכ"ל.

ומ"ש ואם נעקרה אפי' צלע אחת וחצי חוליתה עמה וכו'. שם מימרא דרב.

ומ"ש וכן אם נעקר מן השדרה חוליא א' וכו'. שם בגמ' כמה חסרון בשדרה ב"ש אומרים ב' חוליות וב"ה אומרים חוליא א' וא"ר יהודה אמר שמואל וכן לטריפה ומפרש בגמרא דהיינו חוליא בלא צלע ומשכחת לה בשילהי כפלי:

הלכה ג

בהמה שנשמט הירך וכו'. שם (דף נ"ד:) אמר רב מתנא בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה ורבא אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טרפה והלכתא (אפי') איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא איתעכולי ופירש"י מתעכל נרקב:

כתב הראב"ד בהמה שנשמט ירך שלה וכו' א"א דומה שהוא סובר וכו'. ודעת רש"י והרי"ף והרא"ש והרשב"א והר"ן כדעת רבינו:

הלכה ד

ומ"ש וכן בעוף אם נשמט יריכו טריפה. שם (נ"ז:) אסיקנא שמוטת ירך בעוף טריפה ופירש"י והתוס' והרשב"א דהיינו באיעכול ניביה דוקא וכ"נ מדברי רבינו שכתב וכן בעוף משמע דעוף ובהמה שוים בזה ולא תיקשי לך א"כ ליערבינהו וליתנינהו דמשום דגמ' נקט עוף באפי נפשיה נקטיה נמי איהו:

נשמט כנפו מעיקרו וכו'. שם (דף נ"ז) אמר רב יהודה אמר וכו' שמוטת גף בעוף טריפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תיבדק וכן א"ר יוחנן תיבדק ופסקו הרי"ף והרא"ש והרשב"א כשמואל ור' יוחנן.

ומ"ש ובהמה שנשמטה ידה וכו'. שם אמר רב יהודה אמר רב שמוטת יד בבהמה כשרה והטעם שמתוך עובי הכתף ליכא למיחש לנקיבת הריאה. וכתב בהגהות אשירי פרק בהמה המקשה דהא דמכשרינן בנשתברו ידי הבהמה היינו דוקא בשלא עברה מעבר לצלעות שאם עברה אז יש לחוש לריאה שלא תינקב ובהגהות מימון כתוב בהמה שנשמט ידה מעיקרא מותרת מיהו כתב סמ"ג דאם נשמט היד אצל חיבור בגוף טריפה עכ"ל:

הלכה ה

גולגולת בהמה או חיה וכו'. שם (דף נ"ד:) אמר רב נחמן כסלע כיתר מסלע ופירש"י היכא דשעור רבנן בסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון בשדרה וכו' ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל בפרקין וכן לטריפה ואמרינן פ"ו דבכורות כמה כדי שינטל מן החי וימות כסלע וכו' ואשמעינן ר"נ דכי שעור רבנן כסלע סלע מצומצם קאמר דכי הוי סלע מצומצם דינו כיתר מכסלע וטריפה ולפירוש זה הסכימו הרמב"ן והרשב"א והר"ן.

ומ"ש ואם ניקבו נקבים שיש בהן חסרון וכו'. שם (דף מ"ה) תניא ובגולגולת וכו' אפילו יש בה נקבים הרבה מצטרפין למלא מקדח והיינו לבית שמאי ומדב"ש נשמע לב"ה (דכי היכי דלב"ש נקבים הרבה מצטרפין לשיעורא דידהו דהיינו כמלא מקדח ה"נ לבית הלל נקבים הרבה מצטרפים) לשיעורא דידהו דהיינו כסלע ומה שהתנה שיהיו בנקבים חסרון היינו מדמדמי בגמ' צירוף נקבים דגרגרת לשיעורא דידיה דהיינו כאיסר לנקבים דגולגולת לשיעורא דידיה דהיינו כמלא מקדח לב"ש וכסלע לב"ה ובגרגרת אמרינן דנקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפין לרובה א"כ בגולגולת נמי כי מצטרפין לשיעורא דידיה דוקא נקבים שיש בהם חסרון הוא דמצטרפין. ואם תאמר נימא נמי בגולגולת דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפין לרובה דומיא דגרגרת י"ל דכיון שלא הוזכר פיסול זה בשום מקום יש לנו לומר דקים להו לרבנן שאין להשוות גולגולת לגרגרת לענין זה ומיהו היכא דאית בהו חסרון נראה דכי היכי דבגרגרת כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב השלם שביניהם נידון כנקוב ה"ה נמי בגולגולת:

הלכה ו

וכן גולגולת שנחבס רוב גבהה ורוב היקפה טריפה וכו'. שם (דף נ"ב:) אמר שמואל וכו' גולגולת שנחבסה ברובה בעי ר' ירמיה רוב גבהה או רוב היקפה תיקו וכתב הרי"ף והרא"ש והרשב"א דכיון דאסיקנא בתיקו בין ברוב גבהה בין ברוב היקפה טריפה ויש לתמוה על רבינו שכתב ויראה לי שאוסרין אותה דהא קי"ל ספיקא דאיסורא לחומרא

ולמה תלה הדבר ביראה לי. ונ"ל שזה ע"פ מה שהקדים בפ"ה אע"פ שכל ח' מיני טרפיות הל"מ הואיל ואין לך בפירוש אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור ושאר שבעה מיני טרפיות יש בהם ספקות מותרים ולפי זה הוה ליה לפסוק כאן לקולא ומ"מ כתב שיראה לו לאסור מדסתם לה שמואל ואומר ברובה משמע באיזה רוב שיהיה. ועי"ל שהטעם שהיה נראה להקל הוא משום דהוי ספק ספיקא דהא איכא למימר דשמואל לא אסר עד שיחבס רוב גבהה ורוב היקפה ואיכא למימר דבחד מינייהו אסר ואת"ל דבחד מינייהו אסר מספקא לן אי ברוב גבהה אי ברוב היקפה ומ"מ כתב שאוסרין משום דכיון דלא איסתפק לר' ירמיה אלא אי ברוב גבהה או ברוב היקפה משמע דפשיטא לן דבחד גובה אסר שמואל וא"כ ליכא אלא חד ספיקא ולחומרא:

הלכה ז

עוף של מים כגון אווזים וכו'. שם (דף נ"ו) גבי אלו טריפות בעוף תניא נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ומוקי לה בעוף של מים דוקא הואיל וקרומו רך ומדקתני סתם נשבר העצם משמע דבניקב כל שהוא אסור ותו מדתלי לה בקרומו רך לומר דנשבר העצם הרי הוא כניקב הקרום דהוי בכל שהוא אמר רב שיזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין. וכתב הרא"ש בתשובה שאווזים שלנו כאווזי דרב שיזבי וכן משמע מדברי רבינו שכתב כגון אווזים וכתב הרשב"א הני אווזי דידן וכן האווזים הקטנים שקורין אנ"ד:

עוף היבשה שהכתו וכו'. שם במשנה הכתה חולדה על ראשה מקום (שהוא) עושה אותה טריפה. ופירש"י דחיישינן לנקיבת קרום הכתה נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרינן לעיל יש דריסה לחולדה בעופות ובגמ' רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה טריפה ואם לאו כשרה ופי' הרי"ף שמניח אצבעו בצד הנקב ונועץ אצבעו שם אם ניקב קרום של מוח המוח עולה ומבצבץ מן הנקב ואם לא בצבץ המוח ולא יצא מהנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח. פ"א מכניס ידו לתוך פיה ובודק אם מבצבץ ועולה טריפה (ואם לאו כשרה) ורבינו כתב שני הפירושים שבאיזה מציאות מהם נכון לבדוק:

הלכה ח

בהמה שאחזה וכו' עד ואסורה משום סכנת נפשות. משנה וגמ' שם (דף נ"ח:):

הלכה ט

נמצאו כל הטריפות וכו'. הנה רבינו כתב בפ"ה שמיני הטרפיות הם שמנה והם סוגים כוללים ותחת כל סוג כתב המינים הראויים תחתיו:

תחת סוג נקובה פרט כ"ו טרפיות:
א ניקב קרום של מוח:
ב נתמסמס המוח עצמו:
ג ניקב תרבץ הושט:
ד נהפך הושט במראיו:
ה ניקב הלב לבית חללו:
ו ניקב קנה הלב:
ז ניקבה המרה:
ח ניקבו קני הכבד:
ט ניקבה הקיבה:
י ניקב הכרס:
יא ניקב המסס:
יב ניקב בית הכוסות:
יג ניקבו בני מעים:
יד יצאו מעיה לחוץ ונהפכו:
טו ניקב הטחול בעביו:
טז ניקב הקנה למטה במקום שאינו ראוי לשחיטה:
יז ניקבה הריאה:
יח ניקב סמפון מסמפוני הריאה:
יט נאטם מקום מהריאה:
כ נימוק סמפון מסמפוני הריאה:
כא נמצא ליחה סרוחה בריאה:
כב נמצאו בה מים סרוחים:
כג נמצאו בה מים עכורים אע"פ שלא הסריחו:
כד נתמסמסה הריאה:
כה נשתנו מראיה:
כו נסרכה אונה לאונה שלא כסדרן. ומנה נתמסמס המוח עצמו תחת סוג נקובה משום דס"ל ז"ל שטעם טרפותו מפני שסוף קרום של מוח לינקב. ונמרך מוח חוט השדרה ונתמסמס מנאם תחת סוג פסוקה מפני שטעם טרפותה הוא מפני שסוף החוט ליפסק שהוא הטרפות הפוסל בחוט השדרה:
ותחת סוג חסרה פרט כ"ג טרפיות:

א חסרה המרה:
ב חסרה הקיבה:
ג חסר הכרס:
ד חסר המסס:
ה חסר בית הכוסות:
ו חסר אחד (מהמסס) [מהמעים]:
ז חסרה הריאה ממנין האונות:
ח נתחלפו האונות:
ט נמצאת הריאה בלא חיתוך אזנים:
י חסר מקצת הריאה:
יא יבש מקצת גופה:
יב צמקה הריאה מפחד אדם:
יג חסר הרגל או ניטל:
יד חסרה הגולגולת כסלע:
טו נמצאו שתי מרות:
טז נמצאו שתי קיבות:
יז נמצאו שני כרסים:
יח נמצאו שני מססים:
יט נמצאו שני בתי כוסות:
כ נמצאו שני מעים:
כא הותירו האונות מגבה:
כב נמצאה הריאה נפוחה ועומדת:
כג היתה יתירה רגל:
ותחת סוג פסוקה פרט שתי טרפיות:
א נפסק חוט השדרה:
ב נמרך מוח חוט השדרה ונתמסמס:
ותחת סוג נטולה פרט ח' טרפיות:
א ניטל צומת הגידים:
ב ניטל הכבד:
ג ניטל לחי העליון:
ד כוליא שהקטינה ביותר:

ה כוליא שלקתה:
ו כוליא שנמצאת בה ליחה:
ז כוליא שנמצאו בה מים עכורים אע"פ שאינם סרוחים:
ח כוליא שנמצאו בה מים סרוחים. ומנה נחתכו צומת הגידים תחת סוג נטולה לפי שנשנה במשנה בלשון ניטל והטעם ששנאו בלשון ניטל משום דקתני מתני' בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידים ומפרש רבינו דמן הארכובה ולמטה היינו מארכובה עליונה ולמטה כשרה וכן אפילו מארכובה ולמטה אפשר להיות פסולה אם ניטל צומת הגידים כלומר אם נחתך הרגל במקום צומת הגידים, ונתבאר בגמרא דה"ה לנחתכו צומת הגידים לבדם והרגל קיימת טריפה מ"מ מאחר שבמשנה תני לה בלשון ניטל תני לה איהו נמי בלשון ניטל:
ותחת סוג שבורה פרט שש טרפיות:
א נשתברו רוב צלעותיה:
ב נעקרו רוב צלעותיה:
ג נעקרה צלע אחת בחוליתה:
ד נעקרה חוליא אחת:
ה נשמט הירך מעיקרו:
ו נחבס רוב הגולגולת ונתרוצץ:
ותחת סוג קרועה פרט שתי טרפיות:
א נקרע רוב הבשר החופה את הכרס:
ב נגלד העור שעליה:
ותחת סוג נפולה פרט שתי טרפיות:
א נתרסקו האברים מנפילה:
ב נדלדלו הסימנין. והטעם שמנה סימנים שנדלדלו תחת סוג זה מפני שהם עשויים לידלדל על ידי נפילה:
ותחת סוג דרוסה אין דבר ולכן אינה נמנית אלא אחת והיא הדרוסה ואין טעם איסורה מפני שסופה לינקב דא"כ בכלל נקובה היא דמה"ט לא תני במתני' דאלו טרפות דמיא לדיותא ולבישרא אלא טעמא דדרוסה מפני שהארס שורף וסופה למות וכ"כ התוספות בפ' אלו טריפות. ויש להקשות על מנין שבעים טרפיות אלו שמנה רבינו כמה קושיות ובמה שאכתוב יתיישבו כלם בלי תוספת ומגרעת. והוא שיש לך לדעת ששיטת רבינו במנין טרפיות אלו שכל מה שנמנה בגמרא בפני עצמו למנותו בפני עצמו אע"פ שאחד

בכלל חבירו כגון נימוק סמפון מסמפוני הריאה שהוא בכלל ניקב סמפון מסמפוני הריאה וכגון נמצאת הריאה בלא חיתוך אזנים שהיא בכלל חסרה הריאה ממנין האונות ולפיכך כתב ניקבו קני הכבד ונכלל בזה גם ניקב קנה גדול של כבד מפני שבגמרא לא הוזכר כי אם ניקב קנה הכבד אבל ניקב הקנה למטה במקום שאינו ראוי לשחיטה דהיינו ניקב קנה הריאה וניקב סמפון מסמפוני הריאה מנאם בשתים מפני שבגמרא הוזכרו בשתים. ומנה נסרכה אונה לאונה שלא כסדרן ולא מנה נסרכה האומה לדופן משום דלטעמיה אזיל דלא מיטרפא באומה הסרוכה לדופן אא"כ יש נקב בפועל וא"כ היינו ניקבה הריאה וכבר מנאו ולמה לו לחזור ולשנותו ואע"פ שהזכירוהו בגמרא לא לפסלו הזכירוהו דבכלל הריאה שניקבה הוא אלא להכשירו כשיש מכה בדופן אע"פ שיש בריאה נקב בפועל. ומה שמנה נסרכה אונא לאונא שלא כסדרן אע"פ דמטעם נקב מיפסלא משום דלטעמיה אזיל דס"ל דיש סירכא בלא נקב כמו שכתב בפי"א וכיון שכן לא מיפסלא מטעם שניקבה כבר אלא מטעם שעתידה להתפרק ולינקב לפיכך מנאה:

ואע"פ שדעת רבינו שכל אבר שאם ניקב טריפה הוא הדין אם ניטל או חסר או נמצא יתר מכל מקום לא מנה בחסרים ונטולים ויתרים אלא אברים שאפשר לינטל או ליחסר ותחיה הבהמה קצת זמן אבל אברים שאם ינטלו א"א לה להתקיים אפילו שעה אחת לא מנאם לפי שזו לא תקרא טריפה אלא נבילה וכן אבר שא"א לה להבראות חסרה ממנו כגון מוח ולב וושט וקנה לא מנאם מפני שהם דברים שנמנע מציאותם:

ואע"פ שדעת רבינו שכל אבר שאילו חסר מתחלת ברייתו טריפה ה"ה ניטל מאחר שלא הוזכרו בגמ' בפירוש החסרים לא חזר למנותם בנטולים דבמכ"ש אתו:

וגבי רגל כתב חסר או נחתך מה שלא כתב כן באחד מהחסרים שלא כתב בו כי אם חסר בלבד מפני שברגל דין החתך נשנה בפ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ו) בהמה שנחתכו רגליה וכו' (מן הארכובה ולמעלה) פסולה ודין החסר אתמר לפרושי מתני' דבכורות וכיון שהוזכרו שני הפיסולים בגמרא ראה רבינו להזכירם ולא ראה למנותם בשנים כיון דנחתך אתי במכ"ש דחסר:

ומנה קצת חסרים ויתרים אע"פ שלא נמנו בגמ' בפירוש מפני שהחסרים נלמדו מדברי הגמרא במכל שכן דניקבו ועל היתרים אמרו דרך כלל כל יתר כנטול דמי וה"ל כאילו הוזכרו בפירוש בפרטיות:

ואכתי איכא למידק דשמנה מיני טריפות מימרא דעולא היא בר"פ א"ט (דף מ"ג) והא אמרינן בגמרא דעולא מפיק לקתה הכוליא שאינו בכלל שום אחד משמנה מינים הללו ולדידיה כשרה היא ובגמרא אסיקנא דלקתה הכוליא טריפה אם הגיע לקות למקום

חריץ וכ"פ רבינו בפ"ח וא"כ היאך כתב דשמנה טרפיות הא ט' הוו. וי"ל דלקתה הכוליא או הקטינה בכלל חסרה או נטולה הם ואע"ג דעולא מפיק לקתה הכוליא מכלל ח' מיני טרפיות כיון דקי"ל דטריפה היא ויכולים אנו להכניס טרפות זה וטרפות דהקטינה הכוליא בחשבון זה בח' מיני טרפיות נקטינן כעולא לענין שח' מיני טרפיות הן ומכניסין בכללם שתי טרפיות אלו:

ודע שאין מנין ע' טרפיות אלו מוסכם לדעת כל הפוסקים דבניקבו קני הכבד חלוקים עליו הראב"ד והרשב"א ולדעתם כך ראוי לכתוב ניקב קנה הכבד. ובנמצא ליחה סרוחה בריאה וכן בנמצאו בה מים סרוחים וכן בנמצאו בה מים עכורים אע"פ שלא הסריחו, בשלש אלה חלוקים עליו הרשב"א והרא"ש והר"ן וס"ל שכולם כשרים. ובניטל לחי העליון חלוקים עליו הטור והרשב"א אלא שכתב שיש לחוש לדבריו. ובחסרה הגולגולת חלוקים עליו ר"ת וה"ר יונה והרא"ש. ובחסר מקצת הריאה חלוק עליו בעל העיטור וגם הפוסקים האחרים לא הזכירוהו:

והנה רבינו לא מנה בשבעים טרפיות אלו כי אם טרפיות של בהמה וחיה בלבד. וה' טרפיות הם בעוף:

א ניקב גג הזפק:

ב ניקב הקרקבן וכיסיו:

ג עוף של מים שניקב עצם גולגלתו:

ד נפלה לאור ונחמרו בני מעיה:

ה ניטל הזפק. ואע"פ שרבינו כתב שהעוף יתר על הבהמה שתי טרפיות עוף של מים שניקב עצם גולגלתו. ונפלה לאור ונחמרו בני מעים. ולא מנה אותם ג' טרפיות שיתר העוף משום דס"ל דכיון דאברי המזון בעוף זפק וקרקבן הם במקום המסס ובית הכוסות בבהמה לא מיקרו יתרים. ודע שלא נמנו כאן אלא הטריפות אבל שש נבילות מחיים כתבם רבינו בפרק ג':

הלכה י

אלו השבעים חליים שאוסרין את הבהמה ואת החיה וכו'. שם (דף נ"ז) תני לוי כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף.

ומ"ש חוץ מטריפות שבכוליא. נראה שלמד כן מדלא נתנו שיעור בעוף לכוליא שהקטינה ומשמע לרבינו שכיון שקטנות הכוליא אינו אוסר בעוף ה"ה לשאר דברים האוסרים כגון מים עכורים או סרוחים או ליקוי, ואין זה מוכרח שאע"פ שקטנות לא יאסור אפשר דשאר פיסולים אוסרים ועוד דאפי' הקטנות אינו מוכרח שלא יפסול בעוף

מפני שלא הזכירו שיעורו שאפשר שהכל לפי גדלו וקטנו ונראה שלזה נתכוון הרשב"א בת"ה שכתב אע"פ שיש לדון ולאסור כבר הורה זקן. וכתב האגור בשם הר"י מולין שטעם רבינו מפני שכוליות העוף הם סגורים בעצם ואין מגיעים שם בני מעים. ולא נהירא לי שהרי טרפיות הכליות [אינם] מפני המעים אלא מצד עצמם.

ומ"ש חוץ מטריפות שבטחול. כתב הר"ן שטעמו משום דכיון דא"א לחלק בו בין סומכיה לקולשיה אינו בכלל מה שאמרו כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף כיון שא"א להשוותו לבהמה ובודאי שזה מן התימה דכיון דמ"מ עוף טחול יש בו ואע"פ שא"א לחלק בו נעשה הכל כסומכיה ויהא טריפה בכ"מ אלא שאפשר לומר דכיון שטריפות ניקב הטחול חידוש הוא כיון דבניטל כשר אין לך בו אלא חידושו בלבד. והרשב"א כתב על דברי רבינו דאדרבא ה"ל למימר דבכל מקום שניקב טריפה דלית ביה קולשא אבל מה נעשה וכבר הורה זקן עכ"ל.

ומ"ש רבינו וטרפות שבכוליא ושבטחול וכו', אע"פ שנזכרו טרפיות אלו בגמ' מדייק רבינו מדלא מנו אותם במשנה ולוי כי תני טרפיות שמנו חכמים בבהמה וכו' אטריפות שמנו חכמים במשנה קאי לא אטריפות שאמרו האמוראים:

ומ"ש שטריפות אונות הריאה וכו', **ואם ימצא אין לו מנין**. מסברא כתב כן:

הלכה יא

ושתי טריפות יש בעוף וכו'. כלומר דיש אברים בעוף שאינם בבהמה דהיינו זפק וקרקבן והם במקום כרס והמסס ובית הכוסות בבהמה אבל הכא האברים עצמם שהם בבהמה הם בעוף ואוסרין בעוף ולא בבהמה:

ומ"ש עוף שנשתנו מראיו מחמת האור, טעמו משום דבפ' א"ט מני במתני' דאלו טריפות בעוף נפלה לאור ונחמרו בני מעיה ומשמע לרבינו דכיון שלא נזכר טריפות זה אלא בעוף ליתיה אלא בעוף ומשמע מדבריו דבהמה אפילו נפלה לאור ונשתנו בני מעיה אין חוששין לה ונראה שהטעם כמ"ש הרא"ש לפי שעורה קשה וגם עובי הצלעות מגינים עליה וגם בני מעיה קשים ליחמר כי בטרם יחמרו מנפילת האש ישרפו עורה ובשרה. והר"ן כתב שדעת הרמב"ן ג"כ לומר שאין דין זה נוהג אלא בעוף ולא מחוור דא"כ כי היכי דאמרי' כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם העוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ה"נ הל"ל נפלה לאור ונחמרו בני מעיה עכ"ל. ונראה שאין זו קושיא דכיון דבמתני' לא הוזכר טרפות זה אלא בעוף לא איצטריכא ליה ועוד שאין טרפות זה נוסף בעוף מבבהמה שאם היה אפשר לבהמה ליחמר בני מעיה ג"כ

היתה נטרפת בכך ואין חילוק בין בהמה לעוף אלא שזו יש לה מגינים שלא תבא לידי טרפות זו וזה אין לו מגינים:

והראב"ד כתב ואלו הן עוף שנשתנו מראה בני מעיו א"א אין זה מחוור שיש לומר וכו', וכבר כתבתי שדעת הרמב"ן והרא"ש כדעת רבינו:

הלכה יב

ומ"ש ואין להוסיף על טריפות אלו כלל וכו', למד כן רבינו ממאי דאיתא בפ' א"ט (דף נ"ד) דבי יוסף רישבא מחו בגידא דנשיא וקטלי אתו לקמיה דר' יהודה בן בתירא אמר וכי להוסיף על הטריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים דבי פפא בר אבא רישבא מחו בכולייתא וקטלו אתו לקמיה דרבי אבא אמר להו וכי להוסיף על הטרפיות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים והא קא חזינן דקא מתה גמירי דאי בדרי לה סמא חיי. ונראה שמפרש רבינו גמירי הל"מ דאי בדרי לה סמא חיי, ואע"פ שבספרי רפואה שבידינו כתוב שרפואות תעלה אין לה:

הלכה יג

ומ"ש וכן אלו שמנו ואמרו טריפה וכו', כן כתב הרשב"א בתשובה:

הלכה יד

כל טבח שהוא יודע הטריפות האלו וכו' שעד אחד נאמן באיסורין בין יש לו הנייה בעדותו וכו': **וכבר ביארנו שאין לוקחין בשר מטבח ששוחט וכו'**, בפ"א ממ"א:

ומה שכתב ואם יצאה טריפה מתחת ידו וכו', פרק זה בורר ההוא טבחא דנפקא טריפה מתותי ידיה פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזייה וטופריה סבר רב נחמן לאכשוריה א"ל רבא האי איערומי קא מערים ולית ליה תקנתא עד שילבש שחורים ויתכסה שחורים וילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו:

פרק יא

הלכה א

כל בהמה או וכו' אם היה זכר ושהה י"ב חדש וכו' ואם היתה נקבה עד שתלד ובעוף בזכר י"ב חדש וכו'. פ' א"ט (דף נ"ז:) גמ' נשתברו רגליה אמר רב הונא סימן לטריפה י"ב חדש ואמרי' נמי סימן לטריפה כל שאינה יולדת ומשמע לן דההיא די"ב חדש מיתוקמא בזכר וההיא דאינה יולדת בנקבה, וגבי עוף נקבה אמרי' (דף נ"ח) אמר אמימר הני ביעי דספק טריפה דשיחלא קמא משהינן להו אי הדרה וטענה שריין ואי לא אסירן:

הלכה ב

ומ"ש ואסור למכור ספק טריפה זו (וביציה) לנכרי תוך זמן זה וכו'. שם (דף נ"ג:) ההוא שרקפא כלומר סל מלא עופות ספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שדרינהו לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא ופריך וליזבנינהו לנכרי ומשני אתי לזבונינהו לישראל:

הלכה ג

כל בהמה חיה וכו'. פ' א"ט (דף נ"א) גמ' נפלה מן הגג ההיא אימרתא דהואי בי רב חביבא דהוו שדיין כרעא בתרייתא אמר רב יימר הא ודאי שגרונא נקטה מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק בדקוה ואשכחוה כרבינא ואפי' הכי הילכתא כרב יימר מאי טעמא שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח הרי דאפי' היכא דאיכא ריעותא קצת כיון דפיסולא לא שכיח לא בעי בדיקה כ"ש היכא דליכא ריעותא כלל ובריש חולין אמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה:

הלכה ה

ומה שכתב רבינו לפיכך ריאה שעלתה צמחים או שנמצאו סירכות וכו', הכל ביארתי יפה בפרק שביעי:

ומה שכתב וכן אם נמצא בה אבעבוע מלא ליחה חוששין שמא ניקב הסמפון תחתיו וצריכה בדיקה. כתב הראב"ד ברוב דברים לא יחדל פשע וכו'. וכבר כתבתי בפרק שביעי שרבינו למדה מריאה שנשפכה כקיתון ושהמפרשים חולקין עליו. וכתב רבינו שמן הדין היה שאם הריאה תלויה בסירכות וכו' שבודקין אותה בפושרים אלא שלא נהגו כן, והראב"ד ז"ל כתב בהשגות על מה שכתב רבינו ואף על פי שאלו הן הדברים הנראים מדברי חכמי הגמרא א"א אין נראין וכו'. מה שכתב שאינן נראים הוא מפני שסובר כהרי"ף שהשמיט ההיא (דף מ"ח) דרב נחמיה בדיק לה בפשורי דמשמע ליה דלאיפלוגי אתא ולא קיימא לן כוותיה ורבינו סובר כשיטת ר"ת שכתבו הרשב"א והר"ן והמרדכי שמפרש דרב נחמיה קאי אליכא ריעותא בדופן ואפי' העלתה צמחים ואפילו הכי מכשיר לה על ידי בדיקת פשורי והלכתא כוותיה מדקאמר בדיק ליה בפשורי משמע שהיה עושה מעשה ועוד מדשקלינן וטרינן בגמרא אהיכא אתמר משמע דהלכתא כוותיה. ומ"ש והרי הוא חוזר ממ"ש למעלה טעמו לומר שבפרק ז' כתב שריאה הסמוכה לדופן בין שהעלתה צמחים בין שלא העלתה צמחים חוששין לה שמא ניקבה וכיצד עושין בה מפרקין אותה וכו' וחילק בין יש מכה בדופן לאין בה מכה ולא הזכיר בדיקת פושרין וכאן לא חילק בין יש מכה בדופן לאין בה והזכיר בדיקת פושרין ובמה שכתבתי בפ"ז לפרש דברי רבינו נתיישב זה:

הלכה ז

המנהג הפשוט בישראל וכו'. כלומר דאילו מן הדין אינה צריכה בדיקה דנשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה:

ומ"ש רבינו או שנמצאה סירכא מאזן לאזן על הסדר וכו', נתבאר בפרק שמיני:

הלכה ט

ומ"ש רבינו וחוט היוצא מאזן לאזן שלא על הסדר אפי' במקום רביצתה אוסרים אותה. הראב"ד היה גורס בדברי רבינו או על הסדר שלא במקום רביצתה אוסרין אותה וכתב עליו א"א זהו אומא לאונא וכו'. ובספרי רבינו שבידינו אין כתוב או על הסדר שלא במקום רביצתה:

הלכה י

יש מקומות שמנהגן אם מצאו סירכא מן האזן וכו'. טעם האוסרים משום דאהא (דף מ"ח) דאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ואוקימנא דוקא במקום רביתא דהיינו חיתוכא דאוני אמר רבינא והוא דסביך בבישרא ומשמע להו דבעינן שכל הסיבוך יהיה בבשר שבין הצלעות שמתוך שהוא רך הויא סתימא שרירא דלא מיפרקא משא"כ בשקצת הסיבוך הוא בעצם וכתב הרא"ש רואה אני את דברי האוסרים כיון דבגרמא לחודיה לא חשיב סתימה ה"ה בגרמא ובבישרא דנהי שהבשר סותם כנגדו לא מהני אותה סתימה כיון שכנגד העצם אינו סותם עכ"ל. ולדעת רבינו י"ל דכי סביך בעצם לבד אפשר שיתפרק דעצם קשה הוא ואין הריאה נאחזת בו יפה בענין שלא תתפרק ממנו אבל בנסרכת גם בבשר אינה עתידה להתפרק ואפי' מה שכנגד העצם סופו להעלות ארוכה ומשמע דמהאי טעמא אפי' בשרוב הסירכא בעצם כשרה. ומהר"י ן' חביב כתב סתימת הדופן הצד שכנגדה היא סתימה חזקה מהודקת וגדול כחה כי אפילו אם ניקבה ודאי ר"ל שראינו בעינינו נקב באונא ודופן סותמתה היא כשרה שהרי יש על הנקב תחבושת חזק שיגין על הנקב והדרא בריא ויש חילוק גדול בין ניקבה ודופן סותמתה לנסרכה בלבד כי בניקבה ר"ל שנראה הנקב בעין צריך שתהיה סרוכה ואחוזה מסתבכת לבשר ואם נסרכה לעצם ולבשר יש מתירים ויש אוסרים אמנם בנסרכה לבד לפי דעתי כשרה אפילו לדעת הרא"ש כיון שאין הנקב נראה לעין ובתנאי שתהיה רוב הסירכא כנגד הבשר ומיעוטה כנגד העצם עכ"ל.

ומ"ש רבינו ומיעוט מקומות יש שמתירים אפי' נדבקה בעצם לבדו. כן דעת הראב"ד בהשגות ונראה שטעמם משום דמשמע להו דסביך בבישרא דאמר רבינא לאו לאפוקי סביך בגרמא דהא על הצלעות יש קצת בשר ולא אתא לאפוקי אלא כי לא סביך כלל:

הלכה יא

ויש מקומות שנופחים הריאה וכו' ודברים אלו אינם על פי הדין. כלומר אותם שנהגו לנפוח הריאה אינו מן הדין שמן הדין אין צריכים לחוש שמא יש בה נקב כמ"ש בראש פרק זה כשישחטו שחיטה כשרה אינן צריכים בדיקה שמא יש בהן אחת מן הטריפות:

הלכה יג

מי ששחט את הבהמה וקרע את הבטן וכו'. בריש חולין (דף ט') נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה:

וכתב הראב"ד ואין אומרים שמא נקובה היתה א"א יש שחולקין על הריאה עכ"ל, ואני אומר גברה יד המסכימים עם רבינו הלא הם רש"י ובעל העיטור והרא"ש והרשב"א והר"ן וכן משמע בירושלמי.

ומ"ש רבינו ואין בזה מנהג כלומר דאין לומר במקום זה נהגו איסור בדבר זה משום דבדבר שאינו מצוי לא שייך לומר מנהג הילכך בכל מקום יעמוד הדבר על הדין שהיא מותרת:

הלכה יד

ומ"ש בא העכו"ם או הישראל והוציא הריאה וכו' מפני פישוט המנהג. כלומר שנהגו לבדוק הריאה אם יש בה סירכא עכשיו שהוציאוה בלא בדיקה יבדקוה בנפיחה מאחר שהיא לפנינו:

הלכה טו

יש מקומות שאם נמצאו סירכות מדולדלות וכו'. כתב הרא"ש דאפילו לדברי האומרים אין סירכא בלא נקב שריא לפי שסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עבה וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סירכא תלויה אינה אלא הפשטת לחות הריאה ולא בא ממקום נקב ורבינו הצריך לבודקה בנפיחה ודעת הרשב"א להתירה בלא בדיקה וכתב הר"ן שכן המנהג הפשוט:

פרק יב

הלכה א

השוחט אותו ואת בנו ביום אחד וכו'. טעמו מדתנן (דף ע"ח) השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרים ואע"ג דכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל הא אמרינן בפרק כל הבשר (חולין דף קט"ו) אותו ואת בנו ליתסר ומשני מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי:

ומ"ש ואינו לוקה אלא על שחיטת האחרון, פשוט במשנה פרק אותו ואת בנו ופשוט הוא דקמא לאו מידי עביד:

ומה שכתב לפיכך אם שחט אחד משניהם וכו'. קשיא מאי לפיכך דהיא היא ואפשר דאתא לאשמועינן דאפילו נשחטו על ידי שנים חייב האחרון כדיליף בגמרא מדכתיב לא תשחטו:

הלכה ב

איסור אותו ואת בנו נוהג וכו'. משנה ר"פ אותו ואת בנו (דף פ"ח).

ומ"ש בין קדשים הנאכלים בין קדשים שאינם נאכלין. מתבאר ממה שיבא בסמוך.

ומ"ש לפיכך הראשון ששחט בעזרה והשני בחוץ וכו'. משנה בפ' אותו ואת בנו (שם):

הלכה ג

אין איסור אותו ואת בנו נוהג אלא בשחיטה בלבד וכו'. משנה שם (דף פ"א:) השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו.

ומ"ש וכן אם שחט הראשון ונחר השני וכו', פשוט הוא דבין בראשון בין בשני בעינן שחיטה דלא תשחטו אתרווייהו קאי:

הלכה ד

חש"ו ששחטו בינם לבין עצמם את הראשון וכו'. משנה פרק כיסוי הדם (דף פ"ו) וחש"ו (וכו' וכן לענין אותו ואת בנו) ששחטו ואחרים רואים אותם אסור לשחוט אחריהם בינם לבין עצמם ר"מ מתיר לשחוט אחריהם וחכמים אוסרים ובגמרא מאי טעמא דר"מ הואיל ורוב מעשיהם מקולקלים ומסיק בגמ' דהלכתא כר"מ:

הלכה ה

השוחט את הראשון והרי הוא ספק נבלה וכו'. שם גבי חש"ו ששחטו בינם לבין עצמן שחכמים אוסרים לשחוט אחריהם מסיים בה ומודים שאם שחטו שאינם סופגים את הארבעים וטעמא משום דספק נבילה הוא הילכך מספיקא לא ישחוט אחריהם אבל לענין מלקות לא לקי מספיקא. ואע"ג דפסקינן כר"מ דמתיר לשחוט אחריהם התם טעמא משום דכיון דרוב מעשיהם מקולקלים הוי בודאי נבילה. אבל קשה לי מ"ש רבינו גבי שוחט אחר חש"ו שמותר לשחוט אחריהם לפי שאין שחיטתן כשרה דמשמע דאינה בודאי פסולה וא"כ היה לנו לאסור לשחוט אחריהם כשם שאנו אוסרים לשחוט אחר ספק נבילה וצריך לדחוק ולפרש דה"ק לפי שהוא בודאי שאין שחיטתן כשרה:

הלכה ו

שחיטה שאינה ראויה לאכילה שמה שחיטה וכו'. משנה פרק אותו ואת בנו (חולין דף פ"א:) השוחט ונמצאת טריפה השוחט לע"ז השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה ר"ש פוטר וחכמים מחייבים ואמרינן בפ' כיסוי הדם (דף פ"ה) ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים, ובמשנה פרק אותו ואת בנו דשוחט חולין בעזרה חייב משום אותו ואת בנו:

הלכה ז

ומ"ש שחטו לע"ז פטור משום אותו ואת בנו וכו'. בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פ"א:) אהא דתנן דהשוחט לע"ז חכמים מחייבים משום אותו ואת בנו אמר ר"ל ל"ש אלא ששחט ראשון לע"ז ושני לשולחנו אבל ראשון לשולחנו ושני לע"ז פטור דקם ליה בדרבה מיניה. א"ל ר' יוחנן זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותה אלא פעמים שאפילו שחט ראשון לשולחנו ושני לע"ז חייב כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו ולא אתרו ביה משום ע"ז:

הלכה ח

אין איסור אותו ואת בנו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד וכו'. ברייתא בפ' אותו ואת בנו שור ולא חיה שה ולא עופות:

ונוהג בכלאים כיצד צבי שבא על העז וכו'. שם (דף ע"ט:) ת"ר אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי ר' אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא אי זהו כוי שנחלקו בו ר' אליעזר וחכמים זה הבא מן התיש ומן הצביה [ה"ד אילימא בתיש הבא על הצביה] וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צביה ובנה תיש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא תיישה ובנה צבי שחייב שה אמר רחמנא ובנו כל דהו לעולם בתיש הבא על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן וקא שחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ור' אליעזר סבר אין חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן וכו' והא דתנן כוי אין שוחטין אותו ביו"ט וכו' במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה וכו' לעולם בצבי הבא על התיישה ורבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין וכו' והא דתניא הזרוע והלחיים והקיבה נוהג בכוי ובכלאים ר' אליעזר אומר וכו' כוי פטור מן המתנות במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה וכו' לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור' אליעזר נמי ספוקי

מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא וכיון דלרבנן מספקא להו ולר"א מספקא ליה במאי פליגי בשה ואפילו מקצת שה רבנן סברי שה ואפילו מקצת שה ור"א סבר שה ולא מקצת שה אר"פ הילכך וכו' לענין או"ב משכחת לה בין בתיש הבא על הצביה בין בצבי הבא על התיישה בתיש הבא על הצביה ולאיסורא דרבנן סברי דילמא חוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן ואסור ור' אליעזר סבר נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן בצבי הבא על התיישה ולמלקות רבנן סברי נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפי' מקצת שה אמרינן ומלקינן ליה ור' אליעזר סבר איסורא איכא מלקות ליכא איסורא איכא דילמא אין חוששין לזרע האב והאי שה מעליא הוא מלקות ליכא דילמא חוששין לזרע האב ושה ואפי' מקצת שה לא אמרינן. וכתב הרשב"א בחידושיו בתיש הבא על הצביה לאיסורא רבנן סברי כיון דאיכא למיחש דחוששין לזרע האב ואפילו מקצת שה אמרינן וכו' על כרחך צריכין אנו לפרש בתיש הבא על הצביה וילדה בת ובת ילדה בן כדאוקימנא ברישא דשמעתין דאי בתיש הבא על הצביה וילדה בן ושחט לה ולברה אפי' איסורא ליכא וכדאמר רב חסדא הכל מודים בצביה ובנה תיש שהוא פטור מאי טעמא שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו וצבי הבא על התיישה למלקות בכה"ג מיירי בצבי הבא על התיישה וילדה בת והבת ילדה בן ושחיט לה ולברה ובכה"ג קאמר רבי אליעזר דלא לקי דדילמא חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן והוה ליה צבי ובנו אבל בצבי הבא על התיישה וילדה בן ושחיט לה ולברה בהא ליכא מאן דפליג וכ"ע מילקא לקי וכדאמר רב חסדא הכל מודים בתיישה ובנה צבי שחייב מ"ט שה אמר רחמנא ובנה כל דהו ואע"ג דאמרינן סתמא בתיש הבא על הצביה ובצבי הבא על התיישה וילדה בת ובת ילדה בן משום דסמיך ליה אשקלא וטריא דשקלינן וטרינן עלה בריש שמעתין ופרקינן ומוקמינן לה הכי ותמיהא לי מה שנראה מדברי הרמב"ם שמפרש לה כצורתה בתיש הבא על הצביה ושחיט לה ולברה לאיסורא שכך כתב ונוהג בכלאים כיצד צבי שבא על העז ושחט את העז ובנה לוקה אבל עז שבא על הצביה אסור לשחוט אותה ואת בנה ואם שחט אינו לוקה פרה ובנה אסרה תורה ולא צביה ובנה ושמא הוא ז"ל מפרש דהא דמותבינן לעיל במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה בן ושחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בצביה ובנה תיש שהוא פטור משום דהוה ס"ד דמחלוקתן דרבנן ור' אליעזר לענין מלקות הוא דפליגי הוא דמותבינן הכי והיינו דפריך מדרב חסדא דאמר הכל מודים שהוא פטור דמשמע פטור ממלקות אבל השתא דמוקמינן פלוגתייהו באיסורא אפילו בצביה ובנה תיש אסרי רבנן ואינו מחוור דכיון דאמרינן דשה אמר רחמנא ולא צבי והכא ליכא לא שה ולא מקצת

שה מ"ט מפלגינן בין איסורא למלקות אי שה ואפי' צבי אמר רחמנא מילקא נמי לא לקי ואי שה אמר רחמנא ולא צבי איסורא מנ"ל וצ"ע עכ"ל בחדושיו ובת"ה:

הלכה י

מותר לשחוט את המעוברת וכו'. נלמד ממה שיבא בסמוך.

ומ"ש ואם יצא העובר חי אחר שחיטה וכו'. בתוספתא פ' בהמה המקשה השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי אסור משום או"ב דברי ר"מ וחכ"א אין אסור משום או"ב שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו את שטעון שחיטה אסור משום או"ב ואת שאינו טעון שחיטה מותר משום אותו ואת בנו:

הלכה יא

איסור אותו ואת בנו נוהג בנקבות וכו'. בפרק אותו ואת בנו (חולין דף ע"ח:) תניא אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניא אומר נוהג בין בזכרים בין בנקבות ואמרינן בגמרא (דף ע"ט) דרבי יהודה סבר [אין] חוששין לזרע האב ובסוף כתובות (דף קי"א:) פסקינן הלכה כר' יהודה ובפרק אותו ואת בנו אסיקנא דרבי יהודה ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב ולפיכך פסק רבינו בה כדין הספיקות דאין שוחטין ואם שחט אינו לוקה:

הלכה יב

השוחט את הפרה ואח"כ שחט שני בניה וכו'. משנה שם (דף פ"ב) וכתב רש"י דטעמא דשחט שני בניה ואחר כך שחטה אינו לוקה אלא אחת משום דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת.

ומ"ש שחטה ואת בתה ואת בן בתה וכו'. שם במשנה.

(**ומ"ש שחטה ואת בן בתה ואח"כ שחט את הבת וכו'**. ג"ז משנה שם) וכת"ק ופירש"י דטעמא דאינו לוקה אלא אחת משום דחד לאו וחדא התראה וחד מעשה:

הלכה יג

שנים שלקחו שתי בהמות וכו'. משנה שם:

הלכה יד

בארבעה פרקים בשנה וכו'. גם זה משנה שם (דף פ"ג ע"א):

הלכה טו

ומה שכתב במה דברים אמורים כשראה זה שלקח באחרונה נחפז לקנות וכו'. זה פירוש רבינו על מה ששנינו שם במשנה אר"י אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל בזמן שיש לו ריוח אינו צריך להודיע וידוע שכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי אינו אלא לפרש:

וכתב הראב"ד מעולם לא הפליג בריוח וכו'. פירושו כפירוש רש"י שכתב בזמן שאין לו ריוח שמכר האם היום אבל בזמן שיש ריוח כגון שמכר הראשונה אתמול והשניה היום אני אומר שמאתמול שחט את הראשונה:

הלכה טז

ומה שכתב והמוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה וכו'. גם זה שם במשנה:

הלכה יז

יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה וכו'. גם זה משנה שם:

ומ"ש שחט ראשון בין השמשות של ליל חמישי וכו' אינו לוקה, פשוט הוא דכיון דבין השמשות הוא ספק מן הלילה אין מלקין מספק:

פרק יג

הלכה א

הלוקח אם על הבנים ושחטה הבשר מותר. בפ' כל הבשר (חולין דף קט"ו) אהא דאמרינן כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל פריך שילוח הקן ליתסר ומשני לא אמרה תורה שלח לתקלה.

ומ"ש ולוקה על שחיטת האם וכו'. פשוט הוא.

ומ"ש ואם שלחה אחר שלקחה פטור וכן כל מצות ל"ת שניתקה לעשה וכו'. משנה בסוף חולין (דף קמ"א) הנוטל אם מעל הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכ"א משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבים עליה. ובפ' אלו הן הלוקין (מכות דף ט"ו) א"ר יוחנן על לאו שניתק לעשה ביטלו חייב לא ביטלו פטור ר"ל אמר קיימו ולא קיימו ואיכא למידק על דברי רבינו למה כתב אם לא קיימו לוקה דאתי כר"ל, ועיין במה שכתבתי בפ"א מהל' נערה בתולה:

הלכה ג

בא אחד וחטף האם מידו וכו':

הלכה ד

נטל אם על הבנים וקצץ אגפיה וכו'. בסוף חולין (דף קמ"א:) ההוא דגזינהו לגפה ושלחה ואח"כ תפסה נגדיה רב יהודה אמר ליה זיל רבי לה לגדפה ושלחה כמאן אי כר' יהודה לוקה ואינו משלח אי כרבנן משלח ואינו לוקה לעולם כרבנן ומכת מרדות מדרבנן. ואיני יודע למה השמיט רבינו שמכין אותו מכת מרדות.

ומ"ש ואם מתה קודם לזה או ברחה ואבדה לוקה וכו'. פשוט הוא:

הלכה ה

וכיצד משלח האם אוחז בכנפיה ומפריחה. שם במה משלחה רב הונא אמר ברגליה רב יהודה אמר בכנפיה ופסק כרב יהודה דגדול מרב הונא הוה ועוד דמסתבר טעמיה:
שלחה וחזרה וכו' עד פטור מלשלח. משנה שם:

הלכה ז

שלח את האם וחזר וצד אותה וכו'. שם עד כמה משלחה אמר רב יהודה כדי שתצא מתחת ידו ופירש"י שתצא מתחת ידו ואם יכול לחזור ולתפסה מותר ואמרינן תו התם ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר ליה תימה מהו וכו' שלחה ואהדר ליה רבא פרסתקי ותפסה ומשמע לרבינו דלא שאני לן בין תפסה הוא לתפסה אחר:

הלכה ח

שילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף טהור שאינו מזומן כו'. משנה (דף קל"ח ע"ב) ובריייתא שם (דף קל"ט ע"ב):
ומה שכתב היו האפרוחים מפריחים וכו'. משנה שם (דף ק"מ ע"ב) ויליף לה מדכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות ומה ביצים צריכים לאמן אף אפרוחים צריכין לאמן יצאו מפריחים:
ומ"ש היו האפרוחין טריפות וכו'. ברייתא שם (דף ק"מ) ומפרש רב כהנא טעמא משום דכתיב תקח לך ולא לכלביך:

הלכה י

זכר שמצאו רובץ וכו'. שם (דף קל"ח:) במשנה קורא זכר ר' אליעזר מחייב וחכמים פוטרים פירוש קורא עוף טהור הוא ודרכו לרבוץ על ביצי אחרים ובגמ' (דף ק"מ:) אמר ר' אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בקורא נקבה ד"ה חייב וכו' ואמר ר' אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בזכר דעלמא ד"ה פטור ופי' רש"י אבל בקורא נקבה אפילו אין הביצים שלה חייב לשלח דהאם קרינן ביה הואיל ומנהגו בכך. אבל זכר דעלמא ד"ה פטור דהאם רובצת כתיב ולא האב רובץ תנ"ה זכר דעלמא פטור קורא זכר ר' אליעזר מחייב וחכמים פוטרים וידוע דהלכה כחכמים:
עוף טמא וכו'. משנה שם (דף קל"ח:):

הלכה יא

היתה רובצת על ביצים שאינם מינה וכו'. שם (דף ק"מ:) בעי ר' זירא יונה על ביצי תסיל מהו תסיל על ביצי יונה מהו אמר אביי ת"ש עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור משילוח הא טהור וטהור חייב דילמא בקורא. ופירש"י

תסיל עוף טהור ודומה ליונה. דילמא הא דתני בטהור וטהור חייב בקורא נקבה דמנהגה בכך ומודו בקורא נקבה אפילו אין הביצים שלה הואיל ודרכה הוא לגדלן והאם רובצת קרינן בה וכו' אבל עוף אחר בטלה דעתו ואינו בשילוח וכיון דבעיין לא איפשיטא נקטינן בה לענין חיוב לשלח לחומרא דספיקא דאורייתא היא ולענין מלקות נקטינן לקולא:

ואיכא למידק דה"ל לחיובי בקורא נקבה דהא למאי דבעי למיפשט על כל המינים הוא חייב וקורא בכלל ולמאי דדחי בקורא מיהא חייב. וי"ל דאפשר לפרש דדילמא בקורא לאו בקורא אליבא דחכמים קאמר כדפירש"י אלא בקורא אליבא דר"א קאמר אבל לחכמים תבעי בכל המינים אפי' בקורא:

היתה האם טריפה חייב לשלחה. ברייתא שם:

הלכה יב

שחט מקצת סימנין בתוך הקן וכו'. בסוף חולין בעי רב הושעיא הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מיטרפי בעינן לך ולא לכלביך או דילמא כיון דבידו למגמר שחיטה תקח לך קרינן ביה וחייב בשילוח תיקו ופירש"י מיעוט סימנין של אפרוחים תחת האם מהו לחייבו בשילוח האם כיון שבידו לגמור השחיטה תקח לך קרינן ביה וחייב לשלח. א"ד השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנין פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ גומר השחיטה. והטור היה גורס בדברי רבינו שחט קצת סימניה משמע דאאם קאי והר"ן ג"כ כתב שנראה מדברי רבינו דאאם קאי. וא"א לומר כן דא"כ אמאי אינו לוקה מ"ש מאם טריפה אלא ודאי שהגירסא האמיתית שחט מקצת סימנים ואאפרוחים קאי וכפירוש רש"י:

הלכה יג

היתה מעופפת וכו'. משנה שם ויליף ליה בגמרא מדלא כתיב יושבת משמע אפילו מעופפת ומיהו כיון דכתיב רובצת בעינן שיהו כנפים נוגעות בקן. כתב הטור היתה מעופפת על הקן וכו' והרמב"ם כתב שחייב אם נוגעות מן הצד עכ"ל. וספר מוטעה נזדמן לו בדברי רבינו שהרי בגמ' רמי אמתני' מדתניא היתה מעופפת אפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח ומשני אמר רבי ירמיה כי קתני מתניתא בנוגע מן הצד, ובפירוש כתב רבינו לקמן בסמוך שאם היתה בצד הקן וכנפיה נוגעות בקן מצדו פטור מלשלח:

היתה מטלית או כנפים חוצצות וכו'. שם בעי רבי ירמיה מטלית מהו שתחוץ כנפים מהו שיחוצו ביצים מוזרות מהו שני סדרי ביצים זה ע"ג זה מהו זכר ע"ג ביצים ונקבה ע"ג זכר מהו תיקו. ופירש רש"י מטלית פרוסה על הביצים והאם רובצת עליה מי הוי חציצה דלא ליבעי שילוח דלא קרינן ביה רובצת או לא. כנפים נוצה תלושה. ביצים

מוזרות (שאין אפרוח בא מהן כדאמרינן במתני') דלא מחייבי בשילוח. מהו שיחוצו את"ל ביצים מוזרות חוצצים שני סדרי ביצים בני קיימא זה ע"ג זה מהו אם נתכוון ליטול התחתונים מי הוו אמצעיים חציצה (ופטור מלשלח) או לא עכ"ל. ואיני יודע למה חלקן רבינו בתרי בבי ולמה שינה לשונו בזו מבזו:

הלכה טז

(טו-טז) **היתה יושבת בין האפרוחים וכו' וכן אם היתה בצד הקן וכו' היתה על שני בדי אילן וכו'**. שם א"ר יהודה אמר רב היתה יושבת בין שני רובדי אילן רואין כל שאילו תשמט נופלת עליהם חייב לשלח ואם לאו פטור. מיתיבי היתה יושבת ביניהם פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהם מה ביניהם דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור לא על גביהן דומיא דביניהם מה ביניהם דלא נגעה עלייהו אף על גביהם דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רובדי אילן פטור אדתני היתה מעופפת אפילו כנפיה נוגעת בקן פטור מלשלח ליתני רובדי אילן וכל שכן מעופפת מעופפת איצטריך ליה דאפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והא אנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר רבי ירמיה כי קתני מתני' בנוגע מן הצד ופירש"י היתה יושבת בין שני רובדי אילן והביצים תחתיה אבל הענפים סומכים ומגביהים אותה באויר כל שאילו ידחו זה מזה תשמט האם ותפול עליהן חייב ואם נופלת לצדדין פטור. מה ביניהם אפילו נגעה בהם אשמעינן דפטור דעל בעינן אף על גביהן דקתני חייב בדנגעה בהו וממתני' ליכא לאותובי לרב דבעי נוגעים משום דמתניתין במעופפת הא בין שני רובדי אילן רובצת קרינן ביה. מה ביניהם דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו מלעיל ושוב אין כאן נגיעה דאי נמי נגעה מן הצדדין אינה נגיעה דעל בעינן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת. ליתני רובדי אילן ואע"ג דיושבת במקומה תחתיה וכל שכן מעופפת דאינה רובצת מן הצד שנוגעת בצדיהן ולא על גביהן. וכתב הר"ן וסוגיין מוכחא שאע"פ שנוגעת בהן מן הצד פטור ולפיכך לא נתכוונו לו דברי הרמב"ם שכתב היתה יושבת בין האפרוחים או בין הביצים ואינה נוגעת בהם פטור מלשלח וכו' ולא ידעתי מהו דכי אמרינן בגמרא כי קתני מתניתין בנוגעת בקן מן הצד אמעופפת קאי דוק ותשכח עכ"ל. טעמו לתמוה על רבינו במ"ש ביושבת ביניהם ואינה נוגעת בהם פטור דמשמע הא אם נוגעת חייב והא ליתא דאפילו בנוגעת בהם אמרינן בגמרא דפטור כיון שאינה על גביהן. ועל מ"ש רבינו פטור דנוגעת מצדו גבי היתה בצד הקן לא ידעתי מהו דהא אמעופפת הוא דאיתמר ולא גבי היתה בצד הקן ולמה השמיטה

ולא כתבה גבי מעופפת וכתבה גבי היתה בצד הקן זה הוא מה שהוקשה להר"ן על דברי רבינו וצ"ע:

הלכה יז

היתה רובצת על אפרוח אחד וכו'. משנה שם (דף ק"מ):

המוצא קן על פני המים וכו'. שם (דף קל"ט:) בדרך כדרב יהודה אמר רב דא"ר יהודה אמר רב מצא קן בים חייב בשילוח שנאמר כה אמר ה' הנותן בים דרך ומשמע לרבינו דלאו דוקא ים דה"ה לשאר מים.

ומ"ש או על גבי בעלי חיים. שם אמרו ליה פפונאי לרב כהנא מצא קן בראשו של אדם מהו אמר להו ואדמה על ראשו ופירש"י ואדמה על ראשו אע"פ שיהיה בראשו לא איבדה את שמה (ש"מ אדם גופיה אדמה הוא מדלא איבדה את שמה) דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קרינן ביה. ומשמע דה"ה אם מצא קן על גבי שאר בעלי חיים חייב דמאי שנא.

ומ"ש רבינו לא נאמר אפרוחים או ביצים איני יודע לו טעם:

הלכה יח

אסור לזכות בביצים וכו'. שם (דף קמ"א:) ת"ר יוני שובך ויוני עלייה חייבין בשילוח ומקשינן עלה ואם איתא להא דאמר ר"י בר חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן כי יקרא פרט למזומן ואסיקנא השתא דאר"י אמר רב אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהם שנאמר שלח תשלח את האם והדר הבנים תקח לך (אפי' תימא אע"ג דנפל מחצרו כל היכא דאיהו מצי זכי חצרו נמי זכיא) וכל היכא דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכיא ליה. וכתב הר"ן ומיהו אי טריף אקן עד שהוגבהה האם קניא ליה חצרו לביצים והוי מזומן ופטור וכי קאמרינן דיוני שובך חייבים בשילוח היינו כגון שלא הוגבהה האם מעל הבנים כלל משהטיל הביצים דבכה"ג לא קניא ליה חצרו עכ"ל וכך מפורש בגמרא. ובנוסחא דידן בספרי רבינו כתוב כשם שאינו יכול לזכות בהם לאחרים ונ"ל דהאי לאחרים ט"ס הוא וצריך למוחקו:

הלכה יט

אסור ליטול אם על הבנים ואפילו לטהר בהם את המצורע וכו'. משנה שם (דף קמ"ב).

ומ"ש שאין עשה דוחה ל"ת ועשה וכו'. יש לתמוה דהא מעיקרא אין כאן אלא ל"ת לבד דלא תקח ואם לקחה אין כאן אלא עשה לבד. וי"ל דקרא הכי משמע תשלח את האם ולא תקחנה על הבנים והכי משמע מדאמרינן בגמ' (דף קמ"א) אמר ליה ההוא מרבנן לרבא ואימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימנין וכו' עד קמ"ל הרי שאמרו דשילוח עשה

ול"ת הוא ופירש"י והא שילוח עשה ול"ת תשלח ולא תקח. אבל אכתי קשיא דהיינו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע ומש"ה סבר דנוטל אם מעל הבנים לוקה ואינו משלח אבל לרבנן דסברי דמשלח ואינו לוקה קרא הכי משמע לא תקח האם ואם לקחת שלח וא"כ מעיקרא אין כאן אלא ל"ת וצ"ע:

הלכה כ

המקדיש עוף לבדק הבית וכו'. שם (דף קל"ח:) במשנה שילוח הקן נוהג בחולין אבל לא במוקדשין ומפרש טעמא בגמרא דא"ק שלח תשלח במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר וכו' הני מוקדשין היכי דמי אילימא דהוה ליה קן בתוך ביתו ואקדשיה מי מחייב וכו' רב אמר במקדיש פירות שובכו ומרדו ושמואל אמר במקדיש תרנגולתו לבדק הבית וכו' וכן א"ר יוחנן במקדיש תרנגולת לבדק הבית ומרדה ופסק רבינו כשמואל ור' יוחנן:

הלכה כא

עוף שהרג את הנפש פטור מלשלח וכו'. שם (דף קל"ח:) ומפרש טעמא משום דכתיב שלח תשלח במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לבית דין:

פרק יד

הלכה א

מצות עשה לכסות וכו':

הלכה ב

כיסוי הדם נוהג במזומן ובשאינו מזומן. משנה בר"פ כיסוי הדם (דף פ"ג:).

ומ"ש ונוהג בחולין ולא במוקדשין. שם במשנה:

ומ"ש בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית, הכי אסיקנא בגמ' (דף פ"ד).

ומ"ש ואם עבר ושחטן, אקדשי בדק הבית קאי שאין דינם לשחטם אלא לפדותם. ונ"ל שהגירסא הנכונה שאם עבר ושחטן:

הלכה ג

שחט חיה ועוף ואח"כ הקדישן וכו'. בתוספתא השוחט והקדיש את הדם חייב לכסות מפני שקדמה מצות כיסוי להקדש:

הלכה ד

כלאים הבא מבהמה וחיה וכו'. משנה בר"פ כיסוי הדם (דף פ"ג:) נוהג בכוי מפני שהוא ספק ובפ' אותו ואת בנו (חולין דף פ') תניא כוי זה הבא מן התיש ומן הצבי ר"י אומר כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה וכתב רבינו דבין בזו ובין בזו חייב לכסות והטעם מבואר דתרווייהו בכלל מפני שהוא ספק הם. וכתב רבינו שאינו מברך ורבינו האריך בתשובה לחכמי לוניל בטעם הדבר וכתב בעל מ"ע בסוף הלכות מילה:

השוחט לחולה בשבת וכו'. שם (דף פ"ד:) אסיקנא דאע"ג דניתנה שבת לידחות אצל שחיטה לחולה לא ניתנה לידחות לכיסוי ובמשנה (דף פ"ג:) שנינו גבי כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ומשמע ודאי דחייב לכסות לאחר שבת ולאחר יו"ט. ובתוספתא השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו כיון שחשכה אם היה הדם קיים חייב לכסות:

הלכה ה

השוחט עופות ומיני חיה וכו'. משנה שם (דף פ"ז ע"ב) וכת"ק:

הלכה ו

דם שנתערב במים וכו' נתערב ביין וכו'. משנה שם (דף פ"ז):

הלכה ז

כסהו ונתגלה וכו'. משנה שם.

ומה שכתב כסתהו הרוח וכו'. שם במשנה כסהו הרוח חייב לכסות ובגמרא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות:

הלכה ח

דם הניתז ושעל הסכין וכו'. משנה שם (דף פ"ז:) דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל אם יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות וכל מקום ששנה ר' יהודה אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים:

והראב"ד כתב על דברי רבינו אלו דברי הרב וכו'. וכבר כתבו התוס' והרא"ש דלגי' רש"י ר"י לפרש דברי ת"ק בא בין במתניתין בין בברייתא ואפילו לאידך גירסא נהי דר"י דברייתא לאיפלוגי אתא ר"י דמתני' לא אתא אלא לפרושי ולא שבקינן ת"ק דמתני' משום ת"ק דברייתא וכן פסקו סמ"ג וסמ"ק והרשב"א:

הלכה ט

שחט ונבלע הדם בקרקע וכו'. שם (דף פ"ז) תניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות ואוקימנא בשרישומו ניכר:

הלכה י

אין חייב בכיסוי אלא דם שחיטה הראויה לאכילה וכו'. לפיכך השוחט ונמצאת טריפה וכו'. משנה שם (דף פ"ה) השוחט ונמצאת טריפה השוחט לעכו"ם והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ חיה ועוף הנסקלין ר"מ מחייב וחכמים פוטרים ובגמרא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי וכו' ודבריו של ר"ש בכיסוי הדם ושנאו בלשון חכמים. והשמיט רבינו מלכתוב קדשים בחוץ משום דהוה משמע דקדשים בפנים טעונים כיסוי והא ליתא כמו שנתבאר לעיל:

ומ"ש וכן חש"ו ששחטו וכו', משנה שם (דף פ"ו):

הלכה יג

(יא-יג) **במה מכסין וכו'**. משנה שם (דף פ"ח) מכסין בזבל דק ובחול הדק בסיד ובחרסית ובלבנה ומגופה שכתשן אבל אין מכסין לא בזבל גס ולא בחול הגס ולא בלבנה ומגופה שלא כתשן ולא יכפה עליו את הכלי ובגמרא היכי דמי חול הדק וכו' כל שאין היוצר צריך לכתשו ואיכא דמתני לה אסיפא וכו' ה"ד חול הגס וכו' כל שהיוצר צריך לכתשו מאי בינייהו איכא בינייהו דצריך ולא צריך דמיפרך איפרוכי ופירש"י ללישנא קמא אין היוצר צריך לכתשו כיון דמיפרך ביד ללישנא בתרא דאמר כל שהיוצר צריך לכתשו משמע אפילו כתישה כל דהו וכתב הרא"ש על זה ולפירושו הלכה כל"ב לחומרא ורב אלפס לא הביא כי אם ל"ק משמע דמפרש איפכא ע"כ לשונו. ופירש"י חרסית שחיקת חרסין.

ומ"ש רבינו שמכסין בשחיקת אבנים ובנעורת של פשתן דקה ובנסורת של חרשים דקה וכן מ"ש שאין מכסין בקמח וסובין ומורסן ושחיקת כלי מתכות, הכל שם בברייתא.

ומ"ש חוץ משחיקת הזהב בלבד וכו'. שם.

ומ"ש מכסין בשיחור וכו'. שם (דף פ"ח:) תנא הוסיפו עליהם השחור והכחול ונקרת פסילין ופירש"י עפר שמנקרין מהריחיים.

ומ"ש ובאפר. שם בברייתא דמכסין באפר אפילו באפר שריפת בגדים.

ומ"ש אפילו אפר בשר שנשרף וכו', שם וכב"ה:

ומותר לכסות בעפר עיר הנדחת. שם בסוף הפרק (דף פ"ט) ומסיק רבא טעמא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו:

הלכה יד

השוחט צריך שיתן עפר למטה וכו'. בר"פ כיסוי הדם (דף פ"ג:) א"ר זירא השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר וכתבו התוספות עפר שלמטה אין צריך שיתן הוא אם יש שם עפר והא דאמרינן בפרק שני שהיה מזמן כל הבקעה לשחוט בה היינו במקום שהיה קרקע קשה היה חופר משום דבעינן עפר תיחוח ומיהו לעיל פירש בקונטרס שהיה מזמינו בפה לכך עכ"ל. ומדברי רבינו שסיים וכתב אבל לא ישחוט בכלי ויכסה בעפר נראה שסובר כדברי התוספות:

הלכה טו

ומי ששחט הוא יכסה וכו'. שם (דף פ"ז) ת"ר ושפך וכסה מי ששפך יכסה.

ומה שכתב ואם לא כסהו וראהו אחר חייב לכסות, משנה שם ומייתי לה בברייתא מדכתיב בכיסוי ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל:

הלכה טז

וכשמכסה לא יכסה ברגליו וכו'. ברייתא שם:

ובכאן נשלם החלק השני והלכות שחיטה. ה' לעזרתי ראה והביטה. ברוך הנותן ליעף כח: